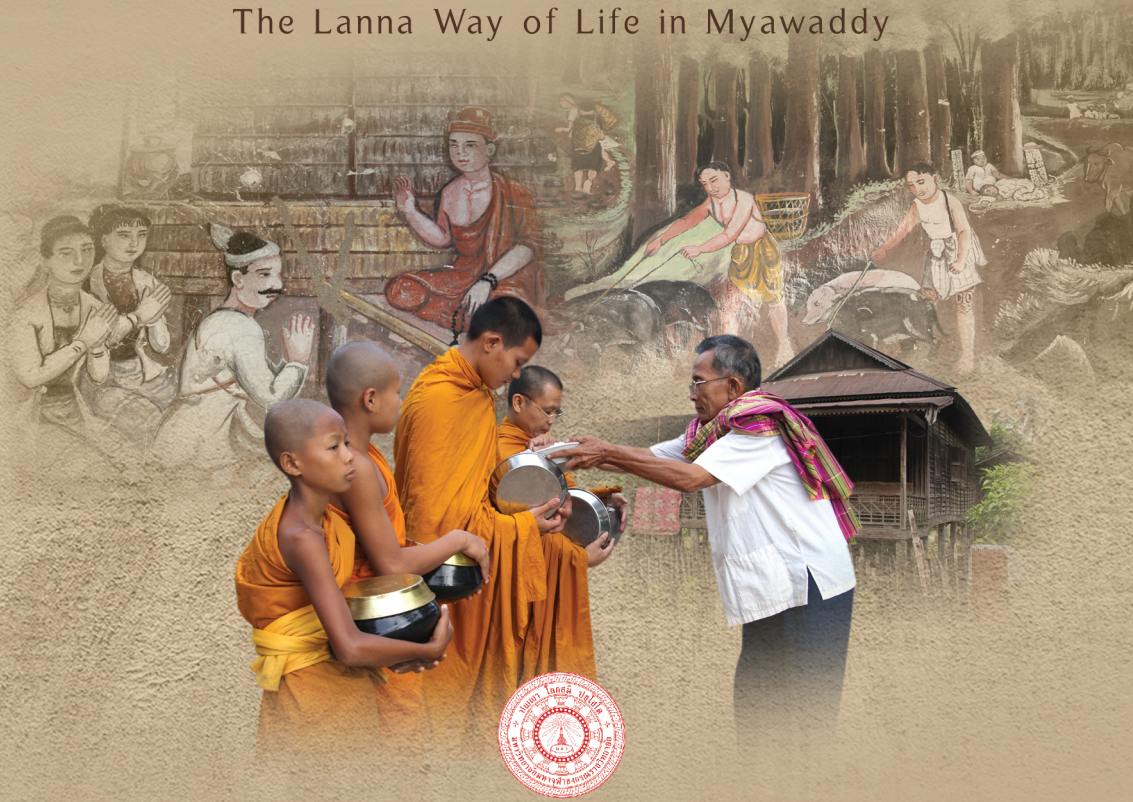

วิถีล้านนาใต้ฟ้า เมียวดี

ဝိသီလၤၤတၢ်တၢ်မၤဝၤ

The Lanna Way of Life in Myawaddy

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วิธีล่านาไฟฟ้าเมียวดี

โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน ฝ่ายวิชาการและวิจัย
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
โดยความร่วมมือของสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
คณะวัฒนธรรมพื้นเมืองไทยวน เมืองเมียวดี
ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

วิถีล้านนาใต้ฟ้าเมียวดี

ISBN 978-616-300-194-8

ผู้จัดพิมพ์และเจ้าของ

โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน

ฝ่ายวิชาการและวิจัย สำนักวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

กรรมการที่ปรึกษา

พระธรรมมังคลาจารย์

พระเทพโกศล

พระเทพมังคลาจารย์

พระราชสิงหธรรมนี

พระครูบาทราย ญาณรังษี

พระครูบาบุญโชน์ สุมโน

พระครูพิพิธสุตาทร, ดร.

พระครูสุนทรสังฆพินิต, ดร.

พระคำจันท์ กลยาโณ

ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์

ผศ.ดร. เสาวภา ศักยพันธ์

นางยุพิน เข้มมุกด์

นายปิ่น อะทะเทพ

ผศ.อภิรมย์ สีตาคำ

นายศิรินทร์ หินคง

พระธรรมเสนาบดี

พระเทพปริยัติ

พระราชวรมนี, ดร.

พระราชรัชนี

พระอชิน ธมมทสสี

พระครูปริยัตยานุศาสน์, ดร.

พระครูธีรสุตพจน์, ดร.

พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, ดร.

รศ.สมหมาย เปรมจิตต์

ผศ.สุชานาฏ สีตานุรักษ์

ดร.อัญชลี กีบปั่นส์

ดร.สุพิน ฤทธิ์เพ็ญ

ผศ.ดร.สำราญ ชันสำโรง

นายศรีเลา เกษพรหม

ดร.อินทร์สร วุฒิธรรมากรณ์

ดร.ยุทธพร นาคสุข

นายประเสริฐ ตาสี

นายตานวิน

พ่อหนานเอ็ก

นายแก้ว ตาเสนา

นายสืบ จันกู

ผศ.ทพญ.สุพัตรา แสงอินทร์

นายบุญมา ไชยชนะ

พ่อน้อยตาน ศิริวิชัย

นายสมบัติ ปัญญาศรี

นายวีรพันธ์ ศิริมา

นางคำหล้า ใจวง

บรรณาธิการ

พระนคร ปญญาวชิโร (ปรังฤทธิ์)

กองบรรณาธิการ

พระทิพย์พนาภรณ์ ขยาภินนโท

นายดิเรก อินจันทร์

นายภัสรชล ฤทธิ์เต็ม

นายณัทพงศ์ บุญตัน

นางสาวพรรณเพ็ญ เครือไทย

นางชวนพิศ นกตาศัย

นางสิริกกร ไชยสิทธิ์

นายหน่อเถื่อน แสนหน่อ

พิมพ์ครั้งแรก มกราคม ๒๕๕๙

จำนวน ๘๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่

บริษัท ทรีโอ แอดเวอร์ไทซิง แอนด์ มีเดีย จำกัด

๔๑๒/๓๑ เชียงใหม่แลนด์ ต.ช้างคลาน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๑๐๐

โทร ๐๕๓- ๒๗๒๐๗๙, โทรสาร ๐๕๓-๒๗๒๐๘๑

E-mail : iamtrio@gmail.com

อนุโมทนากา

โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน ฝ่ายวิชาการ และวิจัย สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่ เป็นโครงการที่มีบทบาทสำคัญในการทำนุบำรุงและให้บริการ วิชาการด้านพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่มี อาณาเขตติดต่อกัน โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเมืองสำคัญในภูมิภาคกลุ่ม แม่น้ำโขง เช่น เมืองสิบสองพันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เมืองเชียงตุง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เมืองหลวงพระบาง ประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นต้น

ผลงานสำคัญที่ผ่านมาของโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา ประเทศเพื่อนบ้าน คือการประสานความสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กรทางพระพุทธ ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การจัดตั้งมูลนิธิการศึกษา และเผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง การลงนามบันทึกข้อตกลง ความร่วมมือกัน (MOU) ระหว่าง มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ กับคณะสงฆ์ คณะ วัฒนธรรมพื้นเมืองเชียงตุง ตลอดจนถึงการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ คติความเชื่อ พระพุทธศาสนา และประเพณีวัฒนธรรม เพื่อ เผยแพร่ต่อสาธารณชนในรูปแบบหนังสือเชิงวิชาการและเชิงประจักษ์ พร้อม กับจัดทำสารคดีเผยแพร่ในรายการช่วงธรรม ทางสถานีโทรทัศน์ NBT เชียงใหม่ เช่น การจัดทำหนังสือวิถีไทเขิน เมืองเชียงตุง หนังสือประเพณี สิบสองเดือน เมืองเชียงตุง หนังสือเครื่องสักการะและเครื่องประกอบพิธี เมืองเชียงตุง เล่ม ๑ หนังสือวิถีไทลื้อ เมืองสิบสองพันนา หนังสือเถรภิเษก : พิธียกยอสมณศักดิ์พระสงฆ์ในล้านนา สารคดีชุดเยือนถิ่นเชียงตุง สืบสร้างทางบุญ

สืบสานอารยธรรม ๔ ตอน สารคดีชุดเปิดบันทึกชาติพันธุ์ไทวิถีพุทธ นครเชียงใหม่
๓ ตอน สารคดีชุดวิถีไทลื้อ เมืองสิบสองพม่านา เป็นต้น

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้านร่วมกับสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันพร้อมกับแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม กับคณะสงฆ์และคณะวัฒนธรรมพื้นเมืองไทยวน เมืองเมียวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ส่วนปี พ.ศ. ๒๕๕๙ นี้ ได้ร่วมกันจัดทำหนังสือ และสารคดีเรื่องวิถีล้านนาใต้ฟ้าเมียวดี เพื่อถ่ายทอดวิถีชีวิตของชาวไทยวน หรือชาวล้านนาที่ลงหลักปักฐานอยู่ในเมืองเมียวดีมานานหลายช่วงอายุคน ให้เป็นที่รู้จักและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศเพื่อนบ้านอีกแห่งหนึ่งที่น่าสนใจในกลุ่มประเทศอาเซียน

จึงขออนุโมทนาต่อคณะสงฆ์ คณะวัฒนธรรมพื้นเมืองไทยวน เมืองเมียวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา คณะทำงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ และสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้ร่วมกันจัดทำหนังสือและสารคดีชุดวิถีล้านนาใต้ฟ้าเมียวดี จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

พระราชสิงหรวมณี

รองอธิการบดี มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

คำปรารภ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
เชียงใหม่ ได้ดำเนินการสนับสนุนพันธกิจของมหาวิทยาลัยทั้ง ๔ ด้านมาโดย
ตลอด ประกอบด้วยการผลิตบัณฑิต การวิจัยและพัฒนา การส่งเสริมพระพุทธ
ศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ คณะทำงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
ประเทศเพื่อนบ้าน สำนักวิชาการ ได้ดำเนินการสำรวจและจัดเก็บข้อมูล
พระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เมืองเมียวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพ
เมียนมา ผลการสำรวจเบื้องต้นพบว่า มีชุมชนไทยวนหรือชาวล้านนาอาศัยอยู่
ในเมืองเมียวดีจำนวนมาก ซึ่งยังคงรักษาพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม
แบบล้านนาเอาไว้อย่างมั่นคง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ จึงได้เดินทางเข้าไป
สำรวจและจัดเก็บข้อมูลวิถีชีวิตชาวไทยวน เมืองเมียวดี อีกครั้งหนึ่ง โดยได้รับความ
อนุเคราะห์จาก ดร.อินทร์สร วุฒิธรรมากรณ์ เป็นผู้ประสานงาน และ
คณะสงฆ์ คณะวัฒนธรรมพื้นเมือง ตลอดจนชาชาวไทยวน เมืองเมียวดี ได้ให้
ความอนุเคราะห์ทั้งด้านที่พัก การเดินทาง และการจัดเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี
ทำให้ทราบว่าต่างก็เป็นบ้านเพื่อนเรือนญาติกันมาก่อน และยังมีสายสัมพันธ์
ทางวัฒนธรรมกับชาวล้านนามาตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นในปี พ.ศ.
๒๕๕๘ จึงได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ สถาบันภาษา ศิลปะและ

วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ กับคณะสงฆ์ คณะวัฒนธรรม
พื้นเมืองไทยวน เมืองเมียวดี เพื่อร่วมกันส่งเสริม อนุรักษ์ ทำนุบำรุงพระพุทธ
ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมไทยวนให้คงอยู่สืบไป

การจัดทำหนังสือวิถีล้านนาใต้ฟ้าเมียวดีเล่มนี้ เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดจาก
การทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกัน ข้อมูลที่ปรากฏจึงเป็นข้อมูลเชิง
ประจักษ์ที่คณะทำงานได้จัดเก็บรวบรวมมาตั้งแต่ต้นแล้วจัดพิมพ์ เพื่อร่วมเป็น
ส่วนหนึ่งในการเผยแพร่วิถีชีวิตของชาวไทยวน เมืองเมียวดี ให้ผู้สนใจได้ศึกษา
เรียนรู้ต่อไป

พระครูสุนทรสังฆพินิต, ดร.

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

บทบรรณาธิการ

หลังจากที่คณะทำงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน ฝายวิชาการและวิจัย สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ พร้อมด้วยสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกัน (MOU) กับคณะสงฆ์ คณะวัฒนธรรมพื้นเมืองไทยวน เมืองเมียวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ แล้วนั้น คณะทำงานได้ร่วมกันจัดทำหนังสือเชิงประจักษ์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาวไทยวนเมืองเมียวดี เพื่อเป็นฐานข้อมูลและเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจ เนื่องจากชุมชนชาวไทยวน เมืองเมียวดี เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิต คติความเชื่อ ภาษา ประเพณี วัฒนธรรมเหมือนกับชาวล้านนาหรือชาวภาคเหนือของประเทศไทย

เมื่อศึกษาประวัติศาสตร์และลงพื้นที่ ได้สัมผัส สัมภาษณ์ เรียนรู้ พูดคุย และร่วมกิจกรรมกันแล้ว ทำให้เข้าใจได้ว่าชาวไทยวนที่นี่คือบ้านเพื่อนเรือนญาติที่บรรพบุรุษได้โยกย้ายถิ่นฐานมาจากล้านนาแล้วลงหลักปักฐานทำมาหากินที่นี่มานาน แม้ปัจจุบันจะถูกแบ่งแยกเขตแดนให้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาแล้วก็ตาม แต่ความผูกพันกับแผ่นดินเกิดก็ยังเต็มเปี่ยมอยู่ในจิตวิญญาณ ดังจะเห็นได้จากการอนุรักษ์ สืบทอด ส่งเสริม พื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทยวนให้คงอยู่ชั่วลูกหลาน และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้คน ๒ ฟากฝั่งแม่น้ำเมยอยู่เสมอ

คณะทำงานได้นำเสนอเรื่องราวเชิงประจักษ์เกี่ยวกับชุมชนชาวไทยวน
เมืองเมียวดีในหนังสือวิถีล้านนาใต้ฟ้าเมียวดี เพื่อบอกเล่าความเป็นอยู่ของพื
นองชาวไทยวน ให้ผู้สนใจได้รับทราบและใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาและ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

ขอกราบขอบพระคุณคณะสงฆ์ไทยวนซึ่งมีพระครูบาทราย ญาณรังษี
วัดสว่างอารมณ์ พระครูบาบุญโชน์ สุขโณ วัดป่าเลไลย์ เป็นประธาน
ขออนุโมทนาขอบคุณคณะศรัทธาชาวไทยวนบ้านไร่ บ้านห้วยसान ตลอดจนถึง
คณะกรรมการวัฒนธรรมพื้นเมือง และชาวไทยวน เมืองเมียวดีทุกท่าน ที่ได้
ให้ความอนุเคราะห์ในการจัดเก็บข้อมูลและร่วมทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ
มือกันในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมให้เป็นอัตลักษณ์
ของชาวไทยวนในดินแดนนี้สืบไป

พระนคร ปญญาวิชโร (ปรังฤทธิ)

บรรณาธิการ

สารบัญ

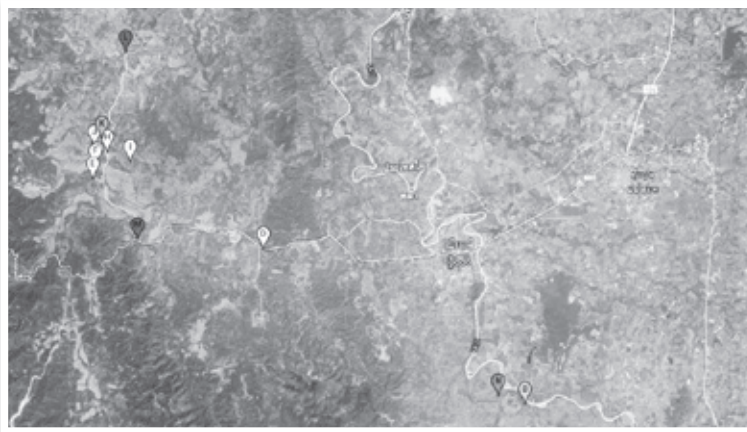
เรื่อง	หน้า
ประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา คติความเชื่อ และประเพณีพิธีกรรม ชุมชนไทยวน เมืองเมืงวดี พระนคร ปญญาวชิโร (ปรั้งฤทธิ์)	๑๒
พิธีเรียกขวัญเปี้ยของชาวไทยวน เมืองเมืงวดี นายศรีเลา เกษพรหม	๕๘
ลัทธิละทิ้งไทยวน เมืองเมืงวดี นางสาวพรรณเพ็ญ เครือไทย	๗๖
คำเมืองหลากหลายถิ่น-ตัวเมืองต่างสมัยในชุมชนไทยวน เมืองเมืงวดี นายดิเรก อินจันทร์	๑๐๖
ตามรอยเส้นทางธุดงค์ครูบา วัดพระพุทธรบาทตากผ้า ไปชุมชนไทยวน เมืองเมืงวดี ประเทศพม่า ดร.อินทร์สร วุฒิชรรมากรณ	๑๒๔
แอ่วเขื่อนเขื่อนบ้านไทยวน เมืงวดี ดร. อัญชลี กีบป็นส์	๑๓๔
วัดไทยวนในเมืองเมืงวดีกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผศ.สุชานาฏ สิตานุรักษ์	๑๔๒
บรรณานุกรม	๑๕๒
สัมภาษณ์	๑๕๔
แนะนำผู้เขียน	๑๕๕
ประมวลภาพพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกัน (MOU)	๑๕๗

ประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา คติความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมชุมชนไทยวน เมืองเมืงวดี

พระนคร ปณณาวชิโร (ปรั้งฤทธิ์)^๑

หากเราดูแผนที่ประเทศไทยด้านชายแดนทางทิศตะวันตกซึ่งติดกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (ต่อไปจะใช้คำว่า ประเทศพม่า) จะเห็นว่าทั้ง ๒ ประเทศนี้มีชายแดนติดต่อกันยาวประมาณ ๒,๔๐๑ กิโลเมตร ตั้งแต่ทิศเหนือลงมาทิศใต้ ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง ในขณะที่ฝั่งพม่ามีเขตปกครองต่าง ๆ ที่ติดกับแนวชายแดนนี้ได้แก่ รัฐฉาน รัฐคะยาห์ รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญและมณฑลตะนาวศรี ลักษณะภูมิประเทศในแถบนี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยภูเขา แนวป่า และแม่น้ำสายสำคัญ ได้แก่ เทือกเขาฉาน เทือกเขาถนนธงชัย เทือกเขาดาวน่า (เทือกเขามอนกุญ) เทือกเขาตะนาวศรี แม่น้ำสาย แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำเมย และแม่น้ำกระบุรี

แผนที่ที่ตั้งชุมชนไทยวนในเมืองเมืงวดี

^๑ เจ้าหน้าที่โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.

แนวชายแดนฝั่งพม่าระหว่างเทือกเขาตะนาวศรีกับแม่น้ำเมย เป็นที่ตั้งของเมืองเมียวดี ประชากรในเมืองนี้นอกจากจะมีชาวพม่า ชาวกะเหรี่ยง ชาวไทใหญ่ อาศัยอยู่แล้ว ยังมีชาวไทยวนหรือคนล้านนาอีกกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่มานานนับร้อยปี ออกลูกสืบหลานจากรุ่นสู่รุ่น และมีวิถีชีวิตเหมือนกับชาวล้านนาหรือชาวไทยภาคเหนือ ทั้งภาษาพูด อักษรธรรม การแต่งกาย อาหาร คติ ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนอุปนิสัยใจคอ

การที่ชาวไทยวนหรือชาวล้านนาอาศัยอยู่ท่ามกลางชาวพม่าในเมืองเมียวดีมานาน เป็นสิ่งที่น่าสนใจถึงประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ตลอดจนถึงความสัมพันธ์กับชาวล้านนาในภาคเหนือของประเทศไทย เพราะใครก็ตามที่ได้เข้าไปสัมผัสวิถีชีวิตของชาวไทยวนในเมืองเมียวดีแล้ว จะรู้สึกได้ทันทีว่าตนเองอยู่ในท่ามกลางวิถีชีวิตแบบชาวล้านนา ไม่มีความรู้สึกแปลกแยกว่าอยู่ในเขตประเทศพม่าเลย แม้แต่คนไทยวนเองก็มีความรู้สึกที่ดีไม่น้อยเช่นกัน ที่รู้ว่ามีคนล้านนาและคนไทยเข้ามาเยี่ยมเยียนถึงถิ่น จึงให้การต้อนรับด้วยไมตรีจิตพร้อมทั้งบรยายยิ้มและเสวยหัวเราะอย่างเป็นกันเอง เพราะสองปากฝั่งนี้ไม่ใช่ใครที่ไหน หากแต่เป็นบ้านเพื่อนเรือนญาติกันนั่นเอง

เมียวดี : เมืองแห่งกำแพงมรกต

เมียวดี (Myawaddy) เป็นคำที่คนไทยถนัดออกเสียง มาจากภาษาพม่าออกสำเนียงว่า **มะยะวะดี** แปลว่าเมืองแห่งกำแพงมรกต หรือเมืองมรกต (*มะยะ* เป็นภาษาพม่าแปลว่า *มรกต* ส่วนคำว่า *วดี* เป็นภาษาบาลีแผลงมาจากคำว่า *วติ* แปลว่า *กำแพง, รั้ว*) ในขณะที่คนท้องถิ่นเรียกว่า **มะยะปะตี** (*มะยะ* เป็นภาษาพม่า *ปะตี* เป็นภาษาบาลีที่ชาวมอญแผลงมาจากคำว่า *วติ* แต่เดิมเป็นถิ่นอาศัยของชาวมอญมาก่อน แต่ภายหลังกะเหรี่ยงได้ครอบครองแทน) เป็นเมืองชายแดนด้านตะวันออกของประเทศพม่า เขตรัฐกะเหรี่ยง มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ชายแดนด้านตะวันตกของประเทศไทย โดยมีแม่น้ำเมยเป็นเขตกันแดนและมีสะพานมิตรภาพไทย-พม่าเชื่อมการคมนาคมระหว่าง ๒ ประเทศ

ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเมียวติกับล้านนา

ประวัติศาสตร์ล้านนากล่าวว่า นับตั้งแต่พระญามังรายได้ก่อตั้งเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานี พ.ศ. ๑๘๓๙ และมีกษัตริย์ราชวงศ์มังรายปกครองสืบมา ในช่วงนั้นอาณาจักรล้านนากับพม่าได้ทำศึกสงครามกันหลายครั้ง เพื่อปกป้องและขยายอาณาเขตของตน ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะ จนกระทั่งอาณาจักรล้านนาตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าในรัชสมัยพระเจ้าบุเรงนอง พ.ศ. ๒๑๐๑-๒๓๑๗ รวมระยะเวลากว่า ๒๐๐ ปีที่พม่าปกครองล้านนา ล่วงมาถึงสมัยพระเจ้ากาวิละได้ฟื้นฟู (พม่า) สำเร็จ โดยได้รับความช่วยเหลือจากพระเจ้าตากสินแห่งกรุงธนบุรี แต่หลังจากนั้นอาณาจักรล้านนาก็รวมและผนวกดินแดนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยามหรือประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน

เมืองตากหรือเมืองระแหง (ตัวเมืองตากเดิมตั้งอยู่ที่ อำเภอบ้านตาก) เป็นถิ่นอาศัยของชาวมอญมาก่อน เป็นเมืองหน้าด่านสำคัญทางชายแดนทิศใต้ของอาณาจักรล้านนา เส้นทางระหว่างเมืองระแหงกับพื้นที่ฝั่งชายแดนพม่าด้านเมียวติเป็นเส้นทางในการเดินทัพ การค้าขาย และการไปมาหาสู่กันทั้งชาวพม่า ชาวมอญ และชาวล้านนา โดยเฉพาะเมืองที่มีประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับล้านนา เช่น เมืองเมาะละหม่ง สถานที่กำเนิดตำนานรักสองแผ่นดินระหว่างเจ้าอุตรการโกศล (เจ้าน้อยสุขเกษม) แห่งเมืองเชียงใหม่ กับมะเมียะสาวงามชาวพม่าแห่งเมืองเมาะละหม่ง เมืองเมาะตะมะหรือเมืองพันเป็นเมืองที่พระสุมนะเถระนำพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์เก่าหรือรามัญวงศ์มาเผยแผ่ที่สุโขทัย ต่อมานำมาเผยแผ่ที่เชียงใหม่และลำพูนตามคำอาราธนาของพระญากือนา เมื่อพ.ศ. ๑๙๑๒ ซึ่งเมืองเมียวติอาจเป็นเส้นทางผ่านของพระสุมนะเถระจากเมืองเมาะตะมะมายังเมืองลำพูน-เชียงใหม่ในสมัยนั้นก็เป็นได้

ในยุคที่จักรวรรดินิยมตะวันตกได้แผ่อิทธิพลมาสู่ภูมิภาคนี้ในช่วงปลายรัชกาลที่ ๒ เพื่อต้องการแสวงหาวัตถุดิบส่งไปใช้ในการปฏิวัติอุตสาหกรรมและ

ธุรกิจการค้าขาย พม่าได้ตกเป็นประเทศราชของอังกฤษ ในขณะที่ล้านนาได้เข้าร่วมกับสยาม ในช่วงนี้ล้านนาได้ทำธุรกิจค้าขายกับคนอังกฤษและคนในบังคับของอังกฤษในประเทศพม่า (ชาวพม่า ชาวไทใหญ่ ชาวไทเขิน และชนเผ่าที่ปกครองโดยอังกฤษ) โดยผ่านหัวเมืองมอญของพม่า^๒ ได้แก่ เส้นทางการค้าทางบกจากเมืองเมะละแหม่ง สู่มืองระแหง (เมืองตาก) ลำพูน เชียงใหม่ ขึ้นไปถึงทางตอนบนได้แก่ เชียงราย เชียงแสน เชียงตุง และปลายทางที่ตาลี หลักฐานที่บ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ทางการค้าในแถบนี้คือ เหรียญเงินรูปที่อังกฤษนำมาใช้ในการแลกเปลี่ยนสินค้ากับชาวล้านนา แต่ชาวล้านนานิยมเรียกเงินแถบ ถ้าเป็นเหรียญที่มีรูปพระราชินีวิกตอเรียของอังกฤษสวมมงกุฎ ชาวล้านนาเรียกว่าเงินกระจุม^๓ หรือเงินหัวหนาม ถ้าเป็นรูปกษัตริย์เอ็ดเวิร์ด ซึ่งไม่สวมมงกุฎ เรียกว่าเงินหัวหมด^๔ ซึ่งมีส่วนผสมของเงินมากกว่าเหรียญกระจุม เงินรูปนี้เป็นหน่วยเงินตราของอินเดียซึ่งเป็นประเทศอาณานิคมของอังกฤษ ที่รัฐบาลไทย^๕ ได้อนุญาตให้ใช้แทนเงินตราของรัฐบาลในเขตล้านนาได้ ในช่วงประมาณ พ.ศ. ๒๓๕๐ – ๒๔๕๐ จนถึงกลางรัชกาลที่ ๕ จึงยกเลิกแล้ว ใช้เงินบาทแทน

หลังจากที่อังกฤษทำสงครามครั้งแรกกับพม่าเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๙ พม่าได้เสียหัวเมืองมอญซึ่งมีอาณาเขตติดกับล้านนาให้แก่อังกฤษ ทำให้มีชาวอังกฤษเข้ามาติดต่อค้าขายกับชาวล้านนา ดังเช่น ดร.ริชาร์ดสัน เดินทางมาจากเมืองมอญ ผ่านเมืองระแหงมาถึงเมืองเชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๒ ในสมัยพระเจ้าพุทธวงศ์ (พ.ศ. ๒๓๖๙-๒๓๘๙) เจ้าเมืองเชียงใหม่ ลำดับที่ ๔ โดยเข้ามาติดต่อซื้อช้าง โค กระบือจากราษฎรในเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เนื่องจากเมืองมอญเกิดโรคระบาดทำให้สัตว์เหล่านี้ล้มตายและขาดแคลนมาก ดร.ริชาร์ดสันได้ขอซื้อสัตว์เหล่านี้ไปจำนวนมาก ส่งผลให้เมืองเชียงใหม่ ขาดแคลน

^๒ สรัสวดี อ๋องสกุล, ประวัติศาสตร์ล้านนา พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙).

หน้า ๓๓๑-๓๓๔.

^๓ อุดม รุ่งเรืองศรี, พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์มีนเมือง, ๒๕๓๔), หน้า ๑๗๖.

^๔ อ้างแล้ว, หน้า ๑๗๗.

^๕ อ้างแล้ว, หน้า ๑๗๖.

โคและกระบือ ในขณะที่ ดร.ริชาร์ดสัน ก็ถูกราษฎรจำนวนหนึ่งรับเงินแล้วแต่ไม่ยอมให้สัตว์ จึงเข้าร้องเรียนต่อรัฐบาลสยามให้เข้ามาไกล่เกลี่ย รัฐบาลสยามได้แจ้งต่อเจ้าเมืองเชียงใหม่ไม่ให้มีการซื้อขายโคและกระบืออีก เพราะสัตว์เหล่านี้มีความสำคัญที่ต้องใช้ในการเกษตรและใช้บรรทุกเสบียงในการทำศึกสงคราม นอกจากชาวอังกฤษจะเข้ามาติดต่อค้าขายสัตว์กับชาวล้านนาแล้วยังมีชาวมอญ ชาวพม่า และคนในบังคับอังกฤษ (โดยเฉพาะไทใหญ่) เข้ามาทำธุรกิจขอสัมปทานป่าไม้ (ไม้สัก) ประมาณ พ.ศ. ๒๓๘๓ ซึ่งปรากฏหลักฐานว่า ในสมัยรัชกาลที่ ๓ มีชาวมอญพม่า เมืองเมาะละແມ່ງ เริ่มเข้ามาทำธุรกิจตัดไม้ในป่าปลายเขตแขวงเมืองตาก เมืองเชียงใหม่ เมืองลำพูน โดยชาวมอญพม่าได้ให้ค่าตอบแทนจำนวน ๕๐๐ เหรียญแก่รัฐบาลสยามผ่านพระยาทนุจักษ์ แต่รัฐบาลกลางไม่ยอมรับค่าตอบแทนดังกล่าว เพราะป่าไม้เป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในเมืองประเทศราชจึงเป็นสิทธิ์ของเจ้าเมืองประเทศราชทั้งสิ้น

ธุรกิจสัมปทานป่าไม้ มีจุดเริ่มต้นดำเนินการที่หัวเมืองมอญ ประเทศพม่า โดยบริษัทบริติชบอร์เนียว (British Borneo) และบริษัทบอมเบย์ เบอร์มา (Bombay Burmah) ซึ่งเป็นบริษัทของอังกฤษที่มีทุนและอิทธิพลทางการเมืองมาก จนก่อให้เกิดสงครามระหว่างอังกฤษกับพม่าครั้งที่ ๓ เพราะคดีพิพาทเกี่ยวกับป่าไม้ระหว่างพม่ากับบริษัทดังกล่าวที่ตัดไม้สักและเลื่อยเป็นแผ่นกระดานส่งไปขายยังต่างประเทศ โดยมีโรงเลื่อยจักรตั้งอยู่ที่เมืองเมาะละແມ່ງ ด้วยความที่แนวชายแดนล้านนากับพม่ามีความอุดมสมบูรณ์ ด้วยทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะไม้สัก และเป็นเส้นทางเศรษฐกิจ ทำให้อังกฤษซึ่งยึดพม่าได้ทั้งประเทศในปี พ.ศ. ๒๔๒๘ มีความพยายามที่จะขยายอิทธิพลเข้าสู่ดินแดนล้านนา จน ร.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๖) อังกฤษได้ยึดครองรัฐชายขอบล้านนาบริเวณหัวเมืองเงี้ยวทั้ง ๕ และหัวเมืองกะเหรี่ยงตะวันออก รวม ๑๓ หัวเมือง^๖ โดยอ้างว่าดินแดนเหล่านี้พม่าเคยครอบครองมาก่อน

^๖ ๑๓ หัวเมือง ประกอบด้วย เมืองแฉะ เมืองใหม่ เมืองทา เมืองจวด เมืองหาง เมืองต่วน เมืองสาด เมืองยวม เมืองตุม เมืองกวาน เมืองโฮ บ้านฮ้องลิก และเมืองโก.

ในปัจจุบัน เมืองเมียวดีซึ่งตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางจากเมืองมะละแหม่ง กับจังหวัดตาก มีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า กะเหรี่ยง ไทยวน ไทใหญ่ ตลอดจนจีนฮั่นและอินเดียที่เข้ามาค้าขาย มีการปกครองแบบท้องถิ่นที่มี ทหารพม่าและกองกำลังทหารกะเหรี่ยงร่วมกันปกครอง ทั้งนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นต้นมา รัฐบาลพม่าและรัฐบาลไทยได้จัดตั้งให้เมืองเมียวดี-แม่สอด (ครอบคลุมทั้งอำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด) เป็นเขต เศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะเมืองเมียวดีเป็นเมืองหลักของประเทศพม่าในการ เชื่อมโยงการขนส่งและกระจายสินค้ากับประเทศไทยในโครงข่ายเส้นทาง เศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) ผ่านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ไปประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว จนถึงท่าเรือดานัง ประเทศเวียดนาม จึงทำให้เศรษฐกิจในเมืองเมียวดี- แม่สอดมีความเจริญก้าวหน้าปีละหลายหมื่นล้านบาท ต่อมา ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ รัฐบาลไทยและภาคเอกชนได้ร่วมมือกันสำรวจเส้นทางเพื่อขยายธุรกิจการค้า และขนส่งสินค้าจากอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ไปสู่เมียวดี-ผะอัน-มะละ แหม่ง-ทวาย-ย่างกุ้ง โดยสินค้าหลักของประเทศไทยที่ส่งออกไปพม่า ๑๐ อันดับ ได้แก่ น้ำมันเบนซิน เบียร์ท่าจากมอลต์ ผ้าพิมพ์ฝ้าย ๑๐๐ % น้ำมัน พืช ไทโรทาร์สน ผงซูลัส น้ำมันดีเซล กาแฟชนิดผงสำเร็จรูป รถจักรยานยนต์ และ รองเท้าสำเร็จรูป ในขณะที่สินค้าหลักที่นำเข้าจากประเทศพม่า ๑๐ อันดับ ได้แก่ เฟอร์นิเจอร์และสิ่งประดิษฐ์ไม้ โค-กระบือ สินค้าเบ็ดเตล็ด กะเพาะปลา ตากแห้ง สีนแรพลวง ปลาเบญจพรรณ ปลายำขาว ๑๐๐ % ถ่านไม้สักไม้แดง แร่เหล็ก รถจักรยานเก่าใช้แล้ว^๗ นอกจากนั้นเมืองเมียวดียังมีแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจหลายแห่ง เช่น วัดหญ่ยงตา (วัดหงส์เงิน) วัดเจ้ากั ลงจี (วัดก้อนหินใหญ่) วัดอิฐฐานอ่อง (วัดอิฐฐาน) วัดมิเจางง (วัดจระเข้) วัดขเวมินวูน (วัดเจติยทอง/เจติยหลวง) ตลาดบุเรงนอง เป็นต้น โดยเฉพาะ ชุมชนไทยวน จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คนไทยนิยมไปเที่ยว เนื่องจากมีความ ผูกพันในความเป็นคนไทยล้านนามาแต่เดิม

^๗ บรรพต ก่อเกียรติเจริญ. เอกสารบรรยายสรุป สภาพการณ์ปัจจุบันและอนาคตจังหวัดตาก. ตาก: หอการค้า จังหวัดตาก. ๒๕๕๕.

ดังนั้นเมืองเมียวดีจึงมีความสำคัญทั้งด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการคมนาคมจากเมืองระแหงไปสู่เมืองสำคัญต่าง ๆ ของประเทศพม่า โดยเฉพาะเมืองที่มีประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับล้านนา เช่น เมืองเมะละแหม่ง เมืองเมะตะมะหรือเมืองพัน เป็นต้น

ชุมชนไทยวนในเมืองเมียวดี

ห่างจากสะพานมิตรภาพไทย-พม่าซึ่งเป็นจุดผ่านแดนเมียวดี-แม่สอด มาทางทิศตะวันตกของเมียวดีประมาณ ๑๘-๒๐ กิโลเมตร มีชุมชนชาวไทยวน หรือชาวล้านนาอาศัยอยู่ ๑๐ หมู่บ้าน มีประชากรประมาณ ๒๐,๐๐๐ กว่าคน ประกอบด้วย^๘

๑. บ้านห้วยसान เป็นชุมชนใหญ่แบ่งออกเป็น ๗ หมู่บ้าน ประมาณ ๗๐๐ กว่าหลังคาเรือน (เดิมมีจำนวนมาก แต่ภายหลังมีบางส่วนได้อพยพหนีภัยสงครามไปตั้งถิ่นฐานที่บ้านแม่กิด หมู่ ๓ หมู่ ๔ หมู่ ๑๐ และหมู่ ๑๕ ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด และบางหมู่บ้านในแถบชายแดนอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก)

๒. บ้านแม่แปบ ประมาณ ๓๐๐ กว่าหลังคาเรือน (เดิมมีจำนวนมาก ได้อพยพหนีภัยสงครามไปตั้งถิ่นฐานที่บ้านแม่ปะ อำเภอแม่สอด และบ้านวังผา อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก)

๓. บ้านปางกาน ประมาณ ๕๐-๖๐ หลังคาเรือน

๔. บ้านแม่กะโน ประมาณ ๗๐ หลังคาเรือน

๕. บ้านหนองห้า ประมาณ ๗๐ หลังคาเรือน

๖. บ้านผะซอง ประมาณ ๔๐-๕๐ หลังคาเรือน

๗. บ้านสวนอ้อยหรือมะยะปะตี ประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ หลังคาเรือน (มีชาวไทยใหญ่ผสม)

^๘ สัมภาษณ์นายตวัน บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี ประเทศพม่า. ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

๘. บ้านไร่ ประมาณ ๑๓๐ หลังคาเรือน (บ้านไร่อยู่ติดกับแม่น้ำเมย ตรงกันข้ามกับฝั่งไทย และอยู่ห่างจากบ้านห้วยส้านประมาณ ๑๒ กิโลเมตร)

๙. บ้านสันป่าไร่ ประมาณ ๓-๔ หลังคาเรือน (เดิมมีจำนวนมาก ภายหลังมีบางส่วนย้ายไปอยู่ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สวด และตำบลแม่จะรา อำเภอแม่ระมาด)

๑๐. บ้านห้วยหินลาด ประมาณ ๕-๖ หลังคาเรือน (เดิมมีจำนวนมาก ภายหลังได้ย้ายหนีภัยสงคราม เนื่องจากเป็นเขตสู้รบ บ้านห้วยหินลาดอยู่ไกลจากชายแดนไทยมาก และอยู่ห่างจากบ้านห้วยส้านประมาณ ๗ กิโลเมตร) นอกจากนั้นยังมีบ้านตึ๊ดอีกหมู่บ้านหนึ่งที่มาจากเมืองระแหง (เมืองตาก) แต่ตอนนี้อพยพไปอยู่อีกพื้นที่หนึ่ง

แต่เดิมพื้นที่เมืองเมียวดีแห่งนี้เป็นที่อยู่อาศัยของคนไทยวน (ล้านนา) มาก่อน แต่ด้วยภัยสงครามและการล่าอาณานิคมของตะวันตกทำให้พื้นที่แห่งนี้ตกเป็นเขตปกครองของพม่าจึงเริ่มมีชาวพม่า ชาวไทใหญ่ ชาวกะเหรี่ยง และอื่น ๆ เข้ามาอาศัยร่วมด้วย จึงทำให้เมืองเมียวดีกลายเป็นเมืองใหญ่ มีผู้คนมากมายหลากหลายเชื้อชาติ

ชาวไทยวนรุ่นปัจจุบันที่อาศัยอยู่ในเมืองเมียวดี ได้เล่าถึงการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนแห่งนี้ตามที่ได้รับรู้จากคำบอกเล่าจากรุ่นปู่ย่าตาทวดดังนี้ นายตานวิน อายุ ๔๘ ปี บ้านห้วยส้าน กล่าวว่า^๙

“สมัยก่อน เขาใช้สันเขาตะนาวศรีเป็นเขตกันแดนระหว่างพม่ากับไทย พื้นที่เมียวดีที่คนไทยวนอาศัยอยู่นี้เป็นของไทย ภายหลังมีการขยายเขตแดนจากสันเขาตะนาวศรีมาเป็นแม่น้ำเมย ทำให้บริเวณนี้ตกเป็นของพม่า คนไทยวนบางส่วนไม่อพยพกลับเข้าไปในเขตประเทศไทย เพราะได้ตั้งถิ่นฐานที่นี้อย่างมั่นคง มีที่ดิน มีบ้าน มีลูกหลานจำนวนมากแล้ว ... ต่อมามีการสู้รบกันระหว่างทหารพม่ากับชนกลุ่มน้อย ทำให้คนไทยวนต้อง

^๙ สัมภาษณ์นายตานวิน อ่างแล้ว, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

ปกปิดตัวเอง พอชาวพม่าและชาวกะเหรี่ยงเข้ามาอาศัยมากขึ้น ทำให้ต้องย้ายไปอยู่รวมกันที่บ้านห้วยसानเป็นส่วนใหญ่”

พ่อหนานบุญมา อายุ ๕๘ ปี บ้านไร่ กล่าวว่า^{๑๐}

“เหตุที่คนไทยตกค้างที่นี่ เพราะแต่ก่อนเขตแดนไทยอยู่ที่เมืองมะละแหม่ง พระธาตุเก่าเกียยังมีอยู่ และมีถ้ำแห่งหนึ่งมีพระพุทธรูปขนาดเล็กหลายองค์”

พ่อน้อยตาน อายุ ๗๓ ปี บ้านไร่ กล่าวว่า^{๑๑}

“ผมเกิดที่นี่ เติบโตที่นี่ ตอนนี้เป็นรุ่นที่ ๓ แล้ว ซึ่งเป็นช่วงหลัง สงครามโลกครั้งที่ ๒ สมัยนั้นทหารญี่ปุ่นก็เดินทัพผ่านมาทางนี้เช่นกัน พวกเขา ตัดต้นมะพร้าวและเอาแผ่นไม้ผ่าเรือนไปทำสะพานแล้วชุดเอาทรายแม่น้ำเมย ขึ้นมาเทพื้นให้รถ ม้า และทหารข้ามแม่น้ำเมยจากฝั่งไทยมาฝั่งพม่า ตอนที่ กองทัพญี่ปุ่นมา แม่บอกว่าผมยังอยู่ในท้อง จนเมื่อสงครามโลกยุติ อังกฤษเข้า ครองพม่า ผมก็เกิดพอดี”

ดร.อินทร์สร วุฒิชรรมากรณ์ ผู้ประสานงานชุมชนไทยวน เมืองเมียวดี กล่าวว่า^{๑๒}

“แต่ก่อนที่นี่เป็นเขตแดนไทยลึกเข้าไปข้างในฝั่งพม่าแถบเทือกเขา ตะนาวศรีอีกประมาณ ๗๐-๘๐ กิโลเมตร แต่พอมาสมาชิกกาลที่ ๕ พม่าตกเป็น เมืองขึ้นของอังกฤษ ทำให้มีการแบ่งเส้นเขตแดนใหม่ตามแนวคิดตะวันตก โดย เจ้ามณฑลพิษณุโลกได้รับมอบหมายจากรัฐบาลกรุงเทพฯ ให้ทำหน้าที่ฝ่ายไทย ไปเจรจาแบ่งเขตแดนจึงได้ขี่ม้า (สมัยนั้นยังไม่มีรถยนต์) จากเมืองพิษณุโลกมาถึงสุโขทัย ๑ วัน จากสุโขทัยมาตากอีก ๑ วัน จากตากมาถึงแม่สอดอีก ๒-๔ วัน จากแม่สอดไปเมืองหลวงพม่าอีก ๓ วัน รวมเวลาเดินทางเกือบ ๑๐ วัน เห็นว่า ระยะทางไกลเกินไป ฝ่ายอังกฤษก็ถามว่า จะเอาแม่น้ำตองยีน (แม่น้ำเมย) เป็น เขตแดนดีไหม เจ้ามณฑลพิษณุโลกก็ตอบตกลง จึงรายงานการเอาแม่น้ำเมยเป็น

^{๑๐} สัมภาษณ์พ่อหนานบุญมา ไชยชนะ บ้านไร่ เมืองเมียวดี ประเทศพม่า อายุ ๕๘ ปี. ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๑} สัมภาษณ์พ่อน้อยตาน บ้านไร่ เมืองเมียวดี ประเทศพม่า. ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๑๒} สัมภาษณ์ ดร.อินทร์สร วุฒิชรรมากรณ์ ณ บ้านไร่ เมืองเมียวดี ประเทศพม่า. ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

เขตแดนไทย-พม่าให้รัฐบาลกรุงเทพฯ ทราบ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หมู่บ้านคนไทยวนที่นี้ก็ตกเป็นแผ่นดินของพม่า ทำให้คนไทยวนตกค้างที่นี้จำนวนมาก ที่จริงแล้วยังมีหมู่บ้านคนไทยวนในฝั่งพม่าด้านในอีกหลายหมู่บ้าน เช่น บ้านร้องบ้านท่า เป็นต้น”

จากข้อมูลสัมภาษณ์คนในพื้นที่ดังกล่าวทำให้ประมวลความได้ว่า พื้นที่เมืองเมียวดีเคยเป็นอาณาเขตของไทยมาก่อน แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ตกเป็นของพม่า ชาวไทยวนในเมืองเมียวดีรุ่นปัจจุบันเป็นรุ่นที่ ๒-๓ และมีบรรพบุรุษมาจากล้านนา เช่น เชียงใหม่ ลำพูน เถิน ลำปาง แพร่ น่าน บางคนยังพูดภาษาถิ่นเหนือ (คำเมือง) สำเนียงชาวอำเภอดอยเต่า เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ น่าน ตามเชื้อสายของบรรพบุรุษค่อนข้างชัดเจน ทั้ง ๆ ที่เกิดและเติบโตที่เมียวดีที่สำคัญคือในประเทศพม่าเขาไม่ใช้นามสกุล จึงทำให้ชาวไทยวนรุ่นปัจจุบันไม่มีนามสกุล แต่จะรู้เชื้อสายของตนได้จากชื่อของพ่อแม่เท่านั้น บางส่วนแม้จะรู้อย่างมีญาติอยู่ในล้านนา แต่ก็ไม่เคยเดินทางไปมาหาสู่กัน ทำให้ขาดการติดต่อสัมพันธ์กัน เช่นพ่อหนานปลี^{๓๓} อายุ ๗๗ ปี บ้านห้วยसान เล่าให้ฟังว่า ตนเองเกิดที่นี้ แต่ที่นี้เขาไม่ใช้นามสกุล จึงไม่รู้ว่าใครเป็นญาติ แต่รู้ว่าพ่อเป็นคนมาจากบ้านทา จังหวัดลำพูน ชื่อพ่อหลวงสุข พ่อมีพี่น้องอีก ๒ คนเป็นผู้ชายกับผู้หญิง ในขณะที่ให้ข้อมูลกับผู้เขียนอยู่นั้น ดร.อินทร์สร วุฒิธรรมภรณ์ ผู้ประสานงานคณะทำงานซึ่งเคยไปบวชเรียนอยู่ที่วัดพระพุทธบาทตากผ้า อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ได้บอกกับพ่อหนานปลีว่า ชาวบ้านทา จังหวัดลำพูน ส่วนมากใช้นามสกุลมณีกาต ตอนที่อยู่ลำพูนมีชาวบ้านทาให้ข้อมูลว่า ในอดีตมีญาติพี่น้องของเขาวัยพามาอยู่ที่บ้านห้วยसान ๕ คน คือ พ่อหลวงสุข พ่อหลวงบุญมา พ่อหลวงบุญทอง พ่อหลวงศรีหน่อ และพ่อหลวงปืด แล้วเจ็บป่วยไปไม่กลับไปลำพูนเลย ตอนนี้น่าจะมีรุ่นลูกรุ่นหลานอยู่ ถ้าได้เจอพวกเขา ขอให้แจ้งให้ทราบด้วย ซึ่งเชื่อว่าพ่อหนานปลีน่าจะเป็นทายาทของสกุลมณีกาต ในขณะที่มีบางส่วนไม่เคยติดต่อกับญาติในฝั่งไทย แต่ก็มีชาวไทยวน

๓๓ สัมภาษณ์พ่อหนานปลี บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี ประเทศพม่า. ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

บางส่วนที่รู้ว่ามีบรรพบุรุษอยู่ในล้านนาก็ยังไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ แม้จะรู้ว่าตนมีเชื้อสายเป็นคนไทย มีญาติอยู่ในเมืองไทย แต่ก็ไม่มีใครอยากกลับเมืองไทย เพราะบ้านห้วยส้านมีความอุดมสมบูรณ์ น้ำดี ดินดี น่านอยู่ น่านอาศัย ถึงกับกล่าวคำอุปมาว่า **ห้วยส้านนาไซ เข้าได้ออกยาก** หมายความว่า ถ้าใครเข้ามาอาศัยอยู่บ้านห้วยส้านแล้วจะมีความสุขจนไม่อยากจะกลับ บ้านห้วยส้านจึงเปรียบเสมือนนาที่ดักไซ^{๑๔} ไว้ เมื่อใครหลงเข้ามาอาศัยแล้วก็ยากที่จะตัดสินใจจากไป

พ่อหนานป्ली บ้านห้วยส้าน และดร. อินทร์สร วุฒิธรรมากรณ์

ส่วนสาเหตุที่คนไทยวนในอดีตได้มาลงหลักปักฐานอยู่ที่นี่เพราะต้องการมาค้าขาย หนีความแห้งแล้ง รับจ้างเป็นแรงงาน ตลอดถึงหลบหนีสภาพเศรษฐกิจที่แร้นแค้นและถูกเรียกเก็บภาษีอย่างไม่เป็นธรรม ดังเช่นคำบอกเล่าของพ่อหนานป्ली บ้านห้วยส้าน กล่าวว่า “คนไทยวนที่ขึ้นมาจากหลายที่ทั้งลำพูน แพร่ น่าน เถิน ลำปาง เชียงใหม่ สมัยแต่ก่อนชวนกันมาเป็นกลุ่มเพื่อค้าขาย รับจ้าง ชาวอังกฤษทำไม้สัก สมัยนั้นเขาใช้เงินขาว (เงินรูปที่อังกฤษใช้ในการค้าขายระหว่างชาวพม่าและคนในบังคับอังกฤษกับชาวล้านนา) เป็นอัตราแลกเปลี่ยนสินค้ากัน”

^{๑๔} ไซ เป็นเครื่องสานสำหรับจับปลา.

พระคำจันทร กัลยาโณ^{๑๕} อายุ ๕๘ พรรษา ๖ เจ้าอาวาสวัดสุวรรณคีรี บ้านห้วยसान และพ่อน้อยตาน^{๑๖} อายุ ๗๓ ปี บ้านไร่ กล่าวสอดคล้องกันว่า “ประวัติการเข้ามาอยู่ที่นี้ เขาเล่าว่า ในสมัยนั้นทางฝั่งประเทศไทย มันแห้งแล้ง ก็เลยพากันทำมาหากินที่นี่”

พ่อหนานเอ็ก^{๑๗} อายุ ๖๐ ปี บ้านห้วยसान กล่าวว่า “แต่เดิมเป็นคนไทยจากลำพูน เชียงใหม่ แพร่ ได้ยินจากพ่อหม่อนแม่หม่อน^{๑๘} เล่าว่า สมัยนั้นเมืองไทยแห้งแล้ง ข้าวยากมากแพง และเสียภาษีให้รัฐคนละ ๓ บาท ก็เลยอยู่ไม่ไหว ต่อมา มีเสียงเล่ากันว่า เมืองกะลา^{๑๙} (ชาวอังกฤษ) ปกครอง (บ้านห้วยसान) บ้านเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ พ่อหม่อนแม่หม่อนก็เดินทางจากเชียงใหม่ ลำพูน แพร่ มารับจ้างทำงาน มาเห็นที่นี่มีป่าน้ำสมบูรณ์ดี ก็มาเบิกสร้างบ้าน สร้างไร่ นา ก็เลยไม่กลับเมืองไทย มีลูกหลานแพร่หลาย”

บ้านห้วยसानเป็นชุมชนไทยวนที่เก่าแก่และใหญ่ที่สุด เพราะแบ่งออกเป็น ๗ หมู่บ้าน ชื่อของหมู่บ้านห้วยसानมีคำอธิบายความหมายอย่างน้อย ๓ ลักษณะตามคำบอกเล่าของคนในชุมชนดังนี้

พ่อหนานเอ็ก บ้านห้วยसान กล่าวว่า ในอดีตมีต้นบ้ำसान^{๒๐} จำนวนมากเจริญเติบโตตามลำห้วย เป็นต้นใหญ่ มีผลใหญ่ สามารถนำมาต้มหรือแกงจืดรับประทานได้ แม้สัตว์บางชนิดเช่นวัวก็ยังไม่กินผลต้นसान

พระคำจันทร กัลยาโณ วัดสุวรรณคีรี บ้านห้วยसान กล่าวว่า ห้วยसानมาจากคำว่า ฉาน (รัฐฉาน)

๑๕ สัมภาษณ์พระคำจันทร กัลยาโณ เจ้าอาวาสวัดสุวรรณคีรี บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี ประเทศพม่า. ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

๑๖ สัมภาษณ์พ่อน้อยตาน บ้านไร่. อ้างแล้ว. ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

๑๗ บทสัมภาษณ์จาก www.youtube.com/watch?v=WgmalO3eTwk.

๑๘ ดायาย.

๑๙ กุลา หรือคูลา เป็นคำเรียกชาวต่างชาติ เช่น คูลาชาว คือฝรั่ง.

๒๐ ส้าน เป็นชื่อพืชยืนต้นหลายชนิดในวงศ์ Dilleniaceae เช่น ส้านแก่น ส้านแขง ส้านแคว้น (ส้านหัง) ส้านนา (ส้านนกปลา) เป็นต้น

พ่อหนานปลี บ้านห้วยसान กล่าวว่า ในอดีตเคยได้ยื่นพ่อหลวงพูดให้ฟังว่า แต่ก่อนคนไทยวนมีอาชีพเป็นพ่อค้าหาบของไปขาย เช่น เสื้อผ้า ของกินของใช้ เป็นต้น แล้วเดินทางมาพักอาศัยใกล้ลำห้วยเพราะมีน้ำอุดมสมบูรณ์ แล้วก็สานตะกร้า (ก้วย) ที่ลำห้วยนั้นเพื่อใช้หามสิ่งของต่าง ๆ ข้ามไปอีกฝั่งหนึ่งเพื่อค้าขาย ภายหลังบริเวณแห่งนี้จึงได้ชื่อว่า ห้วยसान ต่อมาได้กลายเป็นห้วยसान

จากคำบอกเล่าของชาวไทยวนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนดังกล่าวสรุปได้ว่า ชาวไทยวนได้ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ที่นี่มาก่อนแล้วไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ปี เพราะเป็นดินแดนของไทยมาก่อน สาเหตุที่มาตั้งถิ่นฐานตามแนวชายแดนที่นี่เพราะการค้าขาย การรับจ้างแรงงาน การหนีภัยแห่งแล้ง และจัดเก็บภาษี แต่ภายหลังเมื่ออังกฤษได้ยึดครองพม่าสำเร็จได้ขยายเขตแดนจากเทือกเขาตะนาวศรีมาเป็นแม่น้ำเมย ทำให้ดินแดนแห่งนี้ตกเป็นของพม่า โดยจัดตั้งเป็นจังหวัดชายแดนชื่อว่า เมียวดี จากนั้นก็มีชาวพม่า กะเหรี่ยง และไทใหญ่เข้ามาอาศัยมากขึ้น แต่ด้วยความที่ชาวไทยวนเป็นผู้รักสันติและดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ขัดแย้งกับกลุ่มใด จึงไม่มีปัญหาด้านการปกครอง นอกจากนั้นยังได้รับสิทธิตามกฎหมายของพม่าทุกประการ เช่น การได้รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น นายนี้ ซึ่งมีญาติอยู่บ้านห้วยसानได้เป็นถึงรองผู้ว่าราชการจังหวัดเมียวดี (ดุดตอ) หนานดวง บ้านห้วยसानก็เป็นนิติกรของอำเภอ คนไทยวนคนหนึ่งเคยเป็นครูแล้วลาออกไปเป็นผู้ช่วยนายอำเภอ แต่ส่วนมากจะเป็นครูตามโรงเรียนต่าง ๆ ในเมียวดี จากการสังเกตของผู้เขียนหมู่บ้านห้วยसानตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำไหลผ่าน ชาวไทยวนส่วนใหญ่มักทำนาข้าว ปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ และเลี้ยงสัตว์ นับได้ว่าชาวไทยวนได้ยึดพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การดำรงชีวิตทั้งการตั้งบ้านเรือนและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมในท่ามกลางการรุกเข้ามาของคนกลุ่มใหม่

พระพุทธศาสนา

ชาวไทยวน เมืองเมียวดี นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ผสมกับคติความเชื่อท้องถิ่น และคติแบบพราหมณ์เหมือนกับชาวล้านนาและกลุ่มชาติพันธุ์ไทพว่ไปตังจะเห็นได้จากบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพิธีกรรมในเอกสารพิพิธภัณฑสถาน และการประกอบงานบุญประเพณีพิธีกรรมในชุมชน

ในส่วนของชุมชนชาวไทยวนนั้น บ้านห้วยसानนับเป็นชุมชนใหญ่ มีถึง ๗ หมู่บ้านมีวัดอยู่ ๕ วัด ประกอบด้วย วัดบวสถาน วัดศรีบุญเรือง วัดดอยสุวรรณคีรี วัดสว่างอารมณ์ และวัดป่าเลไลย์ ส่วนชุมชนไทยวนอื่น ๆ ก็มีวัดประจำหมู่บ้าน เช่น วัดบ้านไร่ วัดผะซ่อง วัดสิริมังคละ (วัดแม่แปบ) เป็นต้น มีพระภิกษุสามเณรในชุมชนเป็นศาสนทายาทและเป็นเนืองนาบุญอบรมสั่งสอนธรรมะให้กับศรัทธาญาติโยมหลายสิบลูป พ่อหนานเอ็ก^{๒๑} เล่าถึงประเพณีการเทศน์ธรรมว่า ในอดีตเมื่อถึงเวลาพระเถระจะเทศน์ธรรมในช่วงเข้าพรรษา เจ้าอาวาสจะแจกคัมภีร์ธรรม (ตกธรรม) ให้แต่ละรูปเอาไปฝึกเทศน์กับพระพี่เลี้ยงก่อน พระพี่เลี้ยงจะนั่งฟัง (นั่งหนัก) เมื่อเทศน์ได้ดีถูกต้องตามทำนองแล้วจึงจะได้รับอนุญาตให้ขึ้นธรรมาสันทรวงปราสาทแบบล้านนาเทศน์ให้ศรัทธาญาติโยมฟังได้ คัมภีร์ธรรมที่นิยมเทศน์มักเป็นชาดกหรือนิยายธรรมพื้นบ้านเรียกว่า ธรรมคำว เช่น แสงเมืองหลวงถ้า สุพรหมโมกษะหมาเก้าหาง กำพำสุรินตะกุมาร เป็นต้น ปัจจุบันการเทศน์เริ่มไม่ใช้คัมภีร์ธรรมโบราณเหมือนอดีตแล้ว แต่จะใช้คัมภีร์ธรรมกระดาดแทน เนื่องจากปัจจุบันพระเถระอ่านอักษรธรรมล้านนาได้น้อยลง แต่อ่านเขียนอักษรไทยกลางได้มากขึ้น ประกอบกับมีคัมภีร์ธรรมที่เป็นกระดาดแข็งพิมพ์ด้วยอักษรไทยกลางสำนวนล้านนาจำหน่ายที่อำเภอแม่สอด ทำให้หาซื้อคัมภีร์ธรรมรูปแบบใหม่นี้มาเทศน์ได้ง่าย การเทศน์ที่จัดเป็นประจำปีคือการตั้งธรรมหลวง (เทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก) เป็นการเทศน์ที่นิยมแพร่หลายในกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง กล่าวเฉพาะชาวไทยวน เมืองเมียวดี

^{๒๑} สัมภาษณ์พ่อหนานเอ็ก, อ้างแล้ว, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

ก็มีสืบทอดเป็นประเพณี เป็นการเทศน์ที่พิเศษกว่าการเทศน์ตามปกติ เพราะคติความเชื่อในอานิสงส์การฟังเทศน์ ทำนองการเทศน์ที่มีน้ำเสียงไพเราะ การจัดแต่งเครื่องสักการะ เครื่องประกอบพิธี และสถานที่เทศน์ได้รับการตกแต่งงดงามอลังการสอดคล้องกับคติความเชื่อและเนื้อหา ทำให้มีบรรยากาศสนุกสนานตื่นตาตื่นใจ ซึ่งแตกต่างจากการเทศน์ทั่วไป โดยเฉพาะกัณฑ์มัทรี เป็นการเทศน์ที่มีท่วงทำนองไพเราะ พระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงในการเทศน์กัณฑ์นี้คือพระครูบาโช้น สุมณะ วัดป่าเลไลยก์ ส่วนพระครูบาคำจันทร์ กัลยาโณ วัดดอยสุวรรณคีรี จะชำนาญเทศน์กัณฑ์มหาพรต ทั้งการเทศน์แบบธรรมคำว (ธรรมวัตร) ธรรมมหาชาติ และการสวดมนต์จะเทศน์และสวดด้วยทำนองพื้นเมืองล้านนา

จากการสังเกตวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์และภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดไทยวนบางแห่ง พบว่าพระพุทธรูปที่นี้เป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะแบบวัดสวนดอกหรือฝ้ายบุปผาสี (ลังกาวงศ์เก่า) เนื่องจากมีลักษณะสำคัญบางประการที่บ่งบอกถึงความเป็นพระพุทธรูปฝ้ายนี้ ได้แก่

๑. บทสังฆคุณ “สุปฏิปันโน” ซึ่งพระสงฆ์ไทยกลางจะสวดออกเสียงเป็น สุ-ปะ-ภู(ติ)-ปัน-โน แต่พระสงฆ์ไทยวนวัดป่าเลไลยก์ได้ออกเสียงเป็น สุ-ปะ-ระ-ภู(ติ)-ปัน-โน ตามลักษณะของการออกเสียงพยัญชนะ ะ (ระ-ภูชะ) ในวรรค ะ ตามแบบแผนอักขรวิธีภาษาล้านนาว่า ระ-ภูชะ

๒. พระสงฆ์ไทยวนวัดป่าเลไลยก์ได้สืบทอดการสวดเบิกและการเทศน์ที่มีทำนองซับซ้อนตามความนิยมของท้องถิ่นล้านนา ซึ่งมีการเอื้อนเสียงขึ้นลงด้วยทำนองซับซ้อนอย่างไพเราะ

๓. ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดบัวสถานและวัดศรีบุญเรืองซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่เริ่มตั้งชุมชนไทยวน จิตรกรได้วาดรูปพระพุทธรูปเจ้าสวมว่อม^{๒๒} ถือไม้เท้า สวมรองเท้า ใส่ลูกประคำ และห่มผ้าจีวรแบบพาดบ่า (ไหล่) สีกรักแดง

^{๒๒} ว่อม คือหมวกผ้าชนิดไม่มีปีก ใช้สำหรับเด็กอ่อนหรือพระสงฆ์สามเณร

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดบัวสถาน รูปพระพุทธเจ้าสวาม่อมและลูกประจำ

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดศรีบุญเรือง รูปพระพุทธเจ้า สวาม่อม ถือนมไม้เท้า และสวมรองเท้า

ลักษณะดังกล่าว ล้วนแล้วแต่เคยเป็นข้อโต้เถียงกันของคณะสงฆ์ ล้านนาในอดีต ระหว่างพระสงฆ์ฝ่ายวัดสวนดอกหรือฝ่ายบุปผวาสี (ลังกาวงศ์เก่า) และฝ่ายวัดป่าแดงหรือสีหรัตตาราม (ลังกาวงศ์ใหม่) เริ่มตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้าแสนเมืองมา (พ.ศ. ๑๙๒๘-๑๙๔๔) พระเจ้าสามฝั่งแกน (พ.ศ. ๑๙๔๕-๑๙๘๔) จนมาถึงสมัยพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. ๑๙๘๔-๒๐๓๐) โดยพระสงฆ์ฝ่ายวัดป่าแดง(ลังกาวงศ์ใหม่) ซึ่งมีพระญาณคัมภีร์เป็นหัวหน้าได้กล่าวหาพระสงฆ์กลุ่มเดิมคือฝ่ายยางควงและสวนดอกว่าไม่เป็นพระสงฆ์จริง ซึ่งในบรรดาข้อกล่าวหาของพระสงฆ์ฝ่ายป่าแดงนั้น ส่วนหนึ่งกล่าวหาว่าพระสงฆ์กลุ่มเดิมถือไม้เท้าไปบิณฑบาตเหมือนถือกะลาไปขทาน^{๒๓} สวดออกเสียงธนิต สติธ ใช้อักขระแบบสันสกฤต ซึ่งมีจำนวนอักขระเกินกว่าภาษาบาลี ผิดแผกไปจากที่พระพุทธโฆษาจารย์เคยแปลไว้เป็นภาษาบาลีมาแต่เดิม^{๒๔} ดังคำว่า สุนาตุ เม ภันเต สังโฆ^{๒๕} ฝ่ายวัดสวนดอกออกเสียงว่า สุ-ระ-นา (ณา)-ตุ-เม-พัน (ภัน)-เต-สัง-โค (โฆ) พระญาณคัมภีร์เห็นว่าออกเสียงไม่ถูกต้องตามคัมภีร์สัททา เช่นเดียวกันกับการออกเสียงสวดบทสังฆคุณของพระสงฆ์วัดป่าเลไลย์ เมืองเมียวดีว่า สุ-ปะ-ระ-ติ(ฏฺ)-ปัน-โน ซึ่งพยัญชนะ ข (ระ-ฏฺ) และ ฉ (ระ-ณ) อยู่ในวรรคเดียวกันคือวรรค ข มี ๕ ตัวประกอบด้วย ข (ระ-ฏฺ) ฉ (ระ-ฐ) จ (ระ-ตะ) ฉ (ระ-ฒ) ฉ (ระ-ณ)^{๒๖} ดังนั้นเวลาสวดออกเสียงจึงได้เพิ่มเสียง ระ เข้าไปด้วย

การสวดด้วยทำนองขับขานที่เน้นการเอื้อนเสียงขึ้น-ลง ลากเสียงยาว ทั้งภาษาบาลีและภาษาถิ่นล้านนาเป็นการสวดที่แพร่หลายในล้านนา พระสงฆ์ฝ่ายวัดป่าแดงกล่าวว่า การสวดเช่นนี้ทำให้เกิดอักษรวิบัติเพราะออกเสียงอักขระ

^{๒๓} ประเสริฐ ณ นคร และปวงคำ ด้อยเขียว, *ตำนานมูลศาสนาเชียงใหม่ เชียงตุง*, (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภการพิมพ์, ๒๕๓๗) หน้า ๕๑.

^{๒๔} ประเสริฐ ณ นคร และปวงคำ ด้อยเขียว, *อ้างแล้ว*, หน้า ๔.

^{๒๕} บำเพ็ญ ะวิน, *ตำนานวัดป่าแดง เอกสารวิชาการร่วมสมโภช ๗๐๐ ปี เชียงใหม่ อันดับที่ ๕*, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑.

^{๒๖} ผู้สนใจด้านอักษรธรรมล้านนาพึงศึกษาเพิ่มเติมจากแบบเรียนภาษาล้านนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.

ไม่ถนัดชัดเจน ถือเป็นบาปทั้งผู้สวดและผู้ฟัง ดังความปรากฏในคัมภีร์พระวินัย
คอกเตื่อ^{๒๗} ผูกที่ ๒ ฉบับวัดบ้านเอื้อม ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
คัดลอกจากวัดสันกำแพง (ปัจจุบันคือวัดทรายมูล ตำบลทรายมูล อำเภอ
สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่) เมื่อ จ.ศ. ๑๒๖๓ (พ.ศ. ๒๔๔๔) ซึ่งฝ่ายปาแดง
ได้แต่งขึ้น กล่าวถึงการสวดและการเทศน์ที่เอื้อนเสียงขึ้น-ลงเป็นทำนองขับขาน
เช่น การอื้อ ลำนำ (ลำป่า-ระบำ) และใส่กาพย์เป็นทำนองระบำหมากนาวล่อง
ของ ระบำพรวัวไกวใบ และระบำลมหัดใบไม้ เหมือนดั่งคลื่นน้ำสมุทรซัดและ
ระบำคำขับซอซึ่งเป็นเพลงขับชาวบ้าน ย่อมถือเป็นบาปและตกนรกทั้งผู้สวด ผู้
เทศน์ และผู้ฟัง เพราะทำให้พระพุทธรูปเกิดอักษรวิบติ เป็นการ “*ม้างธัมม
พระเจ้า*” (ทำลายพระพุทธรูป) ด้านการปกครองคณะสงฆ์นั้น คณะสงฆ์ไทย
วนขึ้นกับการปกครองคณะสงฆ์ของพม่าในเมืองเมียวดี ดังเช่น พระครูบาทราย
ญาณรังสี เจ้าอาวาสวัดสว่างอารมณ์ เคยได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะ
ผู้ปกครองคณะสงฆ์เมืองเมียวดี แม้ปัจจุบันพระครูบาจะหมดวาระไปแล้ว แต่ยัง
ดำรงตำแหน่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ไทยวนในเมืองเมียวดีด้วย ทำให้
บรรดาพระภิกษุสามเณรไทยวนเรียกขานพระครูบาว่า พระอุปัชฌาย์ แม้วัดไทย
วนจะขึ้นกับการปกครองของคณะสงฆ์พม่า แต่เมื่อประกอบพิธีกรรมทำบุญตาม
ประเพณีนั้นก็จะประกอบพิธีแบบพื้นเมืองล้านนาซึ่งทางคณะสงฆ์พม่าก็ไม่ได้บิด
กันแต่อย่างใด

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน วัดไทยวนในปัจจุบันมีบทบาท
ต่อชุมชนมาก โดยเฉพาะด้านอบรมจิตใจ การส่งเสริมการศึกษาและการอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรมล้านนาซึ่งมีพระสงฆ์เป็นแกนนำ เช่น การเรียนการสอนอักษร
ธรรมล้านนา การสร้างศิลปวัตถุด้วยศิลปะล้านนา การฝึกสอนดนตรีและศิลป์
วัฒนธรรมล้านนา เป็นต้น นอกจากนั้นยังได้เปิดพื้นที่วัดให้เป็นศูนย์กลางกิจกรรม
ของชุมชน เช่น การจัดงานบุญประเพณี การจัดประชุมชาวบ้าน ตลอดจนจนถึง

^{๒๗} พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย, การศึกษาคัมภีร์ปกรณ์วิเสสพระวินัยล้านนา, วิทยาลัยพุทธศาสตร์บัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖). หน้า ๒๙๗-๓๐๐.

กิจกรรมอื่น ๆ ทุกครั้งที่วัดไทยวนวัดไถ่วัดหนึ่งมีงานบุญประเพณี นอกจากจะมีชาวไทยวนจากชุมชนอื่น ๆ ยังมีชาวพม่า ชาวไทใหญ่ ชาวกะเหรี่ยงเข้าร่วมงานบุญอย่างล้นหลาม ทำให้ได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังนั้นวัดจึงเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมสัมพันธ์ผู้คนที่หลากหลายให้เกิดความรักความสามัคคีด้วย

การที่วัดไทยวนมีบทบาทเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของชุมชนซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ทำให้พุทธศิลปกรรมส่วนใหญ่มีลักษณะผสมทั้งแบบล้านนาและแบบพม่าด้วย เช่น วิหาร อุโบสถ พระพุทธรูป จิตรกรรมฝาผนังวิหาร เป็นต้น แม้แต่การดำเนินชีวิตประจำวันของชาวไทยวนก็มีลักษณะผสมกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น การแต่งกาย อาหาร ภาษา เป็นต้น สะท้อนถึงการดำรงชีวิตของชาวไทยวน ด้านหนึ่งก็ยังรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ แต่อีกด้านหนึ่งก็ปรับตัวรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติพันธุ์มาผสมบ้าง เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างกลมกลืนกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่

วัดบัวสถาน เป็นวัดแห่งแรกของบ้านห้วยส้าน มีอายุประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ ปี เริ่มสร้างตั้งแต่เมื่อครั้งที่คนไทยวนเริ่มเข้ามาอาศัยแล้ว สิ่งก่อสร้างภายในวัดที่สำคัญคือวิหารที่เก่าแก่ได้รับการบูรณะมาอย่างต่อเนื่อง ด้านหน้าวิหารมีไม้

ป้ายวัดบัวสถาน

วิหารโบราณวัดบัวสถาน

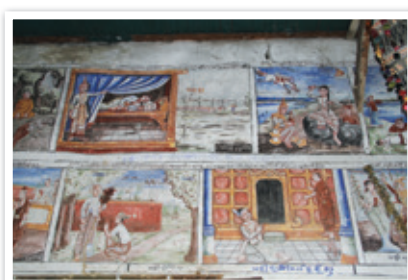
พระประธานศิลปะแบบล้านนา

การจัดลำดับองค์ประกอบภายในวิหาร

ภาพจิตรกรรมฝาผนังเกี่ยวกับพุทธประวัติตอนต่าง ๆ เช่น ตอนประสูติ ตอนพบเทวทูต ตอนเสด็จออกผนวช เป็นต้น

ภาพพระเวสสันดรถวายทานช้างเผือก
ปัจจัยนาเคนท์แก่พราหมณ์

ภาพประชาชนอพยพหนีภัยสงคราม

แกะสลักรูปเทวดาและลายเถาว์ ส่วนด้านในวิหารมีการจัดเรียงองค์ประกอบตามแบบวิหารล้านนา คือด้านขวาของพระประธานเป็นที่ตั้งของธรรมาสน์ต่อด้วยแท่นสังข์ (ที่นั่งสำหรับพระสงฆ์) ซึ่งมีผ้าเพดานกางกันเหนือพระเศียรพระประธานและแท่นสังข์ ฝาผนังภายในวาดภาพจิตรกรรมเกี่ยวกับพุทธประวัติ นรก สวรรค์ พร้อมกับเขียนคำบรรยายเรื่องราวและชื่อเจ้าศรืธา(เจ้าภาพ) ด้วยอักษรธรรมล้านนา อักษรพม่า และอักษรไทย ส่วนฝาผนังด้านนอกของประตูข้างวิหารวาดภาพบอกเล่าเกี่ยวกับการอพยพหนีภัยสงครามของชาวบ้าน ซึ่งภาพเหล่านี้ ต้องสู้^{๒๘} เป็นผู้วาดภาพ จึงมีลักษณะผสมทั้งไทยวน พม่า และกะเหรี่ยง

วัดศรีบุญเรือง สร้างมาได้ประมาณ ๑๐๐ กว่าปี วัดนี้มีภาพจิตรกรรมฝาผนังคล้ายกับวัดบัวสถาน นอกจากนั้นยังมีสัตว์ตถกัณฑ์แกะสลักรูปเทวดาที่สวยงาม สิ่งที่น่าสนใจคือวัดนี้มีคัมภีร์ใบลานอักษรธรรมล้านนาเรื่องต่าง ๆ จำนวนมาก

พระประธานในวิหารวัดศรีบุญเรือง

^{๒๘} ต้องสู้ เป็นชื่อกะเหรี่ยงเผ่าหนึ่งในพม่า.

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวิหารเกี่ยวกับพุทธประวัติ

สัตตภัณฑ์ไม้แกะสลัก ที่วัดสรวยงาม

พุทธศิลปกรรมกรกสินทางนาค ทางขึ้นบันไดวิหารวัดศรีบุญเรือง

วัดบ้านไร่ เป็นวัดที่อยู่ติดกับแม่น้ำเมยตรงกันข้ามกับฝั่งไทย ที่วัดนี้พบคัมภีร์ใบลานอักษรธรรมล้านนาเป็นบทสวดมนต์ไชยทั้ง ๗ ประกอบด้วย ไชยปลวี่ ไชยนวัง ไชยมังคละ มารวิไชย ไชยเบ็งขอร ไชยปรากการ และอุณหัสสวี่ไชยบทสวดนี้ล้านนาในอดีตใช้สวดในพิธีบูชาเมือง สืบชะตาเมือง เพื่อปัดเป่าสิ่งอัปมงคล เสริมสร้างความเป็นสิริมงคลให้กับบ้านเมือง แต่ปัจจุบันการสวดไชยทั้ง ๗ ได้สูญไปจากล้านนา จนไม่ทราบว่าบทสวดไชยทั้ง ๗ มีบทสวดอะไรบ้าง

วิหาร เจติย์ ภูมิสงฆ์(โฮง) วัดบ้านไร่

พ่อครูศรีเลา เกษพรหม กำลังสำรวจคัมภีร์ใบลาน
บทสวดมนต์ไชยทั้ง ๗

นายสมบัติ ปัญญาศรี หมื่น (ไวยาวัจกร) วัดบ้านไร่

กะหลก เครื่องตี
บอกอาณัติสัญญาณในชุมชน

ถวายสักการะพระครูบา เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่

ทุกเช้าชาวไทยวนบ้านไร่จะทำบุญใส่บาตร

วัดผะซ่อง มีพุทธศิลปกรรมที่น่าสนใจคืออุโบสถกลางน้ำใช้สำหรับประกอบสังฆกรรม เช่น การอุปสมบท การสวดปาฏิโมกข์ การสวดผ้ากฐิน เป็นต้น ซึ่งทำด้วยไม้มีทั้งหลังเก่ากับหลังใหม่ ล้อมรอบไปด้วยกอตอกบัว

พระประธานในวิหารวัดผะซ่อง

ธรรมาสน์เทศน์จารึกผู้ถวาย
ด้วยอักษรธรรมล้านนา

อุโบสถกลางน้ำหลังเก่าและหลังใหม่

วัดสิริมงคล หรือวัดแม่แปบ เป็นวัดที่ส่งเสริมการเรียนการสอนอักษร
ธรรมล้านนาให้แก่พระภิกษุ-สามเณร และผู้สนใจ

ซุ้มประตูเข้าวัดสิริมงคล

พระพักตร์พระประธานในวิหาร

สามเณรไทยวนกำลังฝึกเขียนอักษรธรรมล้านนา

วัดป่าเลไลย์ เป็นวัดที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยวน โดยเฉพาะการเทศน์และสวดแบบล้านนา ดนตรีพื้นบ้านล้านนา และประเพณี พิธีกรรมแบบล้านนา เยาวชนไทยวนทั้งชาย-หญิงหลายคนหลังจากฝึกฝน ศิลปการแสดงล้านนาจากวัดป่าเลไลย์แล้ว สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ต่อ สาธารณชนทั้งการสอนและการแสดง โดยเฉพาะงานประเพณีวันชาติไท จะเห็นความสามารถของเยาวชนไทยวนในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา เช่น ดนตรีสะล้อ-ซึง การเป่าปี่จุม การจ้อย การซอ การทำโคมไฟ เป็นต้น

พระประธานวัดป่าเลไลย์

พิธีสวดเบิกแบบล้านนา

ธรรมาสน์สำหรับพระสงฆ์เทศน์ธรรม

เยาวชนกำลังฝึกเป่าขลุ่ย

กลุ่มเยาวชนกำลังบรรเลงดนตรีพื้นบ้านล้านนา

กลองหลวงล้านนา

คติความเชื่อและประเพณีพิธีกรรม

นอกจากชาวไทยวนจะนับถือพระพุทธศาสนาแล้วยังมีคติความเชื่อเกี่ยวกับผี วิญญาณบรรพบุรุษ ขวัญ อำนาจเหนือธรรมชาติ และคติแบบพราหมณ์ จึงประกอบประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ในลักษณะเฉพาะบ้าง ผสมกันบ้าง เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตดังจะเห็นได้จากเอกสารใบลานพับสาที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพิธีกรรม และการประกอบประเพณีพิธีกรรมในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการดำรงอยู่ของคติความเชื่อของชาวไทยวนดังนี้

ประเพณี ๑๒ เดือน^{๒๙} ในแต่ละรอบปี ชาวไทยวนมีประเพณีปฏิบัติเพื่อสั่งสมบุญบารมีตามคติทางพุทธศาสนาและเพื่อความเป็นสิริมงคลตามคติท้องถิ่น ดังตารางนี้

เดือนไทยวน	ตรงกับเดือนไทยภาคกลาง	ประเพณี
เดือนเกี๋ยง	ตุลาคม-พฤศจิกายน	ประเพณีออกพรรษา ประเพณีถวายผ้ากฐิน ชาวไทยวนจะจัดให้มีงานบุญกฐินเวียนกันไปในแต่ละวัดโดยไม่ให้ตรงกัน เพื่อให้ชาวไทยวนได้เข้าร่วมงานบุญอย่างพร้อมเพรียงกัน
เดือนยี่	พฤศจิกายน-ธันวาคม	ประเพณีตั้งธรรมหลวง (เทศน์มหาชาติ) เทศน์อาณิสสส์ผางประทีส จุตผางประทีส (จุดประทีป) และลอยกระทง (ใช้หยวกกล้วยและใบตองกล้วยทำเป็นกระทง)
เดือนสาม	ธันวาคม-มกราคม	

^{๒๙} สัมภาษณ์พ่อนานเอ็ก, อ่างแล้ว. ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗.

เดือนสี่	มกราคม-กุมภาพันธ์	ประเพณีทานหัวหิงไฟพระเจ้า ประเพณีทานข้าวใหม่ ข้าวจี ข้าวหลาม ถ้าได้ข้าวเปลือกข้าวสารจำนวนมาก ก็แบ่งขายนำเงินมาบำรุงวัด และ เป็นกองทุนจัดงานประเพณีปีใหม่ไท
เดือนห้า	กุมภาพันธ์-มีนาคม	ประเพณีบวชพระเป็กขี้ตุ้ (บรรพชา- อุปสมบท) ประเพณีปอยหลวง(ทำบุญ
เดือนหก	มีนาคม-เมษายน	ถวายเสนาสนะวัตถุในพระพุทธ ศาสนา)
เดือนเจ็ด	เมษายน-พฤษภาคม	ประเพณีสังฆานต์ปีใหม่ (สงกรานต์) ประกอบด้วยวันสำคัญ ๕ วัน คือวัน รับสังฆานต์ วันสังฆานต์ล่อง วันเนา วันพญาวัน และวันปากปี แต่ละวันมี กิจกรรมดังนี้ ๑. วันรับสังฆานต์ เป็นวันเตรียมเข้า สู่วันสังฆานต์ล่อง ตอนค่ำ ๆ แต่ละ บ้านจะเตรียมหม้อดอกไม้ (แจกัน หรือขันดอกไม้) ใส่ดอกไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น ดอกแก้ว ดอกจุ่มปาลาว ดอก บุนนาค ดอกพรวัว เป็นต้น พร้อมน้ำ ส้มป่อยใส่ขันนำไปไว้ที่หน้าบ้านเพื่อ บูชาปู่สังฆานต์ย่าสังฆานต์ในตอนเช้า วันรุ่งขึ้น

		๒. วันสังฆานต์ล่อง เป็นวันทำความสะอาด สะอาดวัดวาอาราม บ้านเรือน หนองน้ำ บ่อ (ล้างบ่อน้ำ) เพื่อขจัดปัดเป่าสิ่ง อับมงคลให้ล่องลอยไปกับปฐุสังฆานต์ ยาสังฆานต์ ๓. วันเนา เป็นวันดาเครื่องครัวทาน ที่จะนำไปทำบุญที่วัดในวันรุ่งขึ้น เช่น การจัดทำขนม อาหาร เป็นต้น ขนม ที่นิยมทำได้แก่ ข้าวควบ ข้าวแคบ และข้าวแต่น ที่จริงการทำขนมเหล่านี้ ชาวไทยวนเริ่มทำล่วงหน้าหลายวัน โดยแลกเปลี่ยนแรงงานกัน เรียกว่า เอามือกัน คือรวมกลุ่มไปช่วยกันทำ ๑๐-๓๐ คน โดยไปช่วยทำที่ละบ้านล่วงหน้าประมาณ ๑๐ วันจนมาถึง ก่อนวันสังฆานต์ล่อง ส่วนภาคบ่ายวัน เน่าจะขนทรายเข้าวัด เพื่อก่อเป็น เจดีย์ทราย ในวันนี้ถือเป็นวันที่ห้าม พุดในสิ่งที่เป็น อับมงคล เช่น พุด โทก พุดคำหยาบ พุดคำสบถ หรือ ด่า สापแข่ง เป็นต้น เชื่อว่าจะเป็น อับมงคลแก่ชีวิต ๔. วันพญาวัน ตอนเช้าตรู่นำอาหาร คาวหวานที่เตรียมไว้ไปทำบุญ ตักบาตรที่วัด ถวายทานชนชั้นชาวอุทิศ
--	--	--

		ให้กับบรรพชนที่ล่วงลับ เจ้ากรรมนายเวร เทพยดา และสรรพสัตว์ ส่วนภาคบ่ายไปฟังเทศน์อานิสงส์ปีใหม่ สรงน้ำพระพุทธรูป ขอมมาพระภิกษุสามเณร จากนั้นก็พาครอบครัวไปรดน้ำดำหัวพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ผู้สูงอายุที่เคารพนับถือ ๕. วันปากปี ตอนสายทุกคนครอบครัวจะไปรวมกัน ณ สถานที่จัดพิธีสังเคราะห์รวมเพื่อประกอบพิธีสังเคราะห์สะเดาะภัยร่วมกัน ส่วนตอนค่ำนิมนต์พระสงฆ์มาประกอบพิธีสวดเบิก เชื่อว่า เป็นการขับไล่โรคร้ายไข้เจ็บ ภูติผี และสิ่งอัปมงคลออกจากชุมชน เมื่อเสร็จกิจกรรมของส่วนรวมแล้ว บางคนอาจประกอบพิธีกรรมเป็นการส่วนตัวก็ได้ เช่น การบูชาเทียน การนิมนต์พระสงฆ์เทศน์ธรรมสังคหะหรือธรรมปาระมิตีบ้าน เพื่อความเป็นสิริมงคล
เดือนแปด	พฤษภาคม-มิถุนายน	ประเพณีสืบชะตาหมู่บ้าน เป็นพิธีกรรมส่วนรวมจัดขึ้นที่วัด โยงด้ายสายสิญจน์มาที่บ้านทุกหลังในชุมชน ส่วนศรัทธาประชาชนก็ไปรวมกันที่วัด มีพระสงฆ์สวดมนต์สืบชะตา

เดือนเก้า	มิถุนายน-กรกฎาคม	ประเพณีพิธีเลี้ยงพ่อเจ้า(เจ้าหลวงผะวอ เจ้าหลวงดงหลวง) ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า ส่วนวันประกอบพิธีนั้นไม่จำกัดว่าจะเป็นเดือนนอกเดือนแรม แต่ต้องเป็นเดือน ๙ และเว้นเฉพาะวันพุธเท่านั้น เชื่อว่าถ้าประกอบพิธีวันพุธผีจะไม่กินของสังเวย ในการประกอบพิธีเลี้ยงพ่อเจ้าชาวบ้านจะเก็บเงินกันเพื่อซื้อไก่และวัตถุสิ่งของในการประกอบพิธี
เดือนสิบ	กรกฎาคม-สิงหาคม	- ประเพณีเข้าวะสา (เข้าพรรษา) พระสงฆ์เข้าอธิษฐานอยู่จำพรรษาในวัดใดวัดหนึ่งตลอดไตรมาส - ประเพณีทำนา ในขณะที่พระสงฆ์เข้าจำพรรษา ชาวไทยวนก็เริ่มทำนา วันเริ่มแรกของการทำนาจะประกอบพิธีแฮกนา (แรกนา) มีค้ำใส่ข้าวแฮกพร้อมตาแหลวคาเขียว ๔ ด้าน โยงด้ายสายสิญจน์ทิ้งไว้ ครั้นเมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตก็เกี่ยวข้าวแรกเล็กน้อยเรียกว่า แฮกเกี่ยว (แรกเกี่ยว) ใส่ของข้าวแรกไว้ในค้ำ จากนั้นก็เริ่มเก็บเกี่ยว เชื่อว่าจะทำให้ได้ผลผลิตดีมีความอุดมสมบูรณ์ - ประเพณีสู้ขัวญควาย ชาวไทยวนพึ่งพาแรงงานจากควายในการไถนา เมื่อทำนาเสร็จเรียบร้อยแล้วจะประกอบพิธีสู้ขัวญควาย เพื่อเป็นการขอขมาและตอบแทนบุญคุณ

เดือนสิบเอ็ด	สิงหาคม-กันยายน	ช่วงนี้เป็นช่วงเข้าพรรษา เมื่อถึงวันพระหรือวันศีล ชาวไทยจะหยุดทำงานแล้วเข้าวัดเพื่อร่วมประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนี้ - ประเพณีตักบาตรฟังเทศน์ฟังธรรม ทุกเช้าวันพระจะทำบุญตักบาตร รับศีล รับพร ส่วนภาคบ่ายจะฟังเทศน์ฟังธรรม ส่วนใหญ่เป็นเทศน์แบบพื้นเมืองที่เป็นนิยายธรรมหรือธรรมคำว (ชาดกพื้นบ้าน) ด้วยทำนองขับขานแบบท้องถิ่น - ประเพณีนอนวัด ภาคค่ำผู้สูงอายุจะนิยมนอนวัดเพื่อรักษาอุโบสถศีล ฟังเทศน์ เจริญสมาธิภาวนา ลูกหลานจะหาคัรวนอนไปส่งปู่ย่าตายายที่วัด
เดือนสิบสอง	กันยายน-ตุลาคม	- ประเพณีใส่เข้าพระเจ้าหลวง ๑๒ เป็ง (ใส่บาตรพระประธานในวิหาร ในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒) ชาวไทยจะตื่นแต่เช้าประมาณตี ๔ นำวัตถุสิ่งของเครื่องครัวทาน เช่น ถ้วย จาน ช้อน แก้วน้ำ อาหารคาวหวาน เป็นต้น มาวางรวมกัน ณ สถานที่ที่คณะกรรมการวัดได้จัดไว้โดยทำเป็นรั้วขัตรีชาวล้อมรอบด้วยคาเชียวและด้ายสายสิญจน์ เมื่อมาพร้อมเพรียงกันแล้ว ก็ไหว้พระ รับศีล โอกาสเวียนทาน ถวายทาน และรับพรจากพระสงฆ์

ค้างใส่ข้าวแกลพร้อมดาแหลว คาเขียว ๔ ด้าน โยงด้ายสายสิญจน์ในประเพณีทำนาช่วงเดือน ๑๐
ทุ่งนาคันห้วยสำน เมืองเมืงวดี

พิธีศพ เมื่อมีคนในชุมชนเสียชีวิตลง ชาวไทยวนจะมีวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศพตามจารีตประเพณีที่สืบทอดมาดังนี้

๑. ถ้าเป็นศพที่เสียชีวิตนอกหมู่บ้านจะไม่เอาศพกลับเข้าสู่หมู่บ้านโดยเด็ดขาด แต่จะประกอบพิธีเผาที่นอกหมู่บ้าน เช่น ถ้าข้ามมารักษาตัวที่โรงพยาบาลในฝั่งไทยแล้วเสียชีวิต ญาติพี่น้องก็จะให้โรงพยาบาลจัดการเผาให้หรือตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่บ้านญาติในฝั่งไทย ถ้าไปทำไร่นาใกล้ระแวกหมู่บ้านแล้วเสียชีวิตลงก็จะจัดการเผาศพในไร่หรือทุ่งนานั้น เชื่อว่าถ้าเอาศพเข้าหมู่บ้านจะทำให้เกิดความเป็นอับมงคลแก่ชีวิตและชุมชน เรียกว่า ชีด

๒. ถ้าเป็นศพที่เสียชีวิตแบบผิดธรรมชาติ เช่น อุบัติเหตุ ถูกทำร้าย ฟ้าผ่า เป็นต้น เรียกว่า ตายโหง จะจัดการศพด้วยวิธีฝังนอกหมู่บ้านทันทีโดยไม่ให้ขำคิน

๓. ถ้าเป็นศพที่เสียชีวิตในบ้านก็จัดพิธีบำเพ็ญกุศลศพในบ้านได้ตามปกติ จะตั้งศพทำบุญศุกส์วันก็ได้

๔. ถ้าผู้สูงอายุนอนใกล้จะตายในบ้าน ลูกหลานญาติพี่น้องจะนำข้าวตอกดอกไม้ไปสุมาแก้วทั้ง ๓ ที่วัด (ขอขมาพระรัตนตรัย) เชื่อว่าจะทำให้ผู้ตายได้พ้นจากวิบากกรรมที่เคยล่วงเกินพระรัตนตรัย วิญญาณจะได้ไปสู่สุคติ

๕. เมื่อมีคนเสียชีวิตในบ้าน บรรดาญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านจะมาช่วยกันจัดการศพตามจารีต เช่น การอาบน้ำศพ การเอาศพใส่โลง เป็นต้น ขั้นตอนการเอาศพใส่โลงจะมีพิธีทักโลงศพดังนี้

เมื่อนำโลงศพมาถึงบ้านไต่บ้าน อาจารย์ผู้ประกอบพิธียืนอยู่บนหัวบ้านไต่กล่าวทักกับผู้นำโลงศพดังนี้

อาจารย์: สุเจ้าเอาอะหยัง(อะไร) มานี ?

คนหามโลงศพ: เออ จะเอาหล้อง(หีบใส่ศพ) ของ.....(ใส่ชื่อผู้ตาย) ขึ้นไปบนบ้าน

อาจารย์: หล้องของ.....(ใส่ชื่อผู้ตาย) แม่นก้อ (ใช่ไหม) ?

คนหามโลงศพ: แม่นแล้ว (ใช่แล้ว)

อาจารย์: กำนี้จะไปเอามาหมั้นซ้ำเนื้อ (ทีหลังอย่าเอามาอีกนะ)

คนหามโลงศพ: บ่เอามาหมั้นแล้ว เอามาหื้อคนเดียวเนี่ยะ (ไม่เอามาอีกแล้ว เอามาให้คนเดียวเท่านั้น)

จากนั้นก็ให้เขาหามโลงศพขึ้นไปบนบ้าน ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านก็ช่วยกันเอาศพใส่โลงและจัดสถานที่ประกอบพิธีทำบุญกุศลต่อไป เชื่อว่าการทักโลงศพเช่นนี้จะเป็นสิริมงคลกับเจ้าของบ้าน ทำให้มีอายุยืนยาว เพราะโลงศพถือเป็นสิ่งอัปมงคล ถ้านำเข้าสูบ้านจึงต้องแก้เคล็ดด้วยการทักก่อน

๖. ถ้าสามีเสียชีวิต ก่อนนำศพออกจากบ้านไปเผาที่ป่าช้า จะให้ภรรยาผู้ตายมายืนใกล้ศพถือด้ายสายสิญจน์แล้วอาจารย์ประกอบพิธีผ่าจัน (ตัดสายสัมพันธ์ของความเป็นสามีและภรรยาด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์) เชื่อว่าวิญญาณสามีจะไม่มารบกวนภรรยาอีก ถือว่าต่างคนต่างอยู่ ผีก็อยู่ส่วนผี คนก็อยู่ส่วนคน ไม่ยุ่งเกี่ยวกัน

๗. การจัดการศพที่เสียชีวิตในบ้านจะทำที่ใส่โลงศพที่มีลักษณะเป็นเสา ๔ ต้น หลังคาปากกะบาน ประดับด้วยดอกไม้ เรียกว่าหย่องหรือจ่องแค้ว ส่วนศพที่เสียชีวิตนอกบ้านจะใส่ไม้ไผ่สานที่มีช่องห่าง เรียกว่า ตะห่าง

๘. ฤกษ์ยามที่ห้ามเผาศพคือวันอังคารกับวันเก้ากอง

๙. ถ้าพระสงฆ์มรณภาพลง จะนำศพมาบำเพ็ญกุศลที่วัด ส่วนวันที่ประกอบพิธีส่งสการขึ้นอยู่กับคณะศรัทธาจะตกลงกัน แต่ส่วนมากจะนิยมประกอบพิธีส่งสการในเดือน ๖ (ล้านนา)

พิธีปอยเข้าสังข์ เป็นงานบุญประเพณีเพื่ออุทิศบุญกุศลไปให้แก่ญาติพี่น้องที่เสียชีวิต จัดที่บ้าน ๒ วัน

วันแรก เป็นวันเชิญวิญญาณผู้ตายมาเข้าทรง โดยอาจารย์จะไปบอกกล่าวเชิญวิญญาณผู้ตายจากป่าเข้ามาเข้าร่างทรงซึ่งเป็นผู้หญิง เมื่อวิญญาณเข้าร่างทรงแล้วจะขึ้นไปนั่งบนเรือนหลังใหม่ที่จัดทำไว้พร้อมกับมีเครื่องอุปโภคบริโภคอย่างครบครัน เรียกว่า เรือนทาน บรรดาญาติพี่น้องก็จะเฝ้าถามความเป็นอยู่ เช่น ตายไปแล้วไปอยู่กินอย่างไร ไปเจอญาติพี่น้องที่ตายไปแล้วกี่คน ต้องการอะไรบ้าง เป็นต้น

วันที่ ๒ เป็นวันประกอบพิธีทานเข้าสังข์ โดยนิมนต์พระสงฆ์มารับถวายทานและมีญาติพี่น้องเพื่อนบ้านมาร่วมงานจำนวนมาก เมื่อเสร็จพิธีแล้วก็รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

วันแรกของการปอยเข้าสังข์ พิธีเชิญวิญญาณผู้ตายเข้าสิงร่างทรงบนเรือนทาน

วันที่ ๒ พิธีถวายทานและเทศน์ธรรมอุทิศให้ผู้ตาย

พิธีขึ้นบ้านใหม่ เมื่อสร้างบ้านใหม่พร้อมที่จะเข้าอยู่อาศัยแล้ว ชาวไทยวนจะประกอบพิธีขึ้นบ้านใหม่เพื่อความเป็นสิริมงคลทั้งพิธีทางพระพุทธศาสนา พิธีพราหมณ์ และพิธีตามคติท้องถิ่น ดังนี้

วันดา หรือวันจัดเตรียมสถานที่และเครื่องประกอบพิธี ๑ วัน เจ้าภาพจะเชิญอาจารย์มาประกอบพิธีขึ้นท้าวทั้ง ๔ ในตอนบ่าย ท้าวทั้ง ๔ คือท้าวจตุโลกบาลผู้รักษาทิศทั้ง ๔ ทิศ โดยทำเสาไม้แป้นทั้ง ๔ ทิศ มีสะตวง ๖ อัน ใส่เครื่องบูชาอย่างละ ๔ อัน เรียกว่า เครื่อง ๔ ประกอบด้วย ขนม อาหารคาวหวาน ผลไม้ หมากพลู บุหรี่ เมี่ยง และดอกไม้ธูปเทียน สะตวงบูชาแต่ละอันใส่ข้อแต่ละสัดังนี้^{๓๐} สะตวงทิศตะวันออกบูชาท้าวธรรมาธิบดีใช้สีแดง ทิศใต้บูชาท้าววิรุฬหกใช้สีเหลือง ทิศตะวันตกบูชาท้าววิรูปักษ์ใช้สีขาว ทิศเหนือบูชาท้าวเวสสุวรรณ (กุเวร) ใช้สีดำ ส่วนสะตวงชั้นบนบูชาพระอินทร์ใช้สีเขียวประดับด้วยฉัตร ๑ อัน ส่วนสะตวงด้านล่างบูชาแม่ธรณีใช้สีขาว เชื่อว่าเป็นการบอกกล่าวและขอพรให้มาปกป้องรักษางานบุญพิธีขึ้นบ้านใหม่ ตอนเย็นก็นิมนต์พระสงฆ์มาประกอบพิธีถอนซึ่งเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่ง เชื่อว่าเป็นการขับไล่หรือถ้ายถอนสิ่งอัปมงคลออกจากบ้านใหม่ ทำให้ผู้อาศัยอยู่เย็นเป็นสุขสืบไป

^{๓๐} พัทธสาพ่อครูศรีเลา เกษพรม อำเภอเมืองเชียงใหม่ กล่าวว่า ทิศตะวันออกสีขาว ทิศใต้สีเหลือง ทิศตะวันตกสีแดง ทิศเหนือสีดำ.

เสาไม้แป้นสำหรับวางเครื่องบูชาทั่วทั้ง ๔

วันประกอบพิธีขึ้นบ้านใหม่ ก็ถือเคล็ดเพื่อความเป็นสิริมงคล โดยประกอบพิธีทักบ้านใหม่ก่อน ซึ่งมีอาจารย์อยู่บนบันไดบ้านรอ จากนั้นขบวนอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นบ้าน ตามด้วยคนที่มีชื่อเป็นมงคลและเจ้าภาพพร้อมผู้ที่มาร่วมงานถือพานดอกไม้ธูปเทียน และสิ่งของเครื่องใช้ในบ้าน เช่น เสื่อใหม่ หมอนใหม่ ที่นอนใหม่ ข้าวเปลือก ข้าวสาร ถ้วย ชาม หม้อ เป็นต้น เดินมาถึงดินบันได อาจารย์กับเจ้าภาพทักกันดังนี้

อาจารย์: สูเจ้ามาจากไหน มาทำไมที่นี่

เจ้าภาพ: พวกเราพลัดหลงมา ไม่มีที่อยู่อาศัย จะมาหาที่อยู่อาศัยสักหลังหนึ่ง

อาจารย์: เออ ที่นี่ได้สร้างบ้านหลังใหม่ไว้หลังหนึ่ง เป็นบ้านดีมีมงคลยิ่งนัก ถ้าท่านไม่มีที่อยู่ก็มาอยู่ที่บ้านหลังนี้ได้ ถ้าท่านเป็นคนดีมีศีลธรรมจะให้อยู่ ถ้าไม่เป็นคนดีจะไม่ให้อยู่

เจ้าภาพ: พวกเราเป็นคนดีทั้งหมด ขอจงสงสารพวกเราด้วยเถิด

อาจารย์: จักรี้ขึ้นมา ๆ มาอยู่ที่บ้านหลังนี้ เป็นสิริมงคลยิ่งนัก

ขบวนเจ้าภาพและผู้มาร่วมงานก็ขึ้นไปบนบ้าน ในระหว่างนั้นอาจารย์ก็พรมน้ำสัสม์ป้อนให้กับทุกคน เมื่อนั่งเรียบร้อยแล้ว อาจารย์จะลงมานิมนต์พระสงฆ์ขึ้นไปประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์ขึ้นบ้านใหม่เป็นลำดับไป

พิธีฟายครู การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ผู้ประกอบพิธีจะทำพิธีฟายครูเสมอ เพราะแต่ละคนต่างก็สืบทอดคาถาอาคมและพิธีกรรมมาจากครูบาอาจารย์ ก่อนที่อาจารย์หรือผู้ประกอบพิธีจะประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้ง ก็จะยกขึ้นตั้งครูบาอาจารย์ขึ้นเหนือศีรษะแล้วกล่าวคำไหว้ครูหรือคำเรียกครูเพื่อบอกกล่าวอัญเชิญ และขอพรจากวิญญานศักดิ์สิทธิ์ของครูบาอาจารย์ให้มาสถิตอยู่กับเนื้อกับตัว ให้การประกอบพิธีกรรมในครั้งนี้นำสำเร็จและมีฤทธิ์ (มีปัดมีมัย) จากนั้นก็เทเหล้าใส่แก้วเอาดอกไม้มาบูชาแล้วพรหมขันครูเพื่อให้วิญญานครูบาอาจารย์ได้บริโภค ครูบาอาจารย์ที่ยึดถือสูงสุดคือพระพุทธเจ้า ส่วนสายพราหมณ์ที่ยึดถือคือพระพิฆณุหรือพระวิษณุ และคติท้องถิ่นคือวิญญานศักดิ์สิทธิ์ของครูบาอาจารย์ที่เรียกว่า ครูเค้า ครูปลาย ครูตาย ครูยัง เหมือนคติของชาวล้านนาทั่วไป

พิธีสืบชาติ เป็นการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ เช่น เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย การเปลี่ยนแปลงสถานภาพ เป็นต้น เพื่อให้อายุมั่นขวัญยืน เสริมดวงชาติให้มีโชคคลาภและเป็นสิริมงคล เรียกอีกอย่างว่า สืบชาติเข้าบ่วง โดยทำโขงสืบชาติ ๓ ขาประดับด้วยหน่อกล้วย หน่ออ้อย หน่อหมาก หน่อมะพร้าว ตุงค่าคิง (ตุงที่มีความยาวเท่าตัวผู้สืบชะตา) ซ่อ ไม้ขี้เงินขี้ทอง กระบอกน้ำ กระบอกทราย กระบอกข้าวเปลือก กระบอกข้าวสาร ประทีปดินกา สีสายค่าคิง ๑๒ เส้นตามลักษณะ ๑๒ ราศี ส่วนด้ายสายสิญจน์ที่โยงจากพระประธานและพระสงฆ์ที่สวดมนต์คละมายังโขงชาติตาจะหย่อนลงมากล้องคอเจ้าภาพ ลักษณะที่ด้ายสายสิญจน์คล้องคอเจ้าภาพในพิธีสืบชาติจึงเรียกว่า เข้าบ่วง คัมภีร์ธรรมที่นิยมเทศน์ในพิธีสืบชาติได้แก่ ธรรมสังคหะ ธรรมปารมี และธรรมสังคหะรวม

พระสงฆ์กำลังสวดมนต์ และเทศน์ธรรมในพิธีสืบชาติตา

ด้ายสายสิญจน์คล้องคอเจ้าภาพในพิธีสืบชาติตาเรียกว่า สืบชาติตาเข้าบัง

พิธีกรรมบำบัดความเจ็บป่วย

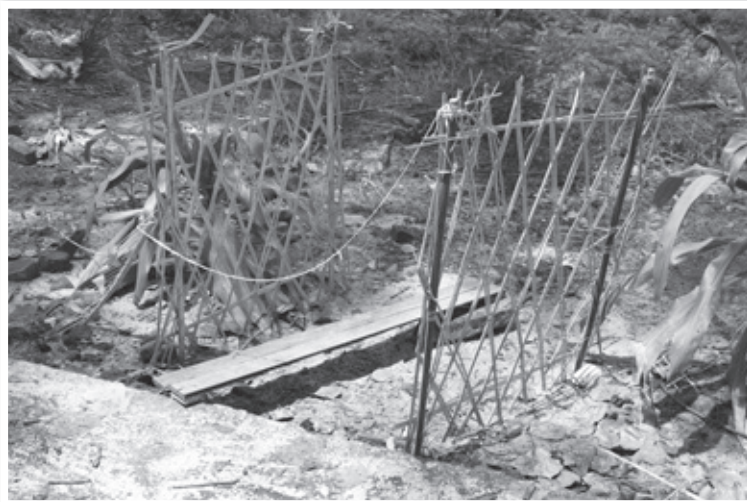
เมื่อชาวไทยวนเกิดความเจ็บป่วย นอกจากจะรักษาด้วยสมุนไพรและยาแผนปัจจุบันแล้ว ยังรักษาด้วยพิธีกรรมตามคติความเชื่อด้วย เชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากสิ่งที่มีอำนาจลึกลับ เช่น วิญญาณ เจ้ากรรมนายเวร ขวัญ เป็นต้น หากประกอบพิธีกรรมแล้ว ถ้ายังมีบุญบารมีอยู่ก็จะหายจากโรคร้าย แต่หากสิ้นอายุขัยแล้วก็จะจากไปอย่างสงบในเวลาอันรวดเร็ว พิธีกรรมบำบัดความเจ็บป่วย มีหลายพิธี เช่น

พิธีเทศน์ธรรมหาวิบาก เป็นการเทศน์ให้ผู้ที่มีอาการป่วยหนักเรื้อรังฟัง เชื่อว่าผู้ป่วยได้สร้างกรรมไว้มาก ผลของกรรมจึงมาตอบสนอง หากฟังเทศน์ธรรมนี้แล้วจะปลดเปลื้องวิบากกรรมได้ บางรายอาจเทศน์ธรรม ๗ คัมภีร์รวม บางรายอาจนิมนต์พระสงฆ์มาสวดกัม (พิธีสวดให้กับผู้ป่วยเรื้อรัง) ก็มี

พิธีทานข้าว (ถวายทานสะพาน) เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ป่วยที่มีอาการใกล้จะตายหายจากอาการเจ็บป่วย ญาติพี่น้องและอาจารย์จัดทำสะพานพาดร่องน้ำ ขั้ตราขั้วตรทั้ง ๒ ด้าน ปักข้อ ทำโขนสะพานด้วยก้านใบมะพร้าว กองเจดีย์ทรายกองใหญ่ ๑ กองและกองเล็กจำนวนเท่าอายุล้อมรอบเจดีย์ใหญ่ พร้อมกับเครื่องสักการะอื่น ๆ เช่น บุหรี่ ดอกไม้ธูปเทียน ขนมข้าวต้ม ตุงค่าคิง ข้อ เป็นต้น เมื่อพร้อมแล้วก็นิมนต์พระสงฆ์มาประกอบพิธี เริ่มจากไหว้พระ รับศีล อาจารย์กล่าวคำโอกาสเวนทานข้าว เจดีย์ทราย สุมาครัวทาน(ขอมาสิ่งของที่ถวาย) ประเคนถวายเจดีย์ทราย ข้าว พร้อมจตุปัจจัยไทยทานต่าง ๆ แก่พระสงฆ์ จากนั้นก็กรวดน้ำอุทิศบุญกุศลไปให้เจ้ากรรมนายเวรของผู้ป่วยให้อโหสิกรรมและขอพรให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บ

พิธีทานข้าว (สะพาน) บ้านห้วยสำน

พิธีทานข้าว บ้านไร่

ผู้ป่วยบางรายอาจทำพิธีเผาหุ่นแทน โดยนำเฟือง (ฟางข้าว) ทำเป็นรูปคนพร้อมกับใส่เสื้อผ้าของผู้ป่วยแล้วเขียนชื่อ อายุ ติดด้วย จากนั้นก็เผาหุ่นเฟืองนั้น เมื่อเผาเสร็จก็เอาเสื้อผ้าผืนใหม่ให้ผู้ป่วยสวมใส่พร้อมกับเปลี่ยนชื่อใหม่ แล้วนำมาประกอบพิธีสืบชาติา โดยสมมติว่าคนเก่าได้ตายไปแล้ว ส่วนคนที่ได้รับการสืบชาตานี้เป็นคนใหม่ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บแล้ว

พิธีกรรมบำบัดความเจ็บป่วยแบบโบราณอีกพิธีหนึ่งคือพิธีเรียกขวัญเบี้ย เชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากอาการที่ขวัญไม่อยู่กับเนื้อกับตัว ไปสถิตอยู่ในที่ต่าง ๆ จึงต้องทำพิธีเรียกขวัญกลับคืนโดยมีเบี้ยเป็นสื่อกลาง

ประเพณีพิธีกรรมเหล่านี้ยังคงมีการสืบทอดและปฏิบัติกันอยู่ในชุมชนไทยวน เมืองเมืงวดี แสดงถึงความสัมพันธ์ของคติความเชื่อระหว่างพุทธศาสนา คติแบบท้องถิ่น และคติแบบพราหมณ์ ที่มีบทบาทในชุมชนไทยวนด้านต่างๆ เช่น บทบาทในการเชื่อมสัมพันธ์สิ่งต่างๆ ในสังคม บทบาทในการขัดเกลาทางสังคม บทบาทในการเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ บทบาทในการบำบัดรักษาโรค เป็นต้น

จากประวัติศาสตร์ชุมชนไทยวน เมืองเมืงวดี จะเห็นว่าชาวไทยวนได้อพยพเข้ามาลงหลักปักฐานทำมาหากิน สร้างฐานะ สร้างครอบครัวจนออกลูกสืบหลานที่เมืองเมืงวดีเป็นระยะเวลาที่ยาวนานอย่างมั่นคง ก่อนชนกลุ่มใหม่ที่จะเข้ามาอาศัยร่วมอย่างแน่นหนาในปัจจุบัน การย้ายถิ่นฐานของชาวไทยวนสู่เมืองนี้ไม่ได้ย้ายมาแต่ตัวบุคคลเท่านั้น แต่ยังนำเอาคติความเชื่อ แนวคิด วิทยาการแบบล้านนาเข้ามาเป็นแบบแผนในการดำรงชีวิตด้วย แม้จะอยู่ในท่ามกลางวัฒนธรรมที่หลากหลายรายล้อมทั้งวัฒนธรรมพม่า วัฒนธรรมกะเหรี่ยง วัฒนธรรมตะวันตก แต่ก็ยังธำรงรักษาอัตลักษณ์ล้านนาไว้เป็นอย่างดี ทำให้ชุมชนไทยวนเป็นชุมชนที่มีเสน่ห์ ชวนให้นักท่องเที่ยวหลงใหลอยากมาเยี่ยมเยือนสัมผัสวิถีแบบล้านนาในดินแดนแห่งนี้

พิธีเรียกขวัญเบ๊ยของชาวไทยวน เมืองเมืงวดี

นายศรีเลา เกษพรหม^๑

เบ๊ย คือหอยเบ๊ย เป็นหอยทะเลชนิดหนึ่ง ในสมัยโบราณใช้เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนซื้อขายแทนเงินได้ พิธีเรียกขวัญเบ๊ย คือการเรียกขวัญคนป่วยโดยผ่านเบ๊ย เป็นพิธีทางทำนายทายทัก คนป่วยที่จะเข้าพิธีเรียกขวัญเบ๊ยนั้นเป็นคนป่วยเรื้อรังมาเป็นเวลานาน รักษาทั้งหมดแผนปัจจุบัน หมอสมุนไพร และไสยศาสตร์อย่างอื่นแล้วก็ยังไม่หาย คนป่วยที่ต้องทำพิธีเรียกขวัญเบ๊ยนั้นเป็นอาการป่วยที่วินิจฉัยยาก โดยมากจะมีการแปลก ๆ เช่น เบื่ออาหาร ร่างกายไม่แข็งแรง ชูบขีดผอมเหลือง มีอาการอ่อนเพลีย ซึมเศร้า เป็นต้น เชื่อว่าขวัญไม่อยู่กับตัวจึงทำให้เกิดอาการป่วย ปัจจุบันยังมีการทำพิธีนี้กันอยู่ที่หมู่บ้านคนล้านนาหรือไทยวนในเขตเมืองเมืงวดี ประเทศพม่า

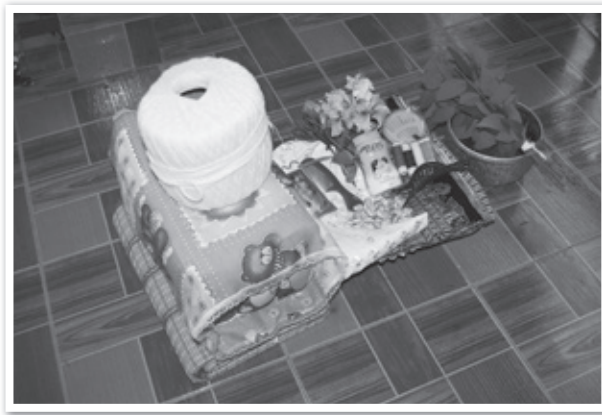
ส่วนล้านนาในภาคเหนือของประเทศไทยในอดีตก็เคยมีการประกอบพิธีเช่นนี้เหมือนกัน แต่เรียกชื่อพิธีว่า “พิธีผายเบ๊ย” ผายเบ๊ยคือการโปรยเบ๊ยนั่นเอง แต่ภายหลังพิธีนี้ค่อย ๆ เลิกทำกันไปตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๐๐ พิธีผายเบ๊ยมีพิธีคล้ายกันกับพิธีเรียกขวัญเบ๊ย ดังนี้

๑. เครื่องบูชาที่ใช้ในพิธีเรียกขวัญเบ๊ยชุมชนไทยวน เมืองเมืงวดี
ประกอบด้วย

- หอยเบ๊ยจำนวน ๓๒ ตัว เท่ากับขวัญคนเรา ๓๒ ขวัญ
- ชันหรือภาชนะสำหรับใส่เบ๊ย
- กระทงควักข้าวขวัญ ใส่ข้าวสุก อาหาร กล้วย ๑ ลูก หมากพลู บุหรี่ ดอกไม้ธูปเทียน
- ชันผูกมือ (บายศรี) ๑ ชัน

^๑ ข้าราชการบำนาญ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ผ้ายสายสิญจน์
- ไก่ต้ม ๑ คู่
- เหล้า ๑ ขวด
- ชันตั้งอาจารย์ ประกอบด้วย เหล้า ๕ ร้อย ผ้าขาว ผ้าแดง เทียน ๔ คู่ พลุ ๔ แห่ลม หมาก ๔ ขด ๔ ก้อม วัตถุปัจจัยคือเงิน ๕ สลึง
- ขึ้นปิ้ง
- ปลาปิ้ง
- เครื่องประดับ เช่น ช้อง แวน หวี สร้อยคอ สร้อยแขน แหวน เป็นต้น
- ข้าวสุก ๑ ถ้วย
- สะโตก ใส่ข้าว และอาหาร (ขันข้าว)
- น้ำเย็น ๑ แก้ว (จอก)
- จอกใส่เหล้า จอกใส่น้ำเย็น
- ชันหมาก (ปูน พลุ หมาก สีเสียด)
- เหมี่ยง
- เสื่อใหม่ หมอนใหม่

เครื่องประกอบพิธีเรียกขวัญเปื้อย

๒. ผู้เข้าร่วมทำพิธี

- อาจารย์ผู้ประกอบพิธี ส่วนใหญ่มักจะเป็นอาจารย์วัดด้วย
- ร่างทรง โดยมากจะเป็นผู้หญิง
- คนป่วย
- พ่อแม่พี่น้องญาติมิตร

๓. ขั้นตอนพิธีกรรม

เมื่อเตรียมเครื่องบูชาพร้อมแล้ว ผู้ประกอบพิธีก็จะเริ่มทำพิธี โดยตั้งขันผูกข้อมือไว้ตรงหน้าหรือใกล้กับผู้ป่วย แล้วนำเบี้ย ๓๒ ตัวเท่ากับขวัญของคนเราใส่ในภาชนะแล้วให้หญิงคนทรงอุ้มหรือถือไว้ โยงด้ายสายสิญจน์จากคนป่วยมาที่ขันผูกข้อมือ ผ่านร่างคนทรง แล้วอาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะถือปลายด้ายสายสิญจน์ เมื่ออาจารย์ผู้ประกอบพิธีได้รับมอบขันตั้งแล้วก็ยกขันตั้งขึ้นกล่าวคำโองการไหว้ครูบาอาจารย์ จากนั้นก็กล่าวคำโอกาสเชิญขวัญ

คำโอกาสเรียกขวัญเชิญขวัญแบ่งเป็นบท ๆ เมื่อจบบทแรกก็จะดูอาการกิริยาของคนทรง เมื่อยังไม่มีอาการ หรือยังนั่งนิ่งอยู่ อาจารย์จะกล่าวบทต่อไปเรื่อย ๆ บทเรียกขวัญเป็นการออกต้อนรับเชิญขวัญด้วยคำที่ไพเราะ เชิญขวัญมากินข้าวปลาอาหาร มาดื่มเหล้าอย่างดี มาชมดอกไม้ที่แต่งเป็นขันผูกข้อมือแล้วขอเชิญขวัญให้กลับเข้าสู่ร่างกายของผู้ป่วย

ถ้าขวัญกลับมาเข้าสู่ร่างของผู้ป่วย ผู้หญิงคนทรงจะมีการสั่นทั้งตัวแล้วจะเขย่าเบี้ยที่อยู่ในภาชนะที่อุ้มไว้แล้วเทเบี้ยลงบนหัวของตัวเอง หลังจากนั้นอาจารย์ก็จะถามคนทรงเบี่ยนนั้นว่า ขวัญไปเที่ยวหรือไปอยู่ที่ใดมา ทำไม่ถึงละทิ้งร่างกายไว้อย่างนี้ ขวัญต้องการสิ่งใดให้บอกมาเถิด หรือขวัญไปหลงทาง

อยู่แห่งใด ไปสนุกเรีงร่าอยู่ที่ไหน ก็ขอเชิญขวัญจงกลับมาอยู่กับเจ้าของและ
หอเรือนดังเดิม หรือมีเหวตาหรือผีจับเอาขวัญไป นอกจากนั้นอาจารย์และ
ญาติยังถามคนทรงถึงปัญหาการเจ็บป่วยของคนป่วยว่ามาจากสาเหตุใด จะให้
แก้ไขโดยวิธีใด คนทรงก็จะตอบถึงสาเหตุและวิธีแก้ไข

เมื่อขวัญกลับมาสู่ร่างกายของคนป่วยแล้ว คนทรงก็จะเลิกทรง อาจารย์
ผู้ประกอบพิธีจะป้อนข้าว ป้อนน้ำ ป้อนเหล้า ป้อนหมากให้กับขวัญพร้อม
กับกล่าวคำโอกาสไปด้วย จากนั้นจึงผูกข้อมือซ้ายขวาให้กับผู้ป่วย

แต่ถ้าอาจารย์กล่าวคำเรียกขวัญเชิญขวัญจนครบ ๙ บท ๑๐ บทแล้ว
แต่ขวัญยังไม่มาโดยดูจากคนทรงไม่มีอาการใด ๆ อาจารย์จะนำควักกระตัง
ข้าวขวัญที่เตรียมไว้ไปที่โคนต้นมะพร้าว โดยกล่าวคำเชิญขวัญมะพร้าวมาแทน
แต่ถ้าเชิญขวัญต้นมะพร้าวแล้วก็ยังไม่มา อาจารย์ก็จะเปลี่ยนจากเชิญต้น
มะพร้าวไปเชิญขวัญจากต้นกล้วยที่ออกปลี เป็นการนำขวัญต้นมะพร้าวหรือ
ขวัญต้นกล้วยมาแทนขวัญตัวจริงนั่นเอง เชื่อว่าจะมีผลทำให้ผู้ป่วยมีขวัญ
ประจำตัวเหมือนเดิม เมื่อมีขวัญอยู่ประจำแล้วก็จะหายป่วย ทางฝ่ายญาติก็
มีความยินดีปรีดา นำเอาอาหารที่สุ่ขวัญนั้นมาเลี้ยงสู่กันกินอย่างมีความสุข
อาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะร่วมสังสรรค์ด้วย หรือไม่ร่วมดื่มร่วมกิน ส่วนขันผูก
ข้อมือหรือบายศรีและควักกระตังข้าวขวัญ จะตั้งไว้บนหัวผู้ป่วยมีกำหนด
๓ วัน

เมื่ออาจารย์ได้ทำหน้าที่อัญเชิญขวัญมาเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็ผูกข้อมือ
ของผู้ป่วยและกล่าวคำลาครูบาอาจารย์ของตนเอง เรียกว่าปลดขันตั้ง นำข้าว
ของเงินทองจากการทำพิธีใส่ผ้าขาวม้ากลับบ้านไป

คำเรียกขวัญเบ๊

ปริวรรตจากอักษรธรรมล้านนา ฉบับวัดป่าเลไลยก์ บ้านห้วยส้าน
เมืองเมืงวดี ประเทศพม่า

คาถาเรียกขวัญเบ๊ และเรียกขวัญดอกไม้ และกาบปลีมีหน้แล แม่นว่า
จักเรียกขวัญหมู ขวัญไก่ และขวัญกล่อม ๓ วันก็ได้แล หื้อว่า “โอมชะมอบ
ขอบปัทธายะ โอมสวาหะ” (คำ) สระดอกขวัญ (ว่า) “รัตน์ง ปูจิต อะสิ” แล้ว
ว่าคำปกพิษณว่า

“อชชะในวันนึ่งก็เป็นวันดี
หากเป็นวันปราบแพ
เป็นวันไชยชูโชคฟ้า
มีทั้งพิษณตนแก่นกล้า
อันรำเรียนมาแต่เค้า
ตนช่างเล่าเอาขวัญ
มีทั้งข้าวตอกดอกไม้
มีทั้งเหล้าหัวเต็ด ๕ ฮ้อย
หมากพลูยายเป็นถ้อย
ผ้าขาวผ้าแดงมีพร้าพร้อม
ก็พอเอ็นดูคนเจ็บคนไข้
คันท่านได้เสวยสุราแพ่งแก้ว
แม่นว่าขวัญไปตกไกล
ไปตกไสย่านน้ำแม่คงคา
มักว่าขวัญไปตกเสียยังกองไฟ
แม่นว่าไปตกเสียยังไต้ร่มไม้

ศรีวันกล้า
ชนะข้าศึกศัตรู
ตำได้ห้ำล้อมมีครู
ตนปราบห้องชั้นฟ้ารอดตุลิตา
เช่นพ่อหมอหลวงหมอเฒ่า
จูงไปติดผืนเอามาหื้อได้
ใส่ถ้วยเตรียมไว้เป็นถ้อย
ใส่แพ่งแก้วยอพาย
มีทั้งหมากขดหมากก้อม
ตุ้ข้าตกแตงน้อมฟายครู
เจ้าจูงไปเซาเซ่ช่วยกันหา
คันท่านได้เสวยแล้วจูงผายแผ้วเดินไป
และตกไกล
ก็อย่าได้หันหื้อไหล
ก็อย่าหื้อหันได้ไหม้
อันเป็นที่ร่มกว้างฉายา

หากเป็นที่เทวดารุกขาอยู่เฝ้า
หื้อศรีคิงพันร่างน้อย
จูงหื้อพิษณุไปวังวอน
คั่นว่าท่านปลงปั่นหื้อแล้ว
อันดูหากตกแต่งดา
คั่นว่าท่านจาคำต้อ
คั่นท่านจาคำแสน
คั่นท่านปล่อยหื้อแล้ว
เทอะ

อชชะในวันนี้ก็หากเป็นวันดี
เป็นวันยี่ กตสี กาบเป้า (ก่าเป้า)
แม่นว่าขวัญเจ้าไปอยู่ป่าไม้
แม่นว่าขวัญเจ้าไปอยู่ป่าคา
ขวัญเจ้าอย่าไปเป็นเพื่อนแรดช้าง
๓๒ ขวัญเจ้าอย่าไปเรนนโศกเศร้า
สกรรจ์
ม่วนกว่าเมืองสวรรค์ฟากฟ้า
ม่วนกว่าอุดรโขทวิบใหญ่
มีทั้งพวงมาลัยดอกไม้ม
หยิบนมแมวจ่ายมไก่อ้ม
ใส่ขันตำไ่วเป็นถ้อย
พร้อม
ขวัญเจ้าบ่ถ้าได้ไปหา
ก้อม
หอมอ่อนอ้อยเอาใจ
๓๒ ขวัญเจ้า

ตนช่างเล่าเอาขวัญ
เป็นคู่ห้อยอยู่เรียงนอน
อ่อนอ้อย
จูงหื้อเอาขวัญพ้อแก้วคั่นมา
ไว้ถ้า
หื้อท่านได้แถมแหวน
หื้อท่านได้แถมยังแก้ว
จูงเอาขวัญพ้อหน่อแก้วคั่นมาเล่า

หากเป็นวันกาบไค้ (ไจ้) เปกสี
ข้าจักเรียกขวัญเจ้าว่ามา ๆ
ที่ตอยดงหนาก็หื้อมา ๆ
ดงหลวงใหญ่กว้างก็หื้อมา ๆ
อยู่ไกลเมืองคน
ว่าเมืองคนนี้น่าก็มา่วนแท้แก่น
ม่วนเหลือแหล่งหล้าเขายุคันธร
เจ้าอย่าคิดใจไผ่ว่าจักไป
ใส่ขันไ่วเป็นถว
มีพราพร้อมชูอัน ๆ
มีทั้งกล้วยอ้อยหมากพลูยามมีพรา
มีทั้งดอกจำปามะลิลาสารภีก้าน
อบตลปไปชูเบื้องทั่วเมืองคน
ขวัญเค้าจูงมาก่อนเทอะ

ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ป่าไม้
ขวัญนายอย่าไปอาภรณ์ฐาพากฟ้า
ขวัญเจ้าอย่าไปสะเอาะสะออน
ที่กลางป่าไม้คนดอย
เป็นที่อยู่แรดช้างและเสือหมี
และวอกค่างเผ่านางนี้
หันคนก็เล่นเข้ามาหาใกล้
จุงหื้อมาอยู่กับตนกับตัวแห่งเจ้า
๓๒ ขวัญนายอย่าไปสะเอาะสะออน
ฝนก็จกตกลงมาสอย ๆ
เจ้าอย่าได้หมองนั่งให้อยู่คนเดียว
ฝูงพ่อแม่พี่น้องแห่งเจ้า
มาเทอะนายศรีโสภะเหยเจ้าพ่อ

// แล้วหนี่วรรค ๑ แล

ภูมิกันอุตตะกัง ๓๒ ขวัญนาย
ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ยังนา
ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่จิมนาง
ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ชอกฟ้าแก้วกว้าง
ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่จิมบ้านาวลิพน
เจ้าอย่าไปประสงค์หาลูกไม้
เจ้าอย่าอาข้าศึบอยู่ที่น้ำห้วยน้อย
มันเท่ามาดั่งเป็นระบำอะลึงดิงตอง
เจ้าอย่าไปอยู่กลางดงไพร
เจ้าอย่าได้เอาเค้าไม้แก้ว
เจ้าอย่าได้เอาดาวเดือน

มีดตอยดงหนา
เมืองมิ่งฟ้ายอดมโนวอน
หมองนั่งให้
บมิเพื่อนแถมช้าง
เป็นที่อยู่ราชสีห์และควายเถื่อน
มันก็มาหากินลูกไม้
ว่าอย่าไปเนอขวัญเจ้า
ซุค่าเช้าวันยาม
ร้องร่ำให้ที่กลางป่าไม้และดงดอย
ที่กลางดงดอยป่าไม้
นายจุงเร็วอย่าช้า
เขาก็นานั่งอยู่ถ้าคงหา
จุงมีใจม่อปล้นมาเนอเจ้าพ่อเนอ

อย่าไปอยู่ยังน้ำเป็นเพื่อนปูและปลา
อยู่ป่าไม้แกมกวาง
ชมดวงดอกไม้
แกมหมอกแกมฝน
หน่วยใหญ่
ชุมพูโขงทวีป
ห้วยน้อยเท่ามาตกตาดรินคำ
เพียงดั่งเสียงพาดซ้องและพิณไชย
ป่าไม้ใหญ่กว้าง
มาอยู่ต่างเรือน
มาต่างไม้ได้

เจ้าอย่าได้เอาผ้าเปลือกไม้
เจ้าอย่าได้นุ่งหนังเสือ
เจ้าอย่าได้ทุกข์ยากหากิน
หื้อมาทั้งขวัญตั้ง
หื้อมาทั้งขวัญหูเจ้านาที่ให้งุ่นมา ๆ
อย่าได้เปี่ยงหินผา
อย่าได้ไปเกาะเกี่ยวเอาห้วมันและลูกไม้
ขวัญทองน้อยและสายดือ
หื้อมาทั้งขวัญคิ้วและขวัญนม
เจ้าจุ่นมา ๆ
หื้อมาทั้งขวัญนิ้วน้อยคู่แก้มหัตถา
ทั้งขวัญจักขุ ๒ ตาแห่งเจ้า

// วรรค ๓ แล้ว

ว่าสายาพงศ์พันธุ์พี่น้อง
เขาก็ก้อยู่ถ้ำคองหา
ก็มาม่วนแท้เหลือขนาด
เจ้าจุ่นริบมาพลันอย่าช้า
มีทั้งเข้าต้มลูกกลม
อันคนด้วยน้ำอ้อยและน้ำพร้าว
มาเทอะเจ้าว่ามา ๆ
อันดูข้าดาไฉ่ถ้ามีพร้าพร้อมมากหลายอัน
กล้วยตีบคำของกินลามีหนี้เสียดูประการ
ใส่ของกินอันซารส
สัพพะสิ่งของกินอันใด
หื้อ ๓๒ ขวัญนายจุ่นมา

มาไผ่เผื่อแผง
ลายแดงเหม็นสาบ
ห้วมันและลูกไม้
อันเจ้าเคยชมดอกไม้
ขวัญมีอนายเบื่องซ้าย
ขวัญมีอนายเบื่องขวา
หื้อมาทั้งขวัญห้วและขวัญแหล่
หื้อมาทั้งขวัญตีนมีคู่นิ้ว
ขวัญเกศาผมเกศเกล้า ๓๒ ขวัญ

ทั้งขวัญธานาปาทาตีนเจ้า
ข้าเรียกร้องแล้วจุ่นมา ๆ ก่อนเทอะ

พ่อแม่แห่งเจ้า
นางจุ่นมาคอยดูเมืองคนเรานี้
บ่ได้กลั่นอยากสังสกอัน
จุ่นมานั่งถ้ำดากิน
เข้าหนมลูกน้อย
เจือจานด้วยน้ำกล้วย
นายจุ่นมากินข้าวกับไข่และปลา
มีทั้งกล้วยคั่วและเดกกล้วยจันทน์
ใส่ภาชนะลายเทศถ้วยวิเศษลายจีน
ปรากฏล้ำยิ่ง
ก็มีหนี้เสียดูประการ
เห็นบดอกสถาน

สถิตสะแล่งสร้อย
๓๒ ขวัญเหยจูงมาชมชรรสดอกไม้
มีทั้งเค็ดเค้าสะแล่งจำปา
มีทั้งดอกบ่าลิซ้อนและอุณออน
ดอกบ่าลิซ้อนน้อย
ดอกเกียงภายในสุรพิทลงล้อม
มาเทอะขวัญเค้าจูงมา ๆ

// วรรค ๔ แล้ว

กุมารโเจ้าอย่าละคาบเจ้า
เจ้าอย่าละพ่อแม่นายไว้เสียเปล่า
วงศา
เจ้าอย่าละเสียยังอ่าวอาและพี่น้อง
แรคำ
เจ้าอย่าละเสียยังเงินคำ
เจ้าอย่าละเสียยังดอกไม้
เจ้าอย่าละไว้เสียยังแหวนดวงตันนี้ไว้
มีทั้งยักษ์ฉนิกระทั่งตัวเฒ่า
มีทั้งนกสีหุตร้องสำเนียงเสียงใส
มีทั้งเสื่อสิงห์กระทั่งน้ำแน่
ขวัญเจ้าอย่าไปอยู่ชอกฟ้า
ตักกะสีลาเทศห้องห้องใต้
ขวัญเจ้าจูงมาไว ๆ อย่าช้า
มาเทอะนายมากินขึ้นดินหนา
มีทั้งกล้วยอ้อยหมากพลูยา
มาเทอะเจ้าขวัญเจ้าพ่อจูงมา ๆ

// วรรค ๕ แล้ว

หอมชรรสอ่อนอ้อยเมื่อลมเขย
อันผู้ข้าหากสร้างแปลงมา
ดอกบ่าลิลา มีหนี้เสียงพราพร้อม
ดอกเอื้องเทียนซอนควี่แกมใบ
มาหอมอ่อนอ้อยเอาใจ
มีพราพร้อมชูนัน ๆ
ก่อนเทอะ

ไว้เสียเนาหมองตาย
เจ้าอย่าละเสียยังชาติเชื้อเผ่าพันธุ์
เจ้าอย่าละเสียยังเครื่องหย่องและ
กองก่อไว้
อันเจ้าเคยเหน็บแอ่วเล่นช้วน ๆ
เจ้าอย่าหนีไปป่าไม้มิงคงรี
เปิดป่องร้องอยู่ในไพร
หมาผีหมีในและบ้างรอกจอนแจ
สนสอแดนไปมา
ตะไกร้งหงสา
ที่กลางป่าไม้ด่านคงไพร
ฝูงพ่อแม่แห่งเจ้าก็นั่งถ้ำคงหา
จูงมากินปลาตีนหน้อย
มีพราพร้อมชูนัน ๆ
ก่อนเทอะ

ศรีสวัสดิ์ขึ้นช้อยข้าจกเรียกขวัญ
นายจูงมาชมชะรสดอกไม้
มีทั้งดอกเอื้องหมายนา
ดอกคำตะไก้งและดอกคำแร
ดอกไม้หลายเยื้องหลายอัน
สัตตะคันและเดสั่มป่อย
มีทั้งอินทนิลหอมอ่อน
มีทั้งดอกคำแสนสวน
มีทั้งดอกเค็ดเค้าและอุณออน
มีทั้งดอกบ่าลีลาและสะแล่ง
ตามออกในพินทา
เรียกขวัญแก้วแก่นไ้
หื้อพ้นจากเคราะห์โรค
มหาจัตตาโรจักสืบชะตา
มัจจุราขให้ฮ้อยให้มาใกล้
ขวัญหลานแก้วแก่นไ้
ธรรมเนียมอันนี้ตามหนโลก
ข้าจกจาถึงซารสดอกไม้
มีทั้งดอกจุมปลาว่า
ดอกเอื้องวิเศษ
ดอกโพจิตีสถาน
สลิดเกิดดูหอม
กาแกดหอมแวดล้อมยามเมา
ข้าขอเชิญ ๓๒ ขวัญเจ้าหล้าจูงมา ๆ

// วรรค ๖ ประชุม

เจ้าหล้านางนาถพ่องจูงมา ๆ
และดอกดวงบุปผา
และดอกเอื้องหมายท่ง
หอมนักแกช่างพาใจเพื่อน
มีทั้งกลิ้งคู่และเดจวงจันทน์
หอมชะม้อยลิ้มคิง
รสบ่หอมมนวล
และดอกคำเกี้ยวเกล้า
ช่างพาใจออนใจใหญ่รักชู้ม่ายมา
หอมรสแกว่งพาเมา
ย่ำสะกูดมายาเก็บมาปลูกไว้
แม่คีนมา
อย่าหื้อได้มาใกล้
คนผู้นี้ไว้หื้อได้
คั่นว่าเจ้าคิดใจไคว่ดอกไม้
จูงคีนมา
สั่งสอนกันมาสืบ ๆ หื้ออายุโยกยืนยาว
เมื่อฤดูยามหนาว
และจุมปลาเทศ
ทั้งเกียงเกศจียาว
ควีบานซอนผิวเผิด
ดอกเอื้องชันงาม
เมืองคนเราสนุกกว่าเมืองฟ้า
ก่อนทေး

๓๒ ขวัญนายเหยจูงมาทัดทรง
ฝูงแม่ป่าอวาวา
มีทั้งดอกเอื้องผึ้ง
สะบันงาหอมรสดีชะवाद
ดอกเกสนาหอมอ่อนอ้อย
ดอกมณีวัลย์เกียงเทศ
หื้อเจ้าเต็ดมาดม
๓๒ ขวัญแห่งเจ้า
ดอกไม้ใหม่อุทยาน
มีทั้งขุนชูดแก้ว
ว่าทิพดวงเหยดอกไม้
มีหลายอันหลายหลาก
บางพ่องก็ยังเป็นจี
แม่ผึ้งออกมาตอม
ยมหินบัวจันบัวเทศ
บัวทองงามกาบซ้อน
นิลบลชอนดอกเหมือด
ตามใจศรีนงคราญจกมาใจไผ่
ข้าจักว่าเถิงขารสดอกไม้
มีทั้งอัมกบและเนียม
ดอกป่าโอเทศหอมติด
ดอกกำพองมาสูน
ดอกคำมาตัดเสียดสน้อย
เยี่ยะเวย ๆ นั่งแยงนอนผ่อ
มีทั้งแหวนคำเหลือง
มีทั้งควงเฟียนเจ้าเคยดำ

ดอกอินทรบและดอกจุมปา
เก็บมาร้อยและส้อมไว้
และจุมปีจุมปา
มีทั้งดอกเบงมาสามพอดา
อันสาวน้อยน้อยเอามายืนปันกัน
ดอกวิเศษเมืองคน
หายคำทุกข์ยากทั้งมวล
จูงทัตมาลาแฝงไผ่
เอามาแต่ป่าหิมพานต์มาปลูกไว้
เป็นลูกแล้วมากพันพวง
มีหลายประการ
มีทั้งดอกบุรณาคแก้วสุระพี
พ่องก็ตั้งเป็นดอก
มีทั้งคยะอมบานกิ่งค้อม
ดอกบัววิเศษ
ดอกพ้านดอกจังกอน
บานบ่เหือดสักยาม
สุราใส่ปางเทียม
เมื่อฤดูยามเขียม
เกียงภาเทศเกสนาวิเศษ
สลิดมาซอน
ดอกคำอูนมาห้อย
หากดูเพิง
ว่าดีแท้หนอดูเพิง
และปิ่นเกล้าพร้อมยี่งดูงาม
มีทั้งป่าปัดทือคำเกี่ยวเกล้า

ขอเชิญ ๓๒ ขวัญเจ้า

// วรรณคดี ๗ แล้ว

อชชนะในวันนี้ก็เป็นวันดี
หากเป็นพญาวัน
หากเป็นวันท่านพราหมณ์
มียศเรื่องชะลาบ
หากเป็นวันไชยชูโชคช้าง
ปลูกข้าว
หากเป็นวันพี่น้องได้เข้ามาหา
ปลูกแล้วส่งงวงยาว
เป็นวันอภิเษกลูกท้าว
มีเตชะเรื่องชะลาบ
เงินค้ำกองก่อร้อย
สารูปพญาอินทรา
และวิสสุกรรมเทวบุตรก็ดี
แห่งคนผู้ใช้นี้
ฝูงหมู่ญาติกาพี่น้องเขาก็มาตกแต่งดา
มีทั้งขึ้นปลามันและสุรากล้วยอ้อย
มีทั้งกล้วยไข่และกล้วยส้ม
เข้าหนมลูกเกลี้ยง
ของกินอันใดดี ๆ เขาก็เก็บเอามา
มีทั้งแหวนควงตัน
มือขาวเชยงคราญเลิศแล้ว
อันเป็นของเพิงพาวชุเอียง
มีทั้งขึ้นปลามันปั้งใหม่
มีทั้งซ้องแวนหวี

ขวัญเค้าแม่จุงมา ๆ ก่อนเทอะ

ศรีวันขึ้นวันโชคพื้นันทา
ปราบฟ้า
เอาช้างเผือกแก้วมาส่งแพวเมือง
ปราบแพ้วข้าเล็กศัตรู
หากเป็นวันก่อแรกตั้งไถนาและ
หากเป็นวันข้าวยังนาเต็มทุ่ง
เป็นวันยอเอาบ่าวสาวมาเป็นคู่
แต่งริพลเมือง
มิตรสหายหากเนื่องนอง
ข้าจักเรียกขวัญเจ้านาถน้อยจุงมา ๆ
และแม่นางสุชาดา
ข้าขอมาช่วยข้าเรียกร้องเอาขวัญ
ได้แล้วจุงพามา
ไว้ถ้าพรำพร้อมชู้อัน ๆ
หวานชื่นช้อยเอาใจ
มีทั้งเข้าหนมลูกกลม
มีทั้งหมากเหมียงและมูรี
ไว้หนี้เสี่ยงพรำพร้อมชู้อัน ๆ
และต้อต่างสุวรรณหากดูงาม
ประดับด้วยแก้วค่าควรเมือง
อันเป็นเครื่องต้อนทูนขวัญ
มีทั้งไก่ต้มคู่งามดี
มุกปิดทือคำเกี้ยวเกล้า

ขอ ๓๒ ขวัญเจ้า

// หยิบข้าวแล้วว่า

สารุข้าวเป็นเจ้า
เกิดที่ศักดิ์บุญใหญ่
คำสัจจะข้าวมีทานแห่งข้า
มาพร้อมแล้ว
หื้อกองกันมาเป็นถ้อย
หลอนว่าขวัญเจ้าเสื้อเจ้าผ้า
ก็ขอหื้อข้าวอันนี้คึกเดียว
ขออย่าหลีกเว้นคำสัจจะ
คำอันนี้หากเป็นคำโบราณมาแต่เค้า
ผู้ช่างเรียกร้องเอาขวัญ

// ป้อนข้าวว่า

อชชะในวันนี้ก็เป็นวันดี
ข้าบิดปลาใส่มือเบื่องซ้ายแห่งเจ้า
หนึ่งสุกอ่อนเป็นตรา
เป็นกอใหญ่หม้าใส่เรื่อง
มัดตีเปียวงวงใส่
ฝูงคนผ่อตักใส่เพียดบุจรอ
ชนใส่ห้องฤดูให้หอมนวล
แห้งแล้วหาบส่งมอง
ฝักล่อนเกลบลมทาง
หนึ่งสุกใสแล้วถอก
ปั้นเป็นคำใส่ปาก

จูงมารับรองเอาก่อนเทอะ

เกิดที่เค้าบุญหนัก
บุญนี้ใช้สามาน
ค้นว่าขวัญเจ้าเสื้อเจ้าผ้า
หื้อมีคู่พอสอง
ซ้อยล้อยคู่เรียงหมอน
กลัวหลบหลีกเว้น
ขออย่าเทียวหลายเส้น
แห่งข้าแต่เทอะ
แต่เช่นย่าสกุลมายาผู้เฒ่า
แห่งนางดอกพรวัวแม่คีนมานั้นแล

บัดนี้ผู้ข้าจักปั้นข้าวใส่มือขวา
จูงมากินข้าวอ่อนขาวใสงามชะอ่อน
ปลุกขำนาเป็นกล้า
ออกรวงเหลืองแล้วเคาะเกี่ยว
เป็นมัดใหญ่กองก่อ
ตักหาบขนเทาะลากมาถมถอง
bungตักสวนออกตาก
ตำตีฟองเปลือกแตก
เป็นข้าวสารแล้วมาจักผ่ากลางไท
มาปั้นเกาะติดกัน
ลำแท้หากเหลือใจ

มากินเหาะนาย
มากินข้าวแล้วหื้อเฝ้ากายา
คำเจ็บอย่าได้มาใกล้
ในปีเดือนวันยามบ่ยกย่างย้าย
หื้อมาอยู่หอเรือนไซ้เจ้าหนี้

// ป้อนข้าวแล้วหนี้ ป้อนเหล้าแถม ว่า

ขวัญเหยขวัญจูงมากินเหล้าและยา
อันไหลออกแต่รินออมแก้ว
น้ำเหล้าอันนี้น้ำ
หากเป็นอย่างใด
หวานลำเียนเพศเพียงน้ำอ้อย
กินมีฤทธิ์อันภาพ
กินหื้อมียศเข้มกล้า
ข้าขออัญเชิญ ๓๒ ขวัญจูงมาเสวย

// (ป้อน)เหล้าแล้ว (ป้อนน้ำ ว่า)

โกชะตัง เศววันชะนัง
ไหลตกลงมาบ่ขาด
เป็นฝนตกลงมาแต่บนชั้นฟ้า
เป็นมหานทีแม่น้ำใหญ่กว้าง
น้ำอันนี้น้ำใสเย็นงามบ่ขุ่น
หากเป็นน้ำใจไค่
คนเป็นพยาร์คันได้กินน้ำอันนี้
แม้ร่วงได้กินก็เป็นสาวพระราม
คันอื่น้องได้กินแล้ว

สะโตกเงินใบปิ่นเกล้า
หื้อรักษาดนนายไปไ้ ๆ
คำไข้อย่าได้มาพาน
เจ้าอย่าอ้างว่าจักค่ายไปไหน
ทัดที่นับหื้อไปไหนเทื่อแล

จูงมากินน้ำสุราอันชื่นเข้ม
ตกลงแล้วใส่แพ่งเงินตรา
หอมเพื่อรสาดอกไม้
หน่อไ้หากทำกิน
หากเป็นเหล้าเค็ดตกแต่เมื่อหัวที
กินหื้อมีโชคลาภปรากฏ
ไ้ลุ่มฟ้าย่อมสวรรค์
น้ำเหล้าชื่นเชยบานก่อนเหาะ

อุทกัง ชะละธารา
ตกลงมาแต่อากาศ
ตกลงแหล่งหล้าแผ่นดินฐวี
หื้อฝูงคนทั้งหลายได้เสพสร้างกินทาน
บ่สุนหยาบเหยื่อหมุ่มลทิน
พญาอินทร์ตนสักสวาด
ก็ขาดใช้หายหนาว
เหมือนดั่งอายุสิบสี่สิบห้า
พอลืมนี่ลืมนี่ป่าอวาวา

หื่อนายมากินน้ำไหลชะชืด
แพ่งทองเหลืองอันนั้นอติใหม่
ข้าก็เอาดำไว้หื้อขวัญนายหนุ่มหน้า

// แล้วบ่อนหมากว่า

เอหิ เอหิ อัมมะตาตะ ปิยะ
คันว่า ๓๒ ขวัญแห่งเจ้า
หื้อมาเคี้ยวหมากแก้ว
เพิ่นเอามาขายแพ่งบ่ถูก
เป็นหมากแห้งแล้วหากค่างาม
มันตกโก่งไบบาง
งามแท้ยิ่งเหลือตา
บุบแล้วใส่ไฟคุ่ม
เผ็ดร้อนมากบุบผง
เปลือกบ่ฝอยฟันเหนียว
หม้อขวางใส่เปลียวไฟ
สีเสียดคนเหนียวเหลียวเป็นตม
อมเหมี้ยงผาดคอยทอย
เก็บหนึ่งใส่เกลืออม
ในเมืองอื่นบ่หลอนมี
ชอยแหมงแคบเสยลง
สูบกับเหมี้ยงส้มพันเกลือ
จุ่มมีใจม่อมากิน

// แล้วปิดเคราะห์และเจ้าเหย ข้าก็ใคร่ปิดพ่อง

สิ้นบ่ผิดในคอ
ตักน้ำใส่กินล่า
มากินก่อนเทอะ

ทะปิยะเม ทานะปารจะมี เทยยัง ดังนี้
มากินข้าวน้ำแล้ว
หมากคำเทศ
เป็นลูกด้อมมาผ่าเสียบตาก
พลูคำหลามเกี้ยวกิ่งค่างส่ง
เป็นดอกหลามก้านกิ่ง
ศิลาหินผาก้อนใหญ่
สุกเป็นปูนผงใสวะวาด
สีเสียดดงไบย้อย
เคี้ยวกลางเปลียวไฟใหญ่
คันสุกใสแล้วเป็นก้อน
เป็นของขมเคี้ยวกับหมาก
มันเกิดยังกลางดอยม่อนใหญ่
มูริกลมยาขึ้น
เป็นยาดีเส้นแลบ
เป็นยายมขึ้นค้อย
สาयเนื้อเหยเจ้าพ่อ
ก่อนเทอะ

กันว่า ๓๒ ขวัญเจ้ามาพร้อมแล้ว
หื้อตกไปตามระถา
หื้อตกไปตามชอกฟ้า
มีทั้งเคราะห์ร้ายและเวรกรรม
ทั้งเคราะห์ภัยลุ่ม
ทั้งเคราะห์ภัยบน
ทั้งเคราะห์พี่น้อง
ทั้งเคราะห์สืบสาม
หื้อตกไปตามแก้วว้าง
หื้อตกไปตามระถา
หื้อตกไปตามปลายก้อย
หื้อถอนไปด้วยเส้นฝ้าย
จูงหื้ออยู่ที่ฆากุ่มเฒ่า
โอยกันว่าขวัญพระองค์ออน
ข้าจักผูกมือเปื่องซ้าย
ร่างแควยกย่างหนอไปมา
เพื่อบหื้อยกย่างย้ายหนอไปไหน
หื้อมาอยู่กับพี่กับน้องเจ้านอ

// ปิดเคราะห์แล้ว (มัดมือซ้าย ว่า)

สิทธิ์นั่งหมั้นเพียง
จักผูกมือเปื่องซ้ายแห่งเจ้าไว้
อุบาทว์เจ้าขาดเพพัง
เจ้าอย่าได้ผิดแผกใจผวน
อีย่าหม่อนหากคงหา
สายฟ้าลาดปลายเขา
สายฟ้าเลื่อนแลออน

ข้าจักปิดเคราะห์ห่มแก้วธิดาธิดา
ตามมรรคาห่อหมัญ้า
ป่าไม้มีตดงคำ
ฤษัณนามตัวแก่นกล้า
อย่าได้มาผจญ
อย่าได้มาผจญถูกต้อง
อย่าได้มาตาม
ทั้งนามสืบท้า
มิ่งฉายา
ตามมีอนายนัวน้อย
เป็นดั่งน้ำย่อยใส่ใบบัวบอน
สัพพะเคราะห์ร้ายผุ่หมุ่โรคา
อยู่กับด้วยลูกเต้าก็ญาราชพินทอง
มารอดแล้ว
เพื่อบหื้อขวัญเจ้าเล่า
ข้าจักผูกมือเปื่องขวาแห่งเจ้า
จูงหื้อมาอยู่หอเรือนไชยร่วมห้อง
แทนเรือนก่อนทေး

ข้าบหื้อยกย่างย้ายเปี่ยงไปไหน
เพื่จักหื้อหายโรคาพยาธิ
หื้อนานมากินของกระสันเลี้ยงแขก
กาละเพิงควรรมาแต่ก่อน
ว่าสายศรีธิดาองอาจ
หินผาเพากลิ่งเกลื่อน
สายพระฤทธพากฟ้ามีดม้วน

สายอรุณออกคำ ๑
เจ้าจูงพอเอ็นคูตัวข้า
คนทั้งหลายเขาก็มาคอยถ้ำผ่อ
เขาก็คองหันหน้าเจ้า
ไปทุกข์ยากกลั่นอย่างกายทอน
ลูกมาเทอะศรีจอมผานเหย
ลูกมาเทอะเนอเจ้า
ลูกมาเทอะแม่ศรีมงคลเหยเจ้าหล้า
เท้าเทิกเคิงอับจน
ผ่อหน้าไผ
แม็กเท้ามาทุกข์เวรนหิวหอดให้
บัดนี้มาเจ้าคืนมา
หื้อมาอยู่หอเรือนไชยเจ้าตัดที่นี้

// เบื้องซ้าย // (มดมือขวา ว่า)

ศรีสวัสดิ์อชชะในวันนี้ก็เป็นวันดี
ข้าจักผูกมือเบื้องขวาแห่งเจ้า
ไข้เจ็บใจปวดท้อง
อันเจ็บในตนก็ถอนออกแล้ว
แล้วในแห่งห้องหอเรือน
เสาเรือนเราพอแหล่งข้างพังพลาย
มีทั้งเล่มเสื้อผ้าใหม่และสาเงินคำ
จุหื้อเจ้าหน่อไต้

// มดมือเบื้องขวาแล้วหนีห้อง ๑ ก่อนแล

แจ้งส่องชุมพู
อันมานั่งอยู่ถ้ำเรียกร้องอยู่วอย ๆ
หยึดคอซ้องร่อชะฎา
อันหนีไปเมินพลัดพราก
ตัวพอผอมแห้งยอบบกบาง
ผ่านผัว
เป็นเปลี่ยวร้อนยิ่งกว่าไฟลอน
อย่าละแม่ป้าอยู่คนเดียว
บมีไผใช้แล่น
บเหมือนหน้าลูกรักแม่สักคน
หวังว่าลูกแก้วแก่นไต้แม่ป้าคืนมา
หาแม่แล้วบไปไหน
แม่บหื้อไปเพื่อแล

ศรีวันขึ้นถูกพินันหา
เพื่อบหื้อขวัญเจ้าหนีไปไหน
ทุกข์โศกต้องกังวล
ขออัญเชิญขวัญลูกแก้วก็หื้อมา
ไชยมงคลหลังหลวงใหญ่กว้าง
สมบัติเรายังมีหลายบไว้
หื้อเจ้าจำเอาคำชานี้ไว้
ได้อยู่ที่หมาก่อนเทอะ

ลัดเลาะถิ่นไทยวน เมืองเมียวดี

นางสาวพรรณเพ็ญ เครือไทย^๑

เมียวดี หรือมะยะวะดี เป็นหนึ่งในสามจังหวัดของรัฐกะเหรี่ยง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา คือ จังหวัดพะอัน จังหวัดเมียวดี และจังหวัดเกาะเกริก ตั้งอยู่ชายแดนด้านทิศตะวันออกของประเทศเมียนมา และอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเมย อยู่ตรงข้ามกับอำเภอแม่สอด จังหวัดตากของประเทศไทย โดยมีแม่น้ำเมยเป็นเขตกัน เชื่อมด้วยสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา (ต่อไปนี้จะใช้คำว่า พม่า)

เมียวดีมีประชากรประมาณ ๕๓,๐๐๐ คน แต่เดิมประชากรส่วนใหญ่เป็นคนพม่า ต่อมาเริ่มมีชาวจีน แขก กะเหรี่ยง มุสลิม เข้ามาอยู่อาศัยและค้าขาย เพราะเป็นเมืองเปิด ทำให้ปัจจุบันคนท้องถิ่นเมียวดีที่แท้จริงเหลือน้อย ผู้คนที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่มาจากต่างเมืองเพื่อมาทำมาหากิน เมียวดีมีการปกครองแบบท้องถิ่นที่มีทหารพม่าและกองกำลังกะเหรี่ยงร่วมกันปกครอง

เมียวดีถือเป็นชุมทางด้านการค้า การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และเป็นเมืองประวัติศาสตร์ทางการรบบระหว่างไทยกับพม่าในอดีต เป็นเมืองหน้าด่านทางด้านชายแดนภาคตะวันออกสุด ปัจจุบันเมียวดีได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลพม่าให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกันระหว่างจังหวัดตามแนวชายแดนไทย-พม่าในลักษณะบ้านพี่เมืองน้องและยังได้พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการค้า ซึ่งทางรัฐบาลไทยได้ดำเนินการสร้างถนนจากแม่สอดไปยังเมืองเมียวดีเป็นระยะทางทั้งสิ้น ๑๗ กิโลเมตร มุ่งให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษรองรับการค้า การขนส่งของพม่า ไทย ลาว และเวียดนาม ภายใต้โครงการพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor)

^๑ ข้าราชการบำนาญ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไทยวน เมืองเมียวดี

จากการสัมภาษณ์พ่อนานเอ็ก^๒ มัคนายกวัดศรีบุญเรือง ลูกหลานไทยวนรุ่นที่สี่ บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี เล่าว่า ชุมชนแห่งแรกที่คนไทยวนอพยพมาจากล้านนามาตั้งรกรากอยู่คือบ้านห้วยसान โดยมารับจ้างชาวอังกฤษทำป่าไม้ในประเทศพม่าและอยู่อาศัยตลอดมา จากนั้นก็ได้ออกลูกสืบหลานแพร่ขยายจำนวนมาก

“บ้านห้วยसानก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ ๒๐๐ กว่าปีมาแล้ว ก่อนที่เมืองเมียวดีปัจจุบันจะถูกกำหนดให้เป็นอาณาเขตของประเทศพม่า เมื่ออังกฤษเริ่มแผ่อิทธิพลเข้าไปในพม่า โดยมีเป้าหมายสำคัญคือป่าไม้ อังกฤษทำสงครามครั้งแรกกับพม่าเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๙ และเป็นฝ่ายชนะสงคราม ได้หัวเมืองมอญของพม่าซึ่งมีอาณาเขตติดกับดินแดนล้านนาไทยมาครอบครอง หลังสงครามครั้งแรกสิ้นสุดได้ไม่นาน ในเมืองมอญเกิดโรคระบาด ทำให้โค กระบือล้มตายเป็นจำนวนมาก ชาวหลวงอังกฤษที่อยู่ในเมืองมะละแหม่ง จึงส่งตัวแทนมาติดต่อชาวบ้านในเมืองเชียงใหม่ เพื่อเจรจาซื้อช้าง โค กระบือ ซึ่งเส้นทางการค้าระหว่างล้านนากับอังกฤษในเวลานั้น คือการล่องตามแม่น้ำปิง จากเชียงใหม่ลงมายังตาก ตัดเข้าแม่สอด เมียวดี ข้ามเทือกเขาตะนาวศรี ไปยังเมืองมะละแหม่ง

^๒ สัมภาษณ์พ่อนานเอ็ก และชาวบ้านห้วยसान เมืองเมียวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เมื่อวันที่ ๒๕-๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

การเปิดการค้าระหว่างลำนากับอังกฤษ ประกอบกับการที่อังกฤษกำลังขยายกิจการป่าไม้ในเขตปกครองของตนเองในพม่า ทำให้ชาวล้านนาจำนวนหนึ่งอพยพโยกย้ายจากเมืองต่าง ๆ (เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ ตาก แม่ฮ่องสอน) เพื่อทำมาหากินและมาสร้างถิ่นฐานยังดินแดนที่เป็นเสมือนหน้าด่านระหว่างลำนากับเมืองมอญของอังกฤษ บนฝั่งตะวันตก ห่างจากริมฝั่งแม่น้ำเมยไปประมาณ ๑๘.๕ กิโลเมตร

สมัยนั้น พรหมแดนระหว่างเมืองมอญของอังกฤษกับล้านนาไทยตามเส้นทางเศรษฐกิจสายนี้ ใช้สันปันน้ำของเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งอยู่เลยผืนแผ่นดินที่เป็นเมืองเมียวดีปัจจุบันไปทางทิศตะวันตก ประมาณ ๓๐ กว่ากิโลเมตร เป็นเส้นแบ่งเขตแดน กระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้มีการแบ่งเขตแดนระหว่างไทยกับพม่าใหม่ จึงเปลี่ยนแนวเส้นแบ่งเขตจากเดิมมาเป็นแม่น้ำเมย”

แม่น้ำเมยในปัจจุบันใช้เป็นเส้นทางสัญจรระหว่างบ้านไร่กับบ้านแม่ดาว อำเภอแม่สอด

อีกกระแสหนึ่งเล่าว่า “สมัยปู่ย่าตาทวดนั้น ทางภาคเหนือของประเทศไทยเกิดภาวะแห้งแล้ง การทำมาหากินฝืดเคือง ผู้คนจึงพากันอพยพโยกย้ายหาที่ทำกินแห่งใหม่ เมื่อมาเห็นบ้านห้วยสำน ซึ่งเวลานั้นยังเป็นเขตแดนของไทยอยู่ มีความอุดมสมบูรณ์ ก็พากันลงหลักปักฐาน ถางไร่ไถนาอยู่สืบลูกสืบลานจนกลายเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีการสร้างวัดขึ้น ๕ วัด วัดแรกคือ วัดบัวสถาน จากนั้นก็สร้างวัดศรีบุญเรืองเป็นวัดที่สอง และวัดอื่น ๆ ตามลำดับ ปัจจุบัน มีจำนวนคนไทยวนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ประมาณ ๒ หมื่นคน กระจายตัวอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ๑๐ หมู่บ้าน ”

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหมู่บ้านห้วยสำนนี้จะอยู่ห่างจากแม่น้ำเมยเข้าไปในพม่าเพียง ๑๘.๕ กิโลเมตร แต่เนื่องจากปัญหาการเมืองในพม่า ทำให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา บ้านห้วยสำนและหมู่บ้านคนไทยวนในเมียวดีเป็นหมู่บ้านปิด คนภายนอกเข้าถึงได้ยาก จึงมีคนไทยจำนวนไม่มากนักที่รู้จักและเคยไปเยี่ยมเยือนชุมชนเหล่านี้

ความเป็นอยู่ของชาวไทยวน

๑. การแต่งกาย

“ทุกซบได้กิน บมีไฟเอาไฟส่องท้อง ทุกซบได้เอ็ดได้หย่อง ฟีน้องดูแควน” หมายความว่า แม้จะลำบากยากจนไม่ได้กินอะไร ก็ไม่มีใครรู้เห็น แต่หากยากจน กระทั่งไม่มีเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัว ญาติพี่น้องก็จะพากันดูถูกดูหมิ่น คำกล่าวนี้แสดงถึงค่านิยมของคนไทยล้านนาที่รักสวยรักงาม และมักจะดูกันที่ภายนอกเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงต้องนุ่งห่มแต่งตัวให้ดูดีไว้ก่อน ประกอบกับสภาพภูมิประเทศที่มีภูเขาสูงล้อมรอบ อากาศค่อนข้างเย็นและหนาวในฤดูหนาว เป็นเหตุให้ต้องนุ่งห่มเพื่อให้ร่างกายอบอุ่นเพียงพอ ชาวล้านนาสมัยก่อนจึง

ต้องทอผ้าไว้ใช้เอง แทบทุกครัวเรือนจะมีกี่ทอผ้าตั้งไว้ใต้ถุนบ้านเสมอ ซึ่งลูก
ผู้หญิงทุกคนต้องหัดทอผ้าให้เป็น ทั้งยังถือเป็นหน้าที่หลักที่จะต้องรับผิดชอบ
ชอบพอ ๆ กับการหุงหาอาหาร ตักน้ำ ตำข้าว ดินแดนล้านนาจึงมีชื่อเสียงเกี่ยว
กับผ้าทอที่หลากหลายทั้งผ้าไหม ผ้าฝ้าย ด้วยลวดลายที่งดงาม ฝีมือละเอียด
ประณีตตลอดมา แต่ปัจจุบันค่านิยมที่หญิงสาวล้านนาจะต้องทอผ้าไว้ใช้เองหรือ
ทอผ้าเป็นนั้น ได้เปลี่ยนไปแล้วตามค่านิยมของสังคม

เช่นเดียวกับคนไทยวนที่เมื่อยอดีตที่ไม่หลงเหลือกี่ทอผ้าไว้ใต้ถุนบ้านอีก
ต่อไป ลูกผู้หญิงไทยวนที่ส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรม เน้นทำนาข้าวเป็นหลัก
เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่เคยทออย่างพิถีพิถันด้วยฝีมือตัวเอง ก็กลบกลายเป็นซื้อ
หาจากตลาดซึ่งมีให้เลือกมากมายหลายรูปแบบ ทันยุคทันสมัย หลากสีสันทันสมัย
ลวดลาย ด้วยราคาที่ย่อมเยา การแต่งตัวของคนไทยวนวันนี้จึงไม่เหมือน
ไทยวน/ล้านนาเมื่อก่อน

เสื้อผ้าเครื่องแต่งตัวที่เมื่อยดินนอกจากจะผลิตในพม่าเองแล้ว ยังนำเข้า
จากต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นไทย จีน อินเดีย ฯลฯ ผู้หญิงไทยวนที่ได้พบเห็น
โดยทั่วไปจะแต่งตามแบบหญิงพม่าคือ นุ่งซิ่นใส่สร้อยลวดลายสีสันทันต่าง ๆ ไม่คาด
เข็มขัด แต่จะเย็บเป็นถุงนุ่งป้ายแล้วขมวดเป็นปมรัดเอวให้แน่น สวมเสื้อสมัย
ใหม่ตามแฟชั่นที่ผลิตจากโรงงาน ทั้งเสื้อยืด เสื้อรูปทรงต่าง ๆ เนื้อผ้าส่วนใหญ่
ผลิตจากใยสังเคราะห์ ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายเท่านั้น ทรง
ผมนิยมไว้ผมยาว บางคนก็ตัดสั้นแล้วตัดตามสมัยนิยม แต่ถ้าเป็นผู้สูงอายุ ก็
จะเกล้ามวยผม ปักปิ่น หรือใช้หวีเสียบ สำหรับเด็กสาว มักสวมใส่เสื้อผ้าตาม
สมัยนิยมคือนุ่งกางเกง ใส่เสื้อยืด ไว้ผมยาวแล้วรวบเป็นหางม้าหรือถักเปีย
ส่วนผู้ชายไทยวนที่นี้แต่งตัวง่าย ๆ ทั้งนุ่งผ้าโสร้อยอย่างชาวพม่า และนุ่งกางเกง
ขาก้วย หรือกางเกงขายาวตามสมัยนิยม สวมเสื้อยืด เสื้อเชิ้ต บ้างก็สวมเสื้อ
ย้อมหม้อห้อม หรือผ้าฝ้ายหลากสีสันทัน

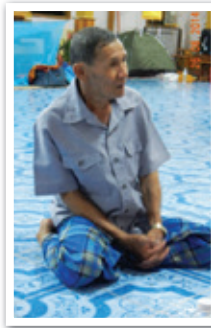
การแต่งกายและการเกล้ามวยผมแล้วปักหวีของผู้สูงอายุ

การแต่งกายของหญิงชาวไทยวน

การทำหน้าด้วยทานาคาของชาวไทยวน

การแต่งกายของชายชาวไทยวน

แต่ที่น่าสังเกตและเป็นจุดเด่นตั้งแต่แรกเห็นทั้งผู้หญิงและผู้ชายก็คือ การทอหน้าด้วยทอานาคา ตามแบบชาวพม่า และผู้สูงอายุ เวลาดัดกบตรหรือทำพิธีทางศาสนา มักจะสวมเสื้อผ้าป่านสีขาว หรือผ้าฝ้ายสีธรรมชาติ มีผ้าพาดบ่า หรือคล้องคอ และผู้ชายมีผ้าขาวม้าคาดเอว

ผู้สูงอายุชาวไทยวนกำลังดัดกบตร

การแต่งกายของผู้สูงอายุชาย-หญิงชาวไทยวนในโอกาสต่าง ๆ

จากการพูดคุยกับพ่อหนานเอ็ก ชาวบ้านห้วยส้าน และชาวบ้านไร่
บางส่วน^๓ ประกอบกับภาพถ่ายงานวันชาติไทที่พ่อหนานเอ็กนำมาให้ดูได้เล่าว่า

“การแต่งตัวของคนไทยวนที่นี้ ตอนนี้อยู่ในระหว่างหารูปแบบที่แสดงถึง
เอกลักษณ์ของเรา โดยเฉพาะในโอกาสพิเศษอย่างงานวันชาติไทนี้ เพราะที่
ผ่านมาก็พยายามแต่งแบบไทยล้านนา แต่ก็ยังไม่ถูกต้องนัก กล่าวคือ ผู้ชาย
นุ่งกางเกงขาก๊วย (เตี่ยวสะตอ) เสื้อผ้าฝ้ายตัวหลวม ปลอกยชาย ผ่าหน้า ติด
กระดุมหรือผูกเชือก แขนกระบอกสั้นหรือยาว ย้อมหม้อห้อม หรือสีต่างๆ คาด
เอวด้วยผ้าขาวม้า หรือบางคนอาจจะใช้ผ้าโพกหัว ส่วนผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่นยาว
กรอมเท้า ลวดลายแบบล้านนา สวมเสื้อย้อมหม้อห้อม ผ่าหน้า ป้ายข้างติด
กระดุม แขนกระบอก^๔ โพกหัวด้วยผ้าสีต่าง ๆ หรือผ้าขาวม้า”

รูปแบบการแต่งกายวัยรุ่นชาย-หญิงชาวไทยวนในวันชาติไท

^๓ สัมภาษณ์พ่อหนานเอ็ก บ้านห้วยส้าน และชาวบ้านบางคนในบ้านไร่ เมืองเมียวดี เมื่อวันที่ ๒๕-๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^๔ เท้าที่ได้เห็นได้ฟัง น่าจะเป็นการนำเสื้อหม้อห้อมของจังหวัดแพร่มาปรับใช้ (ผู้เขียน).

รูปแบบการแต่งกายวัยรุ่นชาย-หญิงชาวไทยวนในวันชาติไท

อย่างไรก็ตาม คณะผู้เขียนก็ได้เสนอแนะว่า รูปแบบการแต่งกายของคนไทยวนนั้น แต่ไหนแต่ไรมาทั้งผู้หญิงผู้ชายจะไม่โพกศีรษะเหมือนกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

๒. อาหารการกิน

“ไทยวนลูกข้าวเจ้า” คนไทยวนที่เมืงวดีนี้ รับประทานข้าวเจ้าหรือข้าวหุงเป็นหลัก ซึ่งแตกต่างจากคนไทยวนในล้านนาไทยที่รับประทานข้าวเหนียวหรือข้าวหนึ่งเป็นหลัก จนเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งของคนไทยล้านนา ที่คนภาคอื่นหรือคนทั่วไปรู้จักและจดจำกันต่อๆ มา ทั้งยังได้ฉายาว่า “ไทยวนลูกข้าวหนึ่ง”

นับตั้งแต่คนไทยวนอพยพมาตั้งหลักปักฐานในเมืงวดี ซึ่งเป็นเขตแดนของพม่า ก็ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของชาวพม่ารวมทั้งชาวไทยใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ไปด้วย พวกเขาปลูกและรับประทานข้าวเจ้าเป็นหลัก ดังนั้นข้าวทุก

มือของคนไทยวนที่เมียวดีจึงเป็นข้าวเจ้าไปโดยปริยาย อาจจะมีบ้างบางมือ บางเวลาที่รับประทานข้าวเหนียว โดยเฉพาะในโอกาสพิเศษอย่างวันสำคัญ

ผู้สูงอายุชาวไทยวนกำลังตักบาตร

ทางศาสนาที่ศรัทธาญาติโยมอาจจะตักบาตรหรือถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ตามวัดต่างๆ ด้วยข้าวเหนียว หรือในโอกาสต้อนรับพี่น้องไทยวนด้วยกันที่มาจากล้านนาไทยอย่างพวกเรา ซึ่งข้าวเหนียวนี้ก็ได้มาจากการเพาะปลูกในพื้นที่ที่กินไว้เพียงเล็กน้อยของชาวไทยวนที่นี่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ของพวกเขาจะใช้สำหรับปลูกข้าวเจ้าทั้งเพื่อรับประทานเองและขายเป็นบางส่วน

ส่วนกับข้าว อาจกล่าวได้ว่า ไทยวนที่เมียวดีเป็น “ไทยวนลูกผสม” เพราะอาหารที่ชาวไทยวนที่นี่รับประทานกันแต่ละมื้อ มีทั้งอาหารไทย พม่า จีน ไทใหญ่ ผสมผสานกันไป โดยมีอาหารไทย ทั้งไทยภาคกลางและไทยวนเป็นหลัก แต่มีรสชาติแตกต่างจากที่เคยรับประทานในประเทศไทย เพราะส่วนมากจะเน้นหนักด้วยเครื่องเทศจากอินเดีย รสชาติจึงเผ็ดร้อนด้วยเครื่องเทศและค่อนข้างมัน เช่น ลาบหมู แกงบ่าฟัก (แกงฟักเขียว) แกงและยำหน่อไม้ทั้งหน่อไม้สดและหน่อไม้ดอง แกงแค ยำขนุน ต้มไก่ คั่วมะลิต้ม (ผัดผักเพกา) ผัดถั่วฝักยาว ผัดถั่วงอก หมู/ปลาทอด แอ็บถั่วเน่า

สำหรับอาหารบิณฑบาตประกอบด้วยข้าวเจ้าเป็นหลัก

/ถั่วเน่าเมอะ (ถั่วเน่าปุงรสรแล้วนำไปหมกไฟ) ที่ขาดไม่ได้ก็คือ น้ำพริกต่าง ๆ อย่าง น้ำพริกน้ำปู น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อง น้ำพริกกะปิ พร้อมเครื่องเคียง อย่างปลาพุดทอด และผักหลายชนิด ได้แก่ ผักคาวตอง (พลูดาว) มะลิตไม้จี (ผักเพกாய่าง) แตงกวา มะเขือมื่น (กระเจี๊ยบเขียว) ถั่วฝักยาว มะตั่ง (ลูกเนียง) ส่วนอาหารไทใหญ่และพม่าที่มีประจำโต๊ะอาหารแทบทุกมื้อ และมักพบเห็นได้ทั่วไปก็คือ ละแพตโต้ก/หล่าเพ็ด^๕ (ยำเมี่ยง/ยำใบชา) สลัดถั่วเขียวพม่า^๖ (ยำถั่วเขียวทอด) ขนมจีนน้ำยาพม่า ส่วนอาหารจีนนิยมรับประทานเป็นอาหารเข้าร่วมกับน้ำชาทั้งชาจีนและชาแบบอินเดียรวมทั้งกาแฟ เช่น อู๋จาก้วยหรืออู๋เจ่ (ปาตองโก) ซาลาเปา ซาโมซา (ขนมแป้งทอดรูปสามเหลี่ยมข้างในมีไส้ถั่ว) และโรตีสี่ที่น่าสังเกตคือ เครื่องดื่มหลังมื้ออาหารและอาหารว่าง นอกจากน้ำเปล่า/น้ำสะอาดแล้ว ก็ยังนิยมดื่มชาจีนร้อน และชาแบบอินเดีย/ศรีลังกา (ชาฝรั่งใส่เนยและน้ำตาล) อีกด้วย

ซาโมซากับน้ำชา

ละแพตโต้ก/หล่าเพ็ด

สลัดถั่วเขียวพม่า

ปาตองโก (อู๋จาก้วยหรืออู๋เจ่)

^๕ ละแพตโต้กหรือหล่าเพ็ด (คำว่า “ละแพต” แปลว่า ซา ส่วนคำว่า “โต้ก” คือการยำ) เป็นอาหารว่างและอาหารยอดนิยมของชาวพม่า โดยนำไปหมกมารับประทานร่วมกับเครื่องเคียง เช่น กระเทียมเจียว ถั่วชนิดต่าง ๆ งาคั่ว กุ้งแห้ง ชিংมะพร้าวคั่ว กะหล่ำปลีหั่นฝอย มะเขือเทศหั่น พริกขี้หนูสดหั่น เป็นต้น เป็นเมนูอาหารที่รับประทานกันได้ทุกโอกาส ทั้งเป็นอาหารต้อนรับแขก รับประทานกับชาหรือขนมบាយ/ยามว่าง และยังเป็นอาหารที่ขาดไม่ได้ในโอกาสพิเศษหรือเทศกาลสำคัญ ๆ ของพม่า กล่าวกันว่า หากงานเลี้ยงหรืองานเฉลิมฉลองใด ไม่มีละแพตโต้กถือว่างานนั้นขาดความสมบูรณ์เลยทีเดียว กล่าวกันว่า เป็นอาหารประจำชาติพม่า

^๖ เป็นอาหารที่รับประทานได้ทุกโอกาสเช่นเดียวกับละแพตโต้ก ส่วนผสมคือพริกกับน้ำมันกระเทียม

ร้านขายผักภายในชุมชนไทยวน

ร้านขายของชำ

สำหรับคนไทยวนที่เมืงยวดีส่วนใหญ่ยังคงดำรงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย หุงหาอาหารรับประทานกันเองภายในบ้าน ไม่นิยมไปรับประทานข้าวนอกบ้าน ยกเว้นคนที่เข้าไปทำมาหากินในพม่า เช่น คนไทยที่เข้าไปทำงานตามโครงการความร่วมมือระหว่างไทย-พม่า เป็นต้น ส่วนวิธีการรับประทานอาหาร มักจะนั่งกับพื้นปูเสื่อ แล้วนั่งล้อมวงรอบโต๊ะไม้เตี้ย ๆ (สูงประมาณหนึ่งฟุต) ぺิดด้วยมือ หรือบางครั้งอาจจะนั่งกินบนโต๊ะและใช้ช้อนส้อมตามอย่างสากลนิยม

๓. การศึกษา

ชาวไทยวนบ้านห้วยส้าน และอีก ๖ หมู่บ้านที่เหลือ ใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาราชการ มีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน สอนตามหลักสูตรการศึกษาของพม่า ซึ่งที่บ้านห้วยส้านนี้ มีการเรียนการสอน ถึงชั้น ๙ (ม.๓) สอนด้วยภาษาพม่า

เด็กนักเรียนชาวไทยวนในชุดนักเรียนของพม่า

จากการพูดคุยกับนางคำหล้าและชาวบ้านบ้านไร่บางส่วน^๗ เล่าว่า

“ปัจจุบัน เด็ก ๆ ลูกหลานไทยวนในบ้านไร่ พ่อแม่ผู้ปกครองนิยมส่งไปเรียนหนังสือที่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ที่โรงเรียนบ้านแม่ตาบ เนื่องจากใกล้บ้าน เดินทางสะดวก ประหยัด และที่สำคัญคือ ต้องการให้ลูกหลานได้เรียนในโรงเรียนไทยซึ่งมีมาตรฐานที่ดีกว่า และยังสามารถเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรม รวมทั้งเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศไทยอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนที่แท้จริงของเขา ทั้งนี้พ่อแม่ผู้ปกครองอาจจะให้ลูกหลานเดินทางไปเข้าเย็นกลับ หรือไปอยู่ประจำที่หอพัก หรือบ้านส่วนตัวในอำเภอแม่สวด เมื่อถึงวันหยุดก็จะกลับมาอยู่กับครอบครัวที่บ้านไร่”

แต่ก็มีบ้างเหมือนกันที่ส่งลูกหลานไปเรียนที่ต่างถิ่น ด้วยความจำเป็นบางประการหรือเหตุผลส่วนตัว แม้ว่าจะต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากกว่า ต้องฝืน

^๗ สัมภาษณ์นางคำหล้า และชาวบ้านบ้านไร่ เมืองเมียวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งเมียนมา ๒๕-๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๗.

ความรู้สึก ต้องอดทนต่อความคิดถึง ความห่วงใยบุคคลอันเป็นที่รัก รวมทั้ง ระยะทางที่ห่างไกลกันมาก ซึ่งจากบ้านไร่ไปยังกรุงเทพมหานคร ๖๐๐ กิโลเมตร ถ้าไปทางรถยนต์จะใช้เวลาเกือบหนึ่งวัน (ประมาณ ๒๐-๒๒ ชั่วโมง) ยิ่งถ้าเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางก็จะต้องต่อรถหลายทอดและเสียเวลา มากขึ้น นับเป็นภาวะที่ลำบากมากแต่ก็ต้องทน อย่างไรก็ตามการเรียนใน สถาบันการศึกษาของประเทศพม่าก็มีผลดีคือ ทำให้เด็กมีความรู้ความสามารถ ด้านภาษา ทั้งภาษาพม่า ภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี เมื่อเทียบกับการเรียนใน ประเทศไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งและเป็นการได้เปรียบในอนาคต โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

สำหรับเด็กผู้ชายบางคน พ่อแม่ผู้ปกครองอาจจะให้บวชเรียนอยู่กับหลวง พ่อที่วัด แทนการเข้าเรียนในโรงเรียน ก็จะได้เรียนทั้งธรรมและวิชาความรู้ด้าน อื่น ๆ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าพระแต่ละวัดที่เป็นครูสอนจะเชี่ยวชาญด้านใด

การสืบทอดศิลปวัฒนธรรมที่วัดป่าเลไลย์

การสืบทอดการทำโคมไฟที่วัดศรีบุญเรือง

และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ลูกหลานไทยวนในเมืองเมียวดีได้ฝึกฝนการ พุท อ่าน เขียนภาษาไทยกลาง และภาษาล้านนา ตลอดจนเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรมไทยรวมทั้งล้านนา เมื่อว่างเว้นจากการเรียนประจำ เด็ก ๆ จะไปเรียนพิเศษที่วัด โดยใช้ภาษาและตัวอักษรไทยภาคกลางที่ใช้กัน

อยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน รวมทั้งอักษรและภาษาล้านนา (ตัวเมือง) โดยมีพระสงฆ์ซึ่งอาจเป็นเจ้าอาวาส (พระครูบา) หรือพระภิกษุรูปอื่น ๆ ตลอดจนฆราวาส ผู้เฒ่าผู้แก่ (พ่อน้อยพ่อหนาน) ที่มีความรู้ความสามารถด้านนี้ เป็นผู้อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดให้ในวันหยุดหรือตอนเย็นหลังเลิกเรียน ทำให้ปัจจุบันลูกหลานชาวไทยวนส่วนใหญ่ สามารถพูดและเขียนภาษาไทยกลาง และภาษาล้านนา (เขียนตัวเมือง/อู้คำเมือง) ได้อย่างคล่องแคล่ว และมีสำเนียงการพูดชัดเจนเหมือนคนไทยและคนล้านนาในประเทศไทย

๔. ความเป็นอยู่/การดำเนินชีวิตประจำวัน

คนไทยวนที่นี่ใช้ชีวิตอย่างสมถะ มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง วิถีชีวิตจึงเรียบง่าย เยียบสงบ การดำเนินชีวิตประจำวันหลังจากตื่นนอนราว ๐๕.๐๐ น. ก็เก็บที่นอนหมอนมุ้ง ล้างหน้าแปรงฟันแต่งเนื้อแต่งตัวแล้วก็จะไหว้พระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตลอดถึงวิญญาณบรรพบุรุษที่เคารพนับถือ ซึ่งแต่ละบ้านจะตั้งหิ้งไว้เป็นสัดส่วน บางบ้านจะทำเป็นหิ้งยื่นออกมาจากผนัง แล้วตกแต่งอย่างสวยงาม

หิ้งบูชาพระภายในบ้านและหิ้งบูชาพระที่ยื่นออกมาจากผนังบ้าน

จากนั้นก็ช่วยกันหุงหาอาหาร ส่วนใหญ่ก็มักยกหน้าที่นี้ให้แม่บ้านหรือฝ่ายหญิง ตั้งแต่หุงหรือนึ่งข้าว ส่วนกับข้าว อาจจะเป็นต้ม ผัด แกง และทอด อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง แล้วแต่วัตถุดิบที่เตรียมไว้ โดยไม่ลืมที่จะแบ่งส่วนหนึ่งไว้สำหรับใส่บาตรพระสงฆ์ซึ่งจะมาเดินบิณฑบาตทุกวัน จากหัวบ้านจรดท้ายบ้าน ช่วงเวลาประมาณ ๐๗.๐๐-๐๘.๐๐ น. ซึ่งมีทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ ชายหนุ่ม หญิงสาว ลูกเล็กเด็กแดง ที่พากันมายืนรอตักบาตรอยู่บริเวณหน้าบ้านของตน เป็นภาพที่น่าประทับใจยิ่งนัก

หลังจากนั้นก็เป็นเวลารับประทานอาหารเข้าร่วมกันของสมาชิกในบ้าน สำหรับคนที่ทำงานนอกบ้านก็ออกไปทำงาน อาจจะเป็นในตัวเมืองเมียวดีหรือตามท้องไร่ท้องนาของตน เด็กในวัยเรียนก็ไปโรงเรียน บ้างมีพ่อแม่ผู้ปกครองไปส่ง บ้างก็เดินไปเองกับเพื่อน ๆ บ้างก็ปั่นจักรยานไป ส่วนแม่บ้านก็จะทำงานบ้านตั้งแต่ซักริดเสื้อผ้า บดกวาดเช็ดถูบ้านช่องห้องหอย ฯลฯ แต่ไม่ต้องตักน้ำตำข้าว เพราะปัจจุบันมีน้ำประปาใช้อย่างสะดวก ส่วนข้าวก็ไม่ใช้ข้าวเปลือกอย่างแต่ก่อน แต่เป็นข้าวสารที่ผ่านการสีจากโรงสีมาแล้วเรียบร้อยแล้วพร้อมหุงได้ทันที

ช่วงกลางวัน สำหรับคนที่อยู่บ้านก็พักผ่อนหรืออาจจะไปพบปะเยี่ยมเยียนกันตามบ้านลูกหลานญาติพี่น้อง คนรู้จักคุ้นเคย หรือไม่ก็ไปร่วมงาน/กิจกรรมของหมู่บ้านอย่างกิจกรรมทางศาสนาเป็นต้น กระทั่งบ่ายได้เวลา

เตรียมอาหารมื้อเย็นรอสมาชิกทุกคนกลับบ้าน รับประทานพร้อมหน้าพร้อมตากัน จากนั้นก็แยกกันไปพักผ่อน ส่วนมากพวกผู้ใหญ่ก็จะดูโทรทัศน์ด้วยกัน ซึ่งก็มักจะเป็นข่าวและละครจากช่องต่าง ๆ ของไทย กระทั่งละครจบราวสี่ทุ่มครึ่ง จึงแยกย้ายกันไปนอน สำหรับเด็ก ๆ หลังจากทำการบ้านเสร็จแล้วก็เข้านอน ส่วนวัยรุ่นหนุ่มสาว ถ้าไม่ไปพบปะพูดคุยกันตามบ้านเพื่อน ก็อาศัยสื่อบันเทิงใหม่เล่นเฟซบุ๊กหรือไลน์คุยกันจนกว่าจะเข้านอน

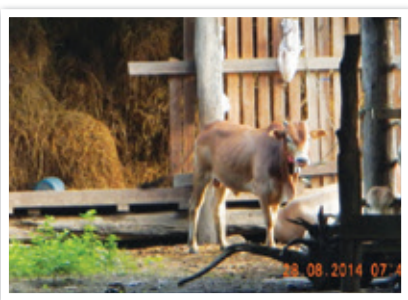

การคมนาคมขนส่งของพี่น้องไทยวนที่นี้ใช้ทั้งพาหนะเก่าแก่ดั้งเดิมอย่างล้อหรือเกวียน โดยใช้วัวเทียมเกวียน ใช้จักรยาน มอเตอร์ไซด์ รถอีแต๋น และรถยนต์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรถบรรทุกเล็กหรือปิกอัพ เนื่องจากสภาพถนนหนทางคับแคบ บางช่วงบางตอนขรุขระและไม่ได้ลาดยาง รถปิกอัพจึงเหมาะสม

เป็นรถอเนกประสงค์ เพราะนอกจากจะใช้โดยสารไปมาได้โดยสะดวกแล้ว ยังสามารถใช้บรรทุกสิ่งของต่าง ๆ โดยเฉพาะผลผลิตจากไร่นาได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปชาวบ้านก็อาศัยการเดินเป็นหลัก รถราพาหนะจึงไม่มาก การจราจรก็ไม่วุ่นวายติดขัดอย่างเมืองใหญ่ และที่สำคัญสุขภาพของผู้คนที่นั่งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะวัยไหน ๆ ค่อนข้างสมบูรณ์แข็งแรง เปี่ยมด้วยน้ำใจไมตรี ที่นับวันจะหายากยิ่งขึ้นทุกทีในสังคมทั่วไป

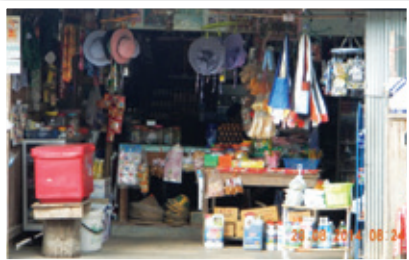
๕. อาชีพการงาน

อาชีพหลักของคนไทยวนที่นี่คือทำเกษตรกรรม โดยทำนาเป็นส่วนใหญ่ ข้าวที่ปลูกก็เป็นข้าวเจ้า เพราะกินข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก แต่ก็มีบ้างที่ปลูกข้าวเหนียวสำหรับเก็บไว้ทำขนม หรือรับประทานเป็นบางมื้อบางครั้งว หรือในโอกาสมีงาน/กิจกรรมพิเศษ นอกจากนั้นยังนิยมทำสวนเกษตร ที่เห็นกว้างสุดลูกหูลูกตาก็เห็นจะเป็นไร่ข้าวโพด ส่วนใหญ่เป็นข้าวโพดสำหรับเลี้ยงสัตว์ โดยจะส่งผลผลิตให้กับโรงงาน นอกจากนั้นก็ปลูกผลไม้และพืชผักสวนครัว เช่น มะม่วง ขนุน กระท้อน มะพร้าว หอม กระเทียม พริก ตะไคร้ มะกรูด มะนาว ขิง ข่า สะระแหน่ เพกา แตงกวา เป็นต้น ซึ่งต้องใช้ปรุงอาหารในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย ไก่ เป็นต้น สำหรับใช้งาน และเป็นอาหาร

ส่วนอาชีพรองลงมา ก็เห็นจะเป็นการค้าขาย เป็นกิจการเล็ก ๆ อย่างเปิดร้านขายของชำ มีทั้งของกินของใช้ เช่น ข้าวสารอาหารแห้ง ขนมนมเนย น้ำผลไม้ต่าง ๆ สบู่ ผงซักฟอก ยาสีฟัน ยาสระผม หมวก ถ้วยยาม เครื่องมือเครื่องใช้ในสวนในไร่ เป็นต้น ซึ่งเป็นสินค้านำเข้าจากประเทศไทยเสียเป็นส่วนใหญ่ สำหรับวัยหนุ่มสาวก็มักจะทำงานรับจ้างทั่วไป ทำงานเป็นพนักงานตามบริษัท ห้างร้าน หรือโรงงาน ทั้งในเมืองเมียวดี และข้ามฝั่งมาทำงานในเมืองแม่สอด

๖. การดูแลสุขภาพชุมชน

ด้วยสภาพแวดล้อมที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ อยู่ท่ามกลางป่าเขา มีการปลูกพืชผักผลไม้ไว้ในบริเวณบ้านโดยเฉพาะพืชสมุนไพร เช่น ผักบุ้ง ตำลึง ชะอม มะกรูด มะนาว มะเขือ ขิง ข่า ตะไคร้ พริก กระเพรา โหระพา สะระแหน่

ต้นหอม ไพล มะม่วง มะขาม มะพร้าว มะยม ขนุน น้อยหน่า เป็นต้น ในลักษณะผักสวนครัวรั้วกินได้ ไม่เพียงเท่านั้น แม้ในพื้นที่รกร้างว่างเปล่า พื้นที่สาธารณะ สองข้างทางเดิน ก็ยังมีสมุนไพรอย่าง รากจิต เพือก บอน ย่านาง ใผ่ ที่ทั้งปลูกและขึ้นเอง ให้ประโยชน์เป็นทั้งอาหารและยาในเวลาเดียวกัน ที่สำคัญไม่ใช่ปุ๋ยหรือสารเคมีใด ๆ นอกจากปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้จากมูลสัตว์เลี้ยงอย่าง วัวควาย เป็ด ไก่ พืชผักเหล่านี้จึงมีความปลอดภัยอย่างยิ่งต่อการนำมาบริโภค ประกอบกับการกินอยู่อย่างพอเพียง ไม่มีอาหารและขนมปรุงแต่งนานาชนิดที่เต็มไปด้วยสารพิษซึ่งเป็นอันตรายต่อร่างกาย ดังนั้นสุขภาพของคนไทยวันนี้จึงค่อนข้างแข็งแรง ไม่ค่อยเจ็บป่วย อาจจะมีบ้างก็เล็กน้อยแค่เป็นไข้ ปวดหัว ปวดท้องธรรมดา กินยาต้ม ยาฝน ที่ได้จากสมุนไพรที่มีอยู่ก็ทุเลาเบาบางจนหายเป็นปกติ แต่เมื่อการแพทย์สมัยใหม่เข้าถึง การคมนาคมสะดวกขึ้น ชาวบ้านส่วนใหญ่เริ่มลด ละ เลิก การปลูกและใช้สมุนไพร แล้วหันไปใช้บริการการแพทย์แผนใหม่แทน เพราะรู้สึกว่ายากกว่า ได้ผลดีกว่า โดยคนไทยวนในเมียวดีทั้งที่บ้านไร่และบ้านห้วยส้านนิยมข้ามไปรักษาตามโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลในอำเภอแม่สอด ซึ่งหากไปโรงพยาบาลของรัฐบาลก็สามารถใช้บัตรทองรักษาฟรีเช่นเดียวกับคนไทยในประเทศไทย^๔

ตลอดสองข้างทางล้วนแล้วแต่เต็มไปด้วยพืชผักผลไม้และสมุนไพร

^๔ สัมภาษณ์นางคำล้ำและชาวบ้านบ้านไร่ เมืองเมียวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เมื่อวันที่ ๒๕-๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๗.

รางจืด

ไพลดำ

๗. การฟื้นฟูอัตลักษณ์ความเป็นคนไทยวน (งานบุญชาติ/ปอยพื้นฟู ประเพณีชาวไท)

พ่อหนานเอ็ก มัคนายกวัดศรีบุญเรือง แม่งานในการจัดงานประเพณีปอยพื้นฟูชนชาติไท บ้านห้วยส้าน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เล่าว่า

พี่น้องไทยวนบ้านห้วยส้านและบ้านไร่ที่มาร่วมให้การต้อนรับ

“หลังจากมีการแบ่งเขตแดนระหว่างไทยกับพม่ากันใหม่ มีการเปลี่ยนแนวเส้นแบ่งเขตจากเดิมที่ใช้สันปันน้ำของเทือกเขาตะนาวศรีมาเป็นแม่น้ำเมย ทำให้ผืนแผ่นดินบนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเมย ซึ่งเป็นที่ตั้งของบ้านห้วยส้านได้ตกไปอยู่ในเขตของพม่า ชาวบ้านห้วยส้านซึ่งเป็นคนไทยวนจากล้านนาที่ได้ตั้งรกรากอยู่อย่างถาวรไปแล้ว จึงกลายเป็นคนไทที่ตกค้างอยู่ในดินแดนที่ไม่ใช่เขตประเทศไทยไปโดยปริยาย”

พ่อหนานเอ็ก

พ่อหนานเอ็กไม่มีนามสกุล เช่นเดียวกับชาวบ้านห้วยส้านคนอื่น ๆ จึงไม่อาจสืบสาวถึงเครือญาติที่ยังคงอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยในปัจจุบันได้^๙

“พวกเรา มีสัญชาติพม่า มีแต่ชื่อ ไม่มีนามสกุล แต่เมื่อสืบสายดูแล้ว ทุกวันนี้หลายคนก็ยังมีญาติพี่น้องอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ของไทย”

ปัจจุบัน แม้ว่าคนไทยวนเหล่านี้จะได้สัญชาติพม่าแล้ว แต่คนในบ้านห้วยส้านรวมถึงคนไทยวนที่กระจายอยู่ตามหมู่บ้านอื่น ๆ ยังสำนึกอยู่เสมอมาว่าเป็นคนไทยวน ทุกคนพยายามปลูกฝังอัตลักษณ์ของความเป็นไทยวนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่รุ่นแรก จนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

อย่างไรก็ตาม ด้วยระยะเวลาที่ล่วงเลยมากกว่า ๒๐๐ ปี ทำให้คนไทยวนมีการผสมผสานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในพื้นที่มากขึ้น คนเฒ่าคนแก่ในชุมชนเริ่มวิตกว่า ความเป็นคนไทยวนและอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาติพันธุ์อาจสูญหาย เพราะสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกวัน การจัดงานประเพณีปอย

^๙ พระราชบัญญัตินามสกุลของไทย ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.

พื้นฟูชนชาติไท น่าจะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยสืบทอดอัตลักษณ์ของความ
เป็นไทยวนของชุมชนให้คงอยู่สืบไปได้

ดังนั้น วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ จึงถูกกำหนดขึ้น และถือเป็นวันสำคัญที่สุดใน
รอบปีของชาวไทยวนทุกคนที่อาศัยอยู่ในเมืองเมียวดี โดยเฉพาะชาวบ้านห้วย
ส้าน เพราะเป็น “วันชาติ” หรือ “วันชนชาติไท” ของพวกเขา โดยชาวบ้าน
ห้วยส้านตลอดจนชาวไทยวนในเมืองเมียวดี จะพร้อมใจกันจัดงานปอยพีนฟู
ประเพณีชาวไทยและพิธีทำบุญสืบชะตาชาติขึ้น ซึ่งปี พ.ศ. ๒๕๕๘ นับเป็นปีที่
๑๓ ที่ได้จัดมาแล้ว

ตอนเช้าของวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เวลา ๐๙.๐๐ น. เสียงเพลง
“ไทสามัคคี”^{๑๐} เพลงชาติของชาวไทยวนที่ชาวบ้านห้วยส้านช่วยกันแต่งขึ้น
เพื่อแสดงความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ก็ดังกระหึ่มขึ้นอย่างพร้อม
เพรียงกันทั่วบริเวณโรงเรียนบ้านห้วยส้าน ก่อนที่จะมีพิธีเปิดงานอย่างเป็นทางการ

“เกิดเป็นคนไท หมู่เฮาต้องฮักจากไต บ่หื้อไผ่นั้นมาย่ำยี้ ช่มขี้จาดไตเฮานี้
ต่างคนต่างมีศักดิ์ศรี บ่หื้อไผ่ย่ำยี้ ประเพณีไตเฮา
น้ำหนึ่งใจเดียว ฮ่วมกันเป็นเกี้ยว ตวยกันเป็นหมู่
วัฒนธรรมเฮายังอยู่ อยู่คู่กับจาดเจื้อไตเฮา
หมู่เฮายึดมั่นในความสามัคคี บ่หื้อไผ่มาควี้ ประเพณีไตเฮา
ความกล้าหาญ นั้นอยู่ในจิต เฮาบได้คิด สร้างความฮ้ายเสื่อมเสีย
คิดสร้างแต่ความดี จะหื้อมีจื่อเสียงดังก้อง (ซ้ำ)
คิดสร้างแต่ความดี จะหื้อมีจื่อเสียงดังก้อง...โลก”

^{๑๐} คัดลอกจากเอกสารแจกในงานประเพณีปอยพีนฟูชนชาติไท ที่จัดขึ้นบริเวณสนามกีฬาโรงเรียนบ้านห้วยส้าน เมือง
เมียวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ภายในงาน นอกจากการกล่าวเปิดงานโดยพ่อหนานเอ็ก เพื่อกระตุ้นให้คนที่มาร่วมงานตระหนักถึงความเป็นคนไทยที่ต้องรักษาอัตลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรมไทยวนแล้ว ยังมีการทำบุญด้วยการรับศีล ฟังธรรม พระสงฆ์ทำพิธีสวดมนต์สืบทอดชาติ มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมไทยวนโดยเยาวชนกลุ่มหนุ่มสาวและผู้สูงอายุจากวัดต่าง ๆ รวมทั้งมีการละเล่นตามประเพณีดั้งเดิมของไทยวน เช่น การฟ้อนดาบ ฟ้อนจิง ตบมะผาบ ตีกลองสะบัดชัย การฟ้อนรำแบบไทยวน การแสดงดนตรีของไทยวน ได้แก่ เป่าปี่ สีซอล้อ-ซิง นอกจากนี้ยังมีการแข่งขันป็นเสาน้ำมัน (เสาไม้ไผ่ที่ทาน้ำมันหมูไว้ทั่วลำไม้) เพื่อขึ้นป็นไปชิงเงินรางวัลที่ผูกไว้ที่ยอดเสา การแสดงโตะเมียะ (คล้ายการเชิดสิงโตของจีน) การประกวดโคมไฟ ประกวดเผาข้าวหลาม เป็นต้น

ในวันงานปอยพั่นฟูประเพณีชาวไท ชาวไทยวนจะนำห่อข้าวมารวมกันแล้วแบ่งปันรับประทานร่วมกัน มีข้าวปลาอาหารมากมายจนเลือกไม่ถูกทั้งอาหารไทยวน ไทใหญ่ พม่า แต่ส่วนใหญ่เป็นอาหารไทยวน ประกอบด้วย ข้าวเหนียว ข้าวหุง/ข้าวเจ้า แอ็บถั่วเน่า แกงแค ยำขนุน น้ำพริกชนิดต่าง ๆ ได้แก่ น้ำพริกปลา น้ำพริกน้ำปู น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อง น้ำพริกกะปิ พร้อมกับผักจิ้มหลากหลายชนิด แคบหมู ปลาทอด ต้มไก่ แกงผัก ผัดผัก สำหรับอาหารพม่าอาหารไทใหญ่ เช่น หล่าเพ็ด/ละแพ็ดโต๊ก (ยาใบชา) สลัดถั่วเขียว ขนมหุ้น น้ำยาพม่า ฯลฯ โดยมีน้ำชา (เหล้าที่ชาวบ้านต้มกลั่นเอง) เป็นเครื่องดื่มหลักงานเลี้ยงย่อมมีวันเลิกรา เมื่อตะวันเริ่มคล้อย ชาวบ้านที่มาร่วมงานต่างทยอยเดินทางกลับ โดยเฉพาะผู้ที่มาจากต่างหมู่บ้านหรืออยู่ห่างไกล

สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ถือเป็นปีแรก ที่ทางการจังหวัดเมียวดีโดยรัฐบาลพม่า ได้อนุญาตให้หมู่บ้านห้วยसानเชิญคนไทยจากประเทศไทย เดินทางไปร่วมงานได้อย่างเปิดเผย เป็นการเปิดตัวหมู่บ้านของคนไทยวนที่อยู่บนผืนแผ่นดินพม่าออกสู่สายตาชาวโลกเป็นครั้งแรก และนับเป็นกุศโลบายอันแยบยลของรัฐบาลพม่าในการเปิดประเทศเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากชาวโลก ทั้งในและนอกภูมิภาคอาเซียน เชื่อว่านับแต่นี้ไป ชื่อของหมู่บ้านห้วยसान ชุมชนชาวไทยวนในเมืองเมียวดี จะเป็นที่รู้จักของคนไทยในประเทศไทยและชาวต่างชาติมากขึ้น

แม้จะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ ที่พวกเราได้พบ ได้รู้จักพี่น้องไทยวนที่เมียวดี ทั้งที่บ้านห้วยसानและชุมชนอื่น ๆ ก็ได้เห็นว่าพวกเขาอยู่อย่างมีความสุขท่ามกลางธรรมชาติที่บริสุทธิ์ มีความสบายตามอัตภาพ และพอใจในวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ อาจจะมีบ้างบางครั้งบางเวลาที่บางคนอยากจะกลับมาเยี่ยมเยือนผืนแผ่นดินของบรรพบุรุษสักครั้งหนึ่งในชีวิต ซึ่งก็เชื่อว่ามันต่อไป หลังจากมีการเปิดประตูอาเซียนโดยเฉพาะการเปิดประเทศพม่า ก็คงไม่ใช่เรื่องยากนักที่พี่น้องไทยวนทั้งสองแผ่นดินจะได้พบปะกันสะดวกขึ้น อย่างไรก็ตามด้วยสายเลือดไทยวนเหมือนกัน ทำให้พวกเรารู้สึกถึงความใกล้ชิดสนิทสนมผูกพันประดุจพี่น้องจริง ๆ และก็อดใจหายไม่ได้ยามที่ต้องลาจาก หวังว่าในอนาคตอันใกล้นี้ เราจะได้มีโอกาสไปมาหาสู่กันง่ายขึ้นและบ่อยขึ้นตามโอกาสที่เอื้ออำนวย

ประมวลภาพงานปอยฟ้าฝนฟูประเพณีชาวไท ณ โรงเรียนบ้านห้วยसान เมืองเมืงวดี ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

ชาวไทยวนเข้าร่วมงานปอยพั้นฟูประเพณีชาวไทพร้อมเพรียงกัน

โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และศูนย์โบราณศึกษา สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เข้าร่วมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม

พิธีเปิดงานปอยพั้นฟูประเพณีชาวไท

บรรยากาศวันปอยพื้่นฟูประเพณีชาวไทย

การแสดงของชาวไทยวนแต่ละหมู่บ้านที่นำมาแสดงร่วมกัน

การแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม โดยคณะเยาวชนวัดชัยสถาน(ป่าเสร้าน้อย)
เครือข่ายโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่

หลังพิธีเปิดงาน แต่ละบ้านจะนำห่อข้าวมาแบ่งปันและรับประทานอาหารร่วมกัน
เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์พี่น้องชาวไทยวน

บรรยากาศการประกวดเผาข้าวหลามและปล่อยโคมไฟในค่ำคืนงานปอยพั่นพู่ประเพณีชาวไท

คำเมืองหลากหลาย-ตัวเมืองต่างสมัย ในชุมชนไทยวน เมืองเมืงวดี

นายดิเรก อินจันทร์^๑

เกริ่นนำ

สืบเนื่องจากการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้านพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ของสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (ปัจจุบันเปลี่ยนสถานะเป็น “สำนักศิลปะและวัฒนธรรม”) และสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำให้เกิดโครงการสำรวจข้อมูลด้านพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาวไทยวนในเขตเมืองเมืงวดี รัฐกะเหรี่ยง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๘ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗ จนทำให้เกิดบันทึกความร่วมมือระหว่างสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรมกับคณะสงฆ์เมืองเมืงวดี และคณะฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยวน เมืองเมืงวดี เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๘ หลังจากนั้นจึงได้มีการตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือรวบรวมบทความว่าด้วย “วิถีล้านนาใต้ฟ้าเมืงวดี” ในมิติต่าง ๆ ในที่นี้จะขอนำเสนอในประเด็น “คำเมืองและตัวเมือง”

ทำเลที่ตั้ง

การสำรวจชุมชนไทยวนในเขตเมืองเมืงวดี รัฐกะเหรี่ยง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาครั้งนี้ พบว่าประกอบด้วยวัดและชุมชนต่าง ๆ คือ วัดบ้านไร่ วัดตอยสุวรรณคีรี วัดสิริมงคละ วัดป่าเลไลย์ วัดสว่างอารมณ์ และวัดบัวสถาน โดยพระภิกษุสามเณรในแต่ละวัดจะมีจำนวนไม่มาก ส่วนชุมชนบ้านไร่ บ้านผะของ

^๑ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์โบราณศึกษา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

บ้านห้วยส้าน บ้านแม่แปบ บ้านสวนอ้อย บ้านสันป่าไร่ บ้านห้วยหินลาด บ้านปางกาน บ้านหนองห้า และบ้านแม่กะโน เป็นชุมชนของชาวไทยวน หรือชาวล้านนา จาก เขตภาคเหนือของไทย คือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง และแพร่ ซึ่ง อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้ไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ปี ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น การขาดแคลนที่ดินทำกิน และหลีกเลี่ยงความแห้งแล้งของถิ่นที่อยู่เดิม เป็นต้น โดยที่ก่อนหน้านี้ดินแดนแถบนี้เคยเป็นอาณาเขตประเทศไทย เพราะ ในอดีตนั้นไทยและพม่าได้แบ่งเขตแดนบริเวณจังหวัดตากโดยใช้สันปันน้ำของ เทือกเขาตะนาวศรี แต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้เปลี่ยนเป็นแม่น้ำเมย ทำให้ ชุมชนชาวไทยวนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตเมืองเมียวดีที่ตั้งอยู่ทิศตะวันตกของ แม่น้ำเมยนั้น ต้องกลายเป็นคนภายใต้การปกครองของพม่า แต่ชาวบ้านเหล่านั้นยังคงสำนึกว่าตนเป็นชาวไทยหรือชาวไทยวนมาตลอด แม้รัฐบาลพม่าจะ ปฏิเสธความมีอยู่จริงของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนในประเทศพม่าก็ตาม ในปัจจุบัน หนุ่มสาวชาวไทยวนส่วนใหญ่ได้เข้ามาทำงานในประเทศไทย และเด็ก ๆ ได้ ข้ามมาเรียนหนังสือที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

แม่น้ำเมย เส้นแบ่งชายแดนไทย-พม่า

ความเป็นอยู่ของชาวไทยวน

เมื่อถิ่นที่อยู่ของคนไทยฝั่งตะวันตกแม่น้ำเมยแถบอำเภอแม่สวด ถูกขีดเส้นแดนให้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า ทำให้วิถีชีวิตและการพัฒนาแตกต่างจากเขตประเทศไทย ทั้งในด้านการปกครอง การศึกษา การสาธารณสุข และการสาธารณสุขโรค

ในสมัยที่ยังเป็นเขตชายแดนทั่วไปก่อนที่จะมีการเปิดด่านแม่สวดให้คนไทยและพม่าติดต่อค้าขายเหมือนในปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสองฝั่งแม่น้ำเมยคงจะไม่แตกต่างกันนัก กล่าวคือเป็นเขตชนบททางไกลความเจริญแต่มีการติดต่อค้าขายระหว่างกัน ต่อมาช่วง พ.ศ.๒๔๘๓ รัฐบาลไทยและพม่าได้เปิดให้เป็นด่านศุลกากร เพื่อควบคุมและจัดเก็บภาษีอย่างเป็นทางการ ทำให้ระดับการค้าขายระหว่างประเทศได้พัฒนาขึ้น ส่งผลต่อความเจริญด้านสาธารณสุขโรคโดยเฉพาะในฝั่งแม่สวดของไทย

สถานการณ์ที่สร้างความลำบากให้กับชาวไทยวนที่อาศัยอยู่ในเมืองเมียวดีมากที่สุดคงจะเป็นการต่อสู้กันระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) โดยผู้ชายที่อยู่ในวัยแรงงานจะถูกเกณฑ์จากทั้งทหารพม่าและทหารกะเหรี่ยงเพื่อใช้เป็นลูกหาบยุทธโศภรณ์ รวมทั้งพืชผลผลิตต้องถูกยึดหรือส่งไปเป็นเสบียงในยามสงครามเสมอ จึงมีชาวบ้านบางกลุ่มยอมทิ้งบ้านเรือนและไร่นาอพยพกลับมาสร้างถิ่นฐานใหม่ในฝั่งไทย แต่บางคนก็ยอมอดทนและพยายามเอาตัวรอดด้วยวิธีทางต่าง ๆ

เนื่องจากชาวไทยวนในเมืองเมียวดีเป็นชุมชนใหญ่ อีกทั้งในสมัยก่อนยังไม่มีชาวพม่าหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมาตั้งรกรากหรือทำมาหากินในแถบนั้น ทำให้วิถีการเลี้ยงชีพ ความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย และศิลปวัฒนธรรมจึงเป็นแบบชาวชนบททั่วไป อิทธิพลทางวัฒนธรรมของพมามีปะปนบ้างเพียงเล็กน้อย แม้ว่ารูปแบบบ้าน อาชีพ และอาหารการกินจะยังคงเป็นแบบชาวไทยวนทั่วไป

แต่เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอาศัยอยู่ในดินแดนและท่ามกลาง
วัฒนธรรมของพม่า ทำให้ชาวไทยวนต้องเรียนรู้ภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร และ
ยังพบการใช้ทานาคาทาหน้าและนุ่งโสร่งแบบพม่าบ้าง แต่ในประเพณีและ
พิธีกรรมแบบไทยวน ชาวบ้านจะแต่งกายแบบไทยวนเสมอ

สำหรับการใช้อักษรต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของชาวไทยวนในดินแดนพมานั้น
พบว่าข้อความตามป้ายประกาศต่าง ๆ มีทั้งอักษรพม่าและอักษรธรรมล้านนา
(ไทยวน) แต่คัมภีร์ธรรมไบลาน พับสา หรือสมุดฝรั่ง ที่พบในวัดต่างๆ ล้วนแต่
ใช้อักษรธรรมล้านนาทั้งสิ้น โดยวัดที่พบคัมภีร์ไบลานมากที่สุด (๑ หีบ) คือวัด
ศรีบุญเรือง และวัดบัวสถาน ส่วนวัดอื่น ๆ พบเพียงเล็กน้อย ส่วนพับสาหรือ
สมุดฝรั่งพบได้ทั่วไป โดยส่วนมากจะเป็นบทสวดมนต์ พิธีกรรม และตำรายา
สมุนไพร

ในการประกอบพิธีกรรมหรือการเทศนาธรรมในวัดหรือชุมชน พระภิกษุ
สามเณรและชาวบ้านยังคงใช้อักษรธรรมล้านนาอยู่ ตามวัดต่างๆ ยัง
คงมีการสอนอักษรธรรมล้านนา และเทศนาจากคัมภีร์ไบลาน แต่ก็เริ่มมีการ
ใช้คัมภีร์ธรรมกระดาศที่พิมพ์ด้วยอักษรไทยแล้วในบางวัด

เนื่องจากชุมชนไทยวนในเขตเมืองเมียวดีเป็นชุมชนที่ก่อตั้งในช่วง
ประมาณ ๒๐๐ กว่าปีที่ผ่านมา และเคยอยู่ในเขตสืบบระหว่งทหารพม่าและ
กะเหรี่ยง ทำให้แต่ละวัดมีภิกษุสามเณรไม่มาก เอกสารประเภทคัมภีร์ไบลาน
จึงมีจำนวนน้อย โดยบางส่วนพบว่าสร้างในเขตประเทศไทย แล้วหิบบยืมกัน
ไปมาและตกค้างอยู่ที่ฝั่งพม่าด้วย เอกสารประเภทบทสวดมนต์ หรือพิธีกรรม
ต่าง ๆ จะเก็บไว้ในวิหาร ส่วนคัมภีร์ไบลานหรือพับสาจะเก็บไว้ที่กุฏิสงฆ์ โดย
ใส่ถุงพลาสติกปะปนกันกับหนังสืออื่น ๆ และเก็บไว้ในหีบ แต่ไม่ได้ห่อผ้าหรือ
จัดเรียงให้เป็นระเบียบ ซึ่งแต่ละวัดล้วนต้องการจัดเก็บหรืออนุรักษ์ แต่ไม่มี
บุคลากรที่มีความรู้ดีพอ ซึ่งหน่วยงานภายนอกควรเข้าไปช่วยเหลือและให้
ความรู้ต่อไป

สังคมไทยวนเป็นสังคม “พหุภาษา” คือ “พม่า-ไทย” ใน “แม่สอด-เมียวดี”

เนื่องจากชุมชนชาวไทยวน เมืองเมียวดี ทั้งที่ติดน้ำเมยใกล้อำเภอแม่สอด ที่สุด คือชุมชนบ้านไร่ บ้านผะซอง และบ้านสิริมังคละ เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้เสี่ยงโชคและผู้อพยพเพื่อหาที่ทำกินใหม่ โดยเมืองเมียวดีในยุคสมัยเมื่อ ๒๐๐ กว่าปีที่ผ่านมา ยังเป็นเพียงที่ราบลุ่มเชิงเขาตะนาวศรี มีแม่น้ำเมยเป็นสายเลือดหล่อเลี้ยงชีวิต อีกทั้งยังไม่มีชุมชนตั้งอยู่หนาแน่น ชาวไทยวนที่เดินทางไปค้าขายกับพม่าโดยผ่านช่องเขาที่ใกล้ทะเลคืออ่าวมะตะมะซึ่งไม่ไกลจากจุดที่แม่น้ำสาละวินไหลลงสู่ทะเลอันดามัน พ่อค้าและชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนเรื่องที่ทำมาหากินจากถิ่นเดิม ซึ่งมีทั้งชาวบ้านในเมืองแพร่ น่าน ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ เชียงราย และพะเยา จึงอพยพมาตั้งถิ่นฐานและบุกเบิกที่ทำกินในแถบลุ่มน้ำเมยทั้งฝั่งตะวันออกคือเมืองแม่สอดและฝั่งตะวันตกคือเมืองเมียวดี ต่อมาภายหลังเมื่อถูกขีดเส้นชายแดนใหม่ให้เป็นส่วนหนึ่งของพม่า จึงมีชาวพม่าและชาวกะเหรี่ยงเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น ดังนั้นในเขตอำเภอแม่สอด และเมืองเมียวดีจึงเป็นสังคมพหุภาษา คือพบการใช้ทั้งภาษาไทยกลาง ล้านนา พม่า และกะเหรี่ยง ผู้ที่ต้องติดต่อกับค้าขายหรือคบหาสมาคมกับคนที่ใช้ภาษาอื่นจึงต้องเรียนรู้และสื่อสารได้หลายภาษา

ป้ายโฆษณาขายสินค้าที่พบในเขตอำเภอแม่สอด

ป้ายโฆษณาที่พบในชุมชนบ้านไร่ เมืองเมียวดี

การพบข้อความประกาศ ป้ายโฆษณา หรือแม้กระทั่งตู้กดเงินอัตโนมัติ (ATM) ที่เป็นภาษาและอักษรพม่าในเขตอำเภอแม่สอด หรือแม่สาย ตลอดจนแนวชายแดนไทย-พม่า รวมทั้งถึงเมืองใหญ่ที่มีการจ้างงานชาวพม่านั้นถือเป็น

เรื่องปกติ เพราะมีชาวพม่าเข้ามาทำงานในประเทศไทยจำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกันในฝั่งพม่าก็จะมีป้ายข้อความที่เป็นภาษาไทยให้พบเห็นได้ด้วยเช่นกัน

สำหรับป้ายชื่อวัดหรือสถานที่ทางวัฒนธรรม จะพบทั้งที่เป็นอักษรธรรมล้านนา อักษรพม่า อักษรไทย และอักษรโรมัน (ภาษาอังกฤษ) หรือใช้หลายชนิดอักษรในป้ายเดียวกัน

ป้ายวัดบ้านไร่ (ภาษาพม่า-ล้านนา-ไทย-อังกฤษ)

ป้ายพระธาตุศรีมงคล (ภาษาล้านนา-พม่า-ไทย)

ป้ายบริเวณทางเข้าบ้านไร่ เขียนด้วยอักษรธรรมล้านนา ว่า “ขอให้ท่านเดินธำรงสวัสดิภาพ”

คำเมืองหลากหลายถิ่น ตัวเมืองหลากหลายสมัย

คำเมืองหลากหลายถิ่น

ในส่วนของภาษาพูดที่คนเมืองในเมืงเวดีใช้สื่อสารกันนั้น พบว่ามีหลากหลายสำเนียงที่พอจะแยกได้ว่าอพยพมาจากแถบไหน คือเสียงที่แข็งและพูดเร็วแบบชาวแพร่และน่าน หรือเสียงเนิบช้าและเอื้อนเสียงเหมือน เชียงใหม่

และลำพูน รวมถึงคำลงท้ายเสียงของแต่ละถิ่นด้วย เช่น “...เนาะ” “...หนา” “...ว่า” เป็นต้น เป็นที่น่าสนใจว่า ทำไมกลุ่มคนที่อพยพไปตั้งหลักปักฐานในเมืองเมียวดีในช่วงสองร้อยกว่าปีที่ผ่านมายังคงรักษาสำนะียงภาษาพูดของแต่ละถิ่นไว้ได้ ซึ่งจากการสังเกตและสัมภาษณ์แล้วพอจะสรุปเบื้องต้นได้ว่า เพราะเป็นการอพยพเป็นครอบครัวแล้วไปอยู่ในชุมชนใหม่ ทุกคนจึงพูดด้วยสำเนียงดั้งเดิมของตนซึ่งแม้จะแตกต่างกัน แต่ยังสามารถสื่อสารกันได้ หากเป็นชุมชนที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีจำนวนมากกว่า อาจจะมีอิทธิพลหรือแนวโน้มในการเปลี่ยนสำเนียงของคนกลุ่มน้อยได้ ดังนั้นสำเนียงของแต่ละถิ่นจึงยังคงรักษาไว้ได้ผ่านการสื่อสารภายในครอบครัวหรือกลุ่มเดียวกัน ขณะที่คนล้านนาที่ยังคงอยู่ในเขตภาคเหนือของไทยเริ่มนิยมใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร ทั้งในหน่วยงานราชการ สถานศึกษา และครอบครัวที่เป็นชาวล้านนาด้วยกัน

ป้าในขบวนแห่เข้าสู่งานปีไหมไท “คณะสตรีบุญเรือง”

ตัวเมืองต่างสมัย

การใช้อักษรธรรมล้านนาในชุมชนไทยวนที่อยู่เขตเมืองเมียวดีนั้น เป็นเรื่องที่ไม่น่าแปลกใจเท่าใดนัก หากมองว่าชุมชนนั้นเป็นดินแดนล้านนาที่ไม่ได้ถูกเปลี่ยนไปอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลไทยสยาม เพราะสมัยก่อนนั้น ล้านนาเคยเป็นดินแดนหรืออาณาจักรที่มีภาษาและอักษรเป็นของตนเอง ต่อมาเมื่อเปลี่ยนเป็นมณฑลหนึ่งหรือจังหวัดหนึ่งที่ต้องสร้างความเป็นเอกภาพ

ของรัฐบาลสยาม จึงเปลี่ยนมาใช้อักษรไทยเป็นอักษรราชการก่อนแล้วกลายเป็นอักษรที่ใช้เป็นหลักในปัจจุบัน

ชุมชนชาวไทยวนในเมืองเมืงเวดีใช้อักษรธรรมล้านนาในการสร้างคัมภีร์ธรรมเทศนา บทสวดในพิธีกรรม ตำรายา โหราศาสตร์ และอื่น ๆ พบทั้งในรูปของคัมภีร์ใบลาน พับสา และสมุดฝรั่ง ซึ่งเหมือนกับในสังคมล้านนาในเขตภาคเหนือของประเทศไทยที่มีพัฒนาการหรือความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การใช้อักษรวิธีก็แตกต่างกันไปตามยุคสมัย และภูมิรู้หรือประสบการณ์ของผู้เขียนดังจะเห็นได้ว่า ในคัมภีร์ใบลานหรือพับสา รุ่งเก่าที่จารโดยพระภิกษุสามเณรยังใช้อักษรวิธีแบบล้านนา แต่ในสมุดฝรั่งที่เขียนโดยชาวบ้านหรือพระภิกษุสามเณรรุ่นหลัง จะพบว่าการเขียนคำศัพท์ยาก ๆ หรือภาษาบาลีตามเสียงโดยสะกดตามเสียงหรือไม่เขียนตามอักษรวิธีอักษรล้านนาภาษาบาลี ซึ่งน่าจะเกิดจากผู้คนที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานรุ่นก่อน ๆ เป็นกลุ่มชาวบ้านธรรมดาที่ผ่านการเรียนอักษรล้านนาผ่านการบวชเรียนมาก่อน เพราะช่วง พ.ศ.๒๔๕๐ เป็นต้นมา รัฐบาลไทยส่งเสริมให้มีการศึกษาอักษรไทย ทำให้การเรียนอักษรธรรมล้านนาจึงถ่วงเฉพาะในวัดเท่านั้น เมื่ออพยพไปตั้งรกรากที่ทำเลใหม่ซึ่งอยู่เขตชายแดนไทย ระบบโรงเรียนและความจำเป็นในการศึกษาของโรงเรียนรัฐมีน้อย ภาษาหรืออักษรที่ใช้ในวัฒนธรรมจึงยังเป็นอักษรธรรมล้านนาอยู่ ต่อมาเมื่อถูกขีดเส้นชายแดนใหม่ให้อยู่ในเขตการปกครองของพม่าทำให้โอกาสในการศึกษาด้วยอักษรไทยมีน้อยลง อีกทั้งพม่าก็ยังไม่ได้มีการควบคุมดูแลหรือการจัดการศึกษาให้ ภาษาและอักษรล้านนาจึงเป็นภาษาหลักของกลุ่มชาวไทยวนในเมืองเมืงเวดี

จากคำบอกเล่าของพ่อหนานเอ็ก ชาวบ้านห้วยसान ทำให้ทราบว่าวัดบัวสถานเป็นวัดแห่งแรกของชาวไทยวนในเมืองเมืงเวดี (ในสมัยที่ยังเป็นเขตประเทศไทยอยู่) ชาวบ้านที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในแถบนี้เมื่อมีจำนวนมากและสามารถตั้งเนื้อตั้งตัวได้ก็ชักชวนกันสร้างวัดในชุมชนของตน นิมนต์พระภิกษุจากอำเภอแม่สอดหรือที่อื่น ๆ มาโปรดญาติโยม ภายหลังมาจึงมีการสร้างวัดขึ้นอีกหลายหมู่บ้าน ในเทศกาลและพิธีกรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาจะมีการ

เทศนาคัมภีร์ธรรมแบบล้านนา (การเทศน์ที่มีทำนอง หรือการเอื้อนเสียง) โดยใช้คัมภีร์ที่เป็นอักษรธรรมล้านนามาตลอด บางส่วนหยิบยืมจากวัดอื่นมาคัดลอกไว้ บางครั้งมีการหยิบยืมหรือแลกเปลี่ยนคัมภีร์ธรรมระหว่างกัน ส่วนมากจะเป็นคัมภีร์ธรรมชาดก (นิยายธรรม)

จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่าคัมภีร์ที่เป็นภาษาบาลี เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา ปกรณวิเสส หรือไวยากรณ์ มีจำนวนน้อยมาก เพราะวัดในชุมชนล้วนเป็นวัดเล็ก ๆ ไม่ได้เป็นสำนักเรียนใหญ่ หากภิกษุสามเณรที่จะศึกษาอย่างจริงจังต้องข้ามฝั่งแม่น้ำเมยวดมาเรียนที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก หรือจังหวัดอื่น ๆ ของไทย ส่วนตำราโหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ และตำรายา พบว่ามีสัดส่วนค่อนข้างมากเนื่องจากเป็นวิชาความรู้ หรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านในชนบท นอกจากนั้นยังพบคัมภีร์ที่เป็นบทสวดมนต์ หรือพิธีกรรมทางพุทธศาสนาซึ่งส่วนมากยังคงใช้อยู่ในชีวิตประจำวันทั้งฝ่ายพระภิกษุสามเณรและชาวบ้านทั่วไป

บทสรุปว่าด้วยสถานการณ์ของอักษรล้านนาในชุมชนชาวล้านนา เมืองเมยวดี

สำหรับชาวไทยวนในเมืองเมยวดี ธรรมเนียมการสร้างคัมภีร์ธรรมใบลานที่เป็นวัฒนธรรมการบันทึกของชาวล้านนาในอดีตนั้นได้เลือนหายไป น่าจะเป็นผลสืบเนื่องจากหลายปัจจัย เช่น ตั้งอยู่ในพื้นที่การต่อสู้มาหลายสิบปี และความเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยม จึงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตหรือโอกาสในการสืบทอดองค์ความรู้สวดหรือชาดช่วงไป เพราะผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังมีชีวิตอยู่เล่าว่าในอดีตนั้นตามวัดต่าง ๆ ล้วนมีการต้มใบลาน จารใบลาน หรือทำพับสาและเขียนพับสา ต่อมาเมื่ออยู่ในช่วงสงครามทำให้พระภิกษุสามเณรมีน้อยจึงเริ่มชาดหายไป ครั้นเมื่อฝั่งประเทศไทยมีการจัดพิมพ์คัมภีร์ธรรมลงใบลาน หรือพิมพ์คัมภีร์ธรรมลงในกระดาษ การจารใบลานจึงค่อย ๆ หายไป หันมาบูชาคัมภีร์ธรรมจากฝั่งไทยไปใช้ด้วย หลงเหลือเพียงอุปกรณ์ในการจาร เช่น ค้างธรรม ไม่ติดประทัด และเหล็กจาร ในบางวัดเท่านั้น คัมภีร์ใบลานที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบันล้วนเป็นของเก่าเมื่อ ๓๐-๔๐ ปีก่อน เอกสารประเภทพับสา

ก็เช่นกัน เมื่อวัฒนธรรมการใช้สมุดฝรั่งแพร่หลายเข้ามา พระภิกษุสามเณร หรือชาวบ้านทั่วไปหันมาใช้ในการบันทึกมากขึ้นเพราะหาง่าย สะดวกในการใช้งานและการเก็บรักษา

คัมภีร์ใบลานที่จารด้วยอักษรธรรมล้านนา

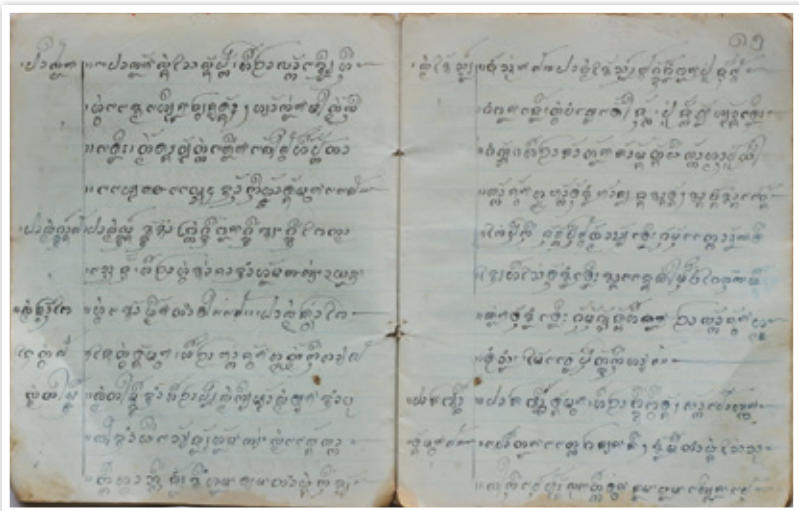
คัมภีร์ธรรมที่พิมพ์ด้วยอักษรธรรมล้านนาลงแผ่นใบลาน

คัมภีร์ธรรมที่พิมพ์อักษรไทยลงบนแผ่นกระดาษที่พับให้เหมือนใบลาน (ธรรมกระดาษ/ลานเทียม)

ตัวอย่างพับสาวัดปาเลไลย์ (เขียนด้วยอักษรธรรมล้านนา)

ตัวอย่างสมุดฝรั่งวัดปาเลไลย์ (ตำรายาสมุนไพร)

หีบคัมภีร์ธรรม วัดศรีบุญเรือง

ค่างธรรมสำหรับจารใบลาน
วัดบัวสถาน

เมื่อเขตเมืองเมียวดีมีความเจริญขึ้นเนื่องจากเป็นด่านชายแดน ชาวพม่าเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มขึ้นและรัฐบาลพม่าเริ่มเข้ามาตั้งฐานทัพและจัดการปกครองอย่างเป็นระบบ จึงมีการจัดตั้งโรงเรียนรัฐบาลขึ้น ลูกหลานชาวไทยวนบางส่วนจึงเข้าเรียนในสถานศึกษาเหล่านั้น ทำให้เด็กและเยาวชนที่จะมาบวชเรียนน้อยลง ส่งผลต่อจำนวนผู้รู้อักษรธรรมล้านนาลดลงไปด้วย ผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางวัฒนธรรมจึงได้มีการสอนวิชาอักษรธรรมล้านนาให้กับเด็กและเยาวชนเหล่านั้นในช่วงปิดเทอม โดยพบตำราเรียนอักษรธรรมล้านนาที่เป็นหนังสือซึ่งพิมพ์เผยแพร่ในประเทศไทย โดยรัฐบาลกลางหรือท้องถิ่นของพม่าไม่ได้จัดวางแต่อย่างใด

นอกจากป้ายถาวรตามวัดหรือสถานที่ต่าง ๆ แล้วในงานประเพณีปีใหม่ของชาวไทยวน ซึ่งกำหนดจัดตรงกับวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ของทุกปีเหมือนกับชาวไทยใหญ่ ซึ่งเป็นวันประกาศเอกราชของเจ้าฟ้าไทใหญ่เมืองต่าง ๆ เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๐ ซึ่งงาน “ปอยประเพณีพื้นฟูชนชาติไท” ของชาวไทยในเมืองเมียวดีประจำปี ๒๕๕๘ ถือเป็นครั้งที่ ๑๔ คณะผู้จัดงานได้ทำป้ายงานด้วยอักษรธรรมล้านนา อักษร

พม่า และอักษรโรมัน และพบว่านิยมใช้ตัวเลขปีคริสต์ศักราชมากกว่า
ปีพุทธศักราชหรือจุลศักราช ซึ่งน่าจะได้รับอิทธิพลจากพม่า โดยพื้นที่ส่วนหนึ่ง
ของการจัดงานมีนิทรรศการว่าด้วยสิ่งของเครื่องใช้ในอดีต รวมทั้งรูปภาพต่าง ๆ
ที่แสดงถึงวิถีชีวิตและกิจกรรมของชาวไทยวนในเมืองเมียวดี เขียนคำอธิบาย
ด้วยอักษรธรรมล้านนาและอักษรไทย

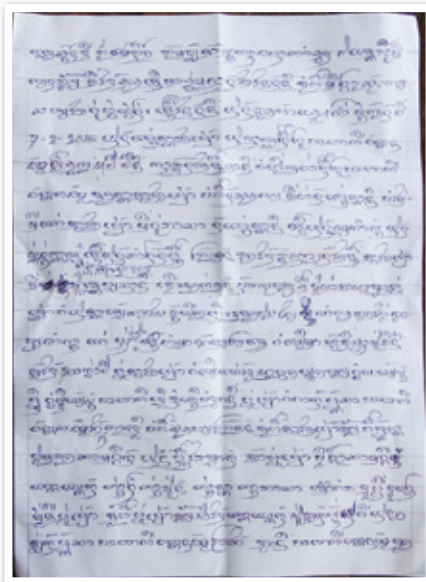

ป้ายบนเวที ๒ บรรทัดบนเป็นอักษรธรรมล้านนา ตัวเลขธรรม บรรทัดที่ ๓ เป็นภาษาพม่า
และตัวเลขวันเดือนปีเป็นเลขอารบิก

สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทการใช้ภาษาไทยวนและอักษรธรรมล้านนา
ในวิถีชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบัน คือการร่างคำกล่าวต้อนรับด้วยอักษรธรรม
ล้านนา ซึ่งภาษาที่ใช้ก็เป็นภาษาที่ใช้สื่อสารในปัจจุบัน มีทั้งคำล้านนาและไทย
ปะปนกันไป อักษรวิธภาษาล้านนาไม่ได้เคร่งครัด ส่วนมากจะเขียนตามเสียง
เป็นหลัก เพราะเป็นร่างสำหรับกล่าวพิธีเปิดงานเท่านั้น ดังตัวอย่างร่างคำกล่าว
เปิดงานของพ่อหนานเอ็กดังนี้

การใช้อักษรธรรมล้านนาและอักษรไทย

ร่างคำกล่าวเปิดงานของพ่อหนานเอ็ก บ้านห้วยสำน เขียนด้วยอักษรธรรมล้านนา

“กราบสวัสดิ์พ่อแม่พี่น้อง พร้อมด้วยข้าราชการ ทหาร ตำรวจ แลแขกผู้มีเกียรติทั้งหลาย ที่ได้เรียนเชิญมาร่วมงานวันไทในวันนี้ ขอให้อมีความสุขกายสบายใจคู่หัวตัวคน เชิงในวันนี้เป็นวันเดือนห้า แรม ๔ ค่ำ ตรงกับวันที่ ๗ เดือน ๒ ปี ๒๐๑๕ เป็นวันแห่งชาติไทเรา เป็นงานปอยพื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมครบรอบ ๑๔ ปี ปีนี้ การจัดวันไทขึ้นมานี้ ก็เพื่อว่าฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมของชาติชาวไทเรา บ่ห้อมันสูญหาย ที่ว่าวันแห่งชาตินี้ บ่มีแต่ชาวไทเรา มีคู่ภาษาวันแห่งชาตินี้ เชิงเป็นวันรวมกำลัง เป็นวันยกย่องชาติทวย ยกย่องบรรพบุรุษ เชิงเป็นวันสำคัญวันหนึ่ง เพราะฉะนั้น จุงได้จัดงานปอยวันไทขึ้น ชาวไทเราที่อยู่เขตห้วยสำนนี้ เดิมออกก่อนนั้น บรรพบุรุษหรือปู่ตายายของหมู่เราก็เป็นชาติเชื้อสายไยทั้งเมืองเหนือของประเทศไทย ลำพูน เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แพร่ น่าน ก่อนนั้นเชิงทำมาค้าขายชายแดน ก็เลยมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี่

นับได้ 200 กว่าปี หมูชาวไทยเราก็เลยแพร่่ออกมาทุกพวงหลวงหลาย ก็ปล่เสี่ย
ยังรึด ก็ปล่เสี่ยยังประเพณีเดิม จนถึงบ่าเดี๋ยวนี้ หมูเราก็กักกันรักษาประเพณี
วัฒนธรรมไว้ได้ตามเดิม บ่หื้อสูญหาย เพราะฉะนั้น ขอหื้อชาวไทยเราทั้งหลาย
หื้อรักษาติดปรงตองสามัคคีกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ถ้าหมู่เราบ่มีความ
สามัคคี แดกแยกกัน ต่างคนต่างอยู่เนั้น ต่างชาติต่างภาษาเขาก็กะดูหมิ่น
ดูแควนข่มขี่หมู่เรา ขอหื้อหมู่เราทั้งหลายอย่าได้แดกแยกกัน อยู่ทวยกันอย่าง
พี่เป็นน้อง ช่วยกันรักษาประเพณีวัฒนธรรมเอาไว้...” (ปวิรรตและปรับคำให้
ตรงกับภาษาไทย - ดีเรก อินจันทร)

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการใช้และอนุรักษ์ภาษา ประเพณี และพิธีกรรม
ของชาวไทยวนในเมืองเมียวดี คือพระครูบาบุญโชน์ สุมณะ วัดป่าเลไลย์ และ
พ่อหนานเอ็ก บ้านห้วยसान (มีคนายกวัดศรีบุญเรือง) เพราะเป็นทั้งผู้ใช้และ
ผู้สอนอักษรธรรมล้านนาแก่พระภิกษุสามเณรและเยาวชน อีกทั้งยังคงรักษา
สืบทอดประเพณีและพิธีกรรมตลอดมา โดยภาษาพูดในชุมชนยังคงใช้ภาษา
ล้านนา แต่อักษรธรรมล้านนามีผู้ใช้และอ่านได้เพียงเล็กน้อย มีแนวโน้มว่าจะ
ค่อยๆ หายไปตามความจำเป็นและความเปลี่ยนแปลงของสังคมเหมือนกับใน
เขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้
ชาวไทยวนในเมืองเมียวดียังคงมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเหมือนชนบทล้านนา
เมื่อประมาณหนึ่งร้อยปีก่อน คือรัฐบาลทหารพม่า (รัฐกะเหรี่ยง) ไม่ได้เข้ามา
ควบคุมหรือจำกัดสิทธิในการปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรม เพราะกลุ่มชาว
ล้านนาในเขตชายแดนนั้นไม่ได้เป็นกลุ่มที่มีปฏิริยาคัดค้านหรือเป็นปฏิภักษ์
ต่อรัฐบาล ระบบสาธารณูปโภคโดยเฉพาะไฟฟ้าที่ยังไม่ค่อยทั่วถึงทำให้อิทธิพล
ของสื่อมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้น้อย (ในกลุ่มคนวัยกลางคนและ
ผู้สูงอายุ) แต่สำหรับคนรุ่นหนุ่มสาวที่ได้เรียนในโรงเรียนสมัยใหม่ ใช้ภาษาพม่า
และภาษาไทยในชีวิตประจำวันมากขึ้น จึงเป็นกลุ่มที่จะได้รับอิทธิพลด้านความ

คิดและค่านิยมแบบสมัยใหม่อันจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านการใช้ภาษาและอักษรธรรม ล้านนา

พระครูบาบุญโชน (ซ้ายมือ) พร้อมคณะ
สวดเบิกโดยใช้พับสออักษรธรรมล้านนา

พ่อหนานเอ็ก บ้านห้วยส้าน

ตามรอยเส้นทางธุดงค์ครูบาวัดพระพุทธรบาทตากผ้า ไปชุมชนไทยวน เมืองเมืงวดี ประเทศพม่า

ดร.อินทร์สร วุฒิธรรมารณ^๑

พ.ศ.๒๕๑๔ พระอาจารย์ครูบาพรหมาหรือพระสุพรหมยานเถระ (พรหมา พรหมจักโก) เจ้าอาวาสวัดพระพุทธรบาทตากผ้า อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พระอาจารย์ใหญ่สายวิปัสสนากัมมัฏฐาน เล่าให้ผู้เขียนฟังที่ศาลาการเปรียญหลังจากทำวัตรเย็นเสร็จ เกี่ยวกับเรื่องที่พระอาจารย์และคณะเดินธุดงค์ไปประเทศพม่า

พระสุพรหมยานเถระ (ครูบาพรหมา พรหมจักโก)

ครั้งหนึ่งครูบาพร้อมคณะพระธุดงค์ ๘ รูป เช่น ครูบาวัดบ้านหวาย ครูบาวัดช้างค้ำ ครูบาวัดป่าเหียง ตู้อูมา เป็นต้น ได้เดินธุดงค์จากจังหวัดลำพูนมุ่งสู่จุดหมายปลายทางคือชายแดนประเทศพม่า เดินทางออกจากวัดหนองเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผ่านบ้านโฮ้ง วังลุง (อำเภอฮอด)

^๑ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่กืตสามท่า สพป.ตาก เขต ๒.

แม่ตั้น (อำเภออมก๋อย) จังหวัดเชียงใหม่ ถึงเขตจังหวัดตาก พระธาตุแก่งสร้อย บ้านอุมวาบ บ้านนา ท่าปุย สามเงา บ้านตาก แล้วลัดเลาะขึ้นสู่ตอยเส้นทาง แม่ระมาด โดยพักปักกลดค้างแรม ระหว่างทางหลายวันหลายคืน บางคืนก็ จำวัดกลางป่า ชาวบ้านพรานป่าบอกคณะ ว่า นอนป่าห้ามก่อสุ่มไฟ เพราะว่า แรตจะมาทำร้าย มันจะมาปัสสาวะรดดับ ไฟและทำร้ายคนที่อยู่ในบริเวณนั้น เป็น ความรู้อันหนึ่งว่าแรตไม่ชอบแสงไฟ บาง วันเดินขึ้นตอยไม่พบบ้านคนเลยก็ฉันแต่

น้ำอย่างเดียวหรือถ้าหิวจัดก็ฉันใบไม้ที่ฉันได้พอประทังชีวิตไป บางทีไปพบชาวบ้านตอนเย็น พวกเขานิมนต์ไปรับอาหารบิณฑบาต พอตอนเช้าเดินไปครึ่งวัน ก็ยังไม่มีบ้านคน เป็นอันว่าวันนั้นไม่ได้ฉันอะไรนอกจากน้ำเท่านั้น น่าสงสาร ก็คือสามเณรตัวน้อย ๆ ที่ไปด้วยแต่มีความอดทนเป็นเลิศในฐานะพุทธชินบุตร ไม่มีใครบ่นว่าท้อแท้เลย เดินไปพักไปตามพระอาทิตย์ ค่ำมืดที่ไหนก็นอนกัน ที่นั่น ไม่ได้คิดว่าจะมีบ้านคนหรือไม่ก็ตาม พระรุดงค์ได้ถือวัตรแล้วย่อมไม่ให้ คลาดเคลื่อนเพราะความหิว เพราะความอยาก เพราะความกลัว เพื่อค้นหา โมกขธรรมแล้วไม่มีอันใดที่จะต้องกลัว เดินจากบ้านตากถึงอำเภอแม่ระมาด ใช้เวลาเดินขึ้นตอยลอยห้วยสามวันสามคืน วันที่สี่ถึงบ้านคนไทยที่แม่ระมาด ผ่านทุ่งนาไกล้คำ คนเลี้ยงควายเป็นคนแก่อายุมากแล้วบอกว่า ครูบาฉันนต เข้าไปพักในวัดในหมู่บ้านดีกว่า ที่นี้เป็นป่าอย่าพักเลย คณะพระรุดงค์ก็บอก ขอบใจคนเลี้ยงควายแล้วก็ปักกลดสร่งน้ำกลางทุ่งนา เพราะมีน้ำใสไหลเย็น ตลอดปี พอพักแล้วก็ทำวัตรสวดมนต์ภาวนาตามปกติ ไม่มีเว้นว่าวันนี้ฝนตก

ฟ้าร้อง อากาศร้อน หรืออากาศเย็น ซึ่งเป็นกิจวัตรของสงฆ์ที่ต้องทำวัตร สวดมนต์ บิณฑบาต

ข่าวการมาพักของพระธุดงค์ก็กระจายไปทั่วหมู่บ้าน เนื่องจากบริเวณ ตรงสันตันทินหรือมะตูมที่คณะพระธุดงค์ปักกลดนั้น ไม่เคยมีใครมาพักได้ถึง คืบสักคณะ พระที่มาจากที่อื่นเมื่อถึงตอนดึกจะต้องหนีเข้าไปในหมู่บ้านหรือ ไปนอนที่วัด คณะพระธุดงค์ของครูบากี้เช่นเดียวกัน ชาวบ้านก็คาดหมายว่า จะต้องเป็นแบบเดียวกันแน่นอน

ยามค่ำคืนที่เงียบสงัดไม่มีเสียงคนดัง นกก็ไม่ร้อง เงียบจริง ประมาณ เวลาเที่ยงคืน มีเสียงคนร้องไห้กันดังอื้ออึงในหมู่บ้าน เหมือนกับว่ามีพ่อ แม่ หรือลูกบ้านใดบ้านหนึ่งตาย ญาติ ๆ ได้ส่งเสียงร้องไห้อย่างเสียอกเสียใจ ประมาณมิได้ ทางคณะธุดงค์ได้ยินเสียงดังพร้อมกัน แต่ไม่มีใครว่าอะไร เพราะ พรุ่งนี้คงรู้เรื่องกันดีว่าใครเป็นอะไร ส่วนเวลาเดียวกันนี้เองทางชาวบ้านก็ได้ ยินเสียงนี้เช่นกัน แต่คิดว่าพระธุดงค์คงจะถูกงูกัดหรือเสื่อมาทำร้ายรูปใดรูป หนึ่งจนมรณภาพ จึงมีเสียงร้องไห้ดังอย่างนี้ เสียงร้องไห้กับเสียงคร่ำครวญนี้ กินเวลาประมาณครึ่งชั่วโมงกว่าแล้วก็เงียบหายไป เข้ามืดคณะพระธุดงค์ตื่น

ทำวัตรเช้า คนเลี้ยงควายรีบมาก่อนแล้วถามว่า ครูบาเมื่อคืนนี้มีใครตายหรือ ? พวกครูบาถึงได้ร้องให้เสียงดังไกลไปถึงหมู่บ้านเลย คำตอบก็คือไม่มีใครเป็นอะไร แต่ว่าในหมู่บ้านมีใครตายหรือเจ็บหนักถึงมีคนร้องให้ดังมาก ๆ คนเลี้ยงควายก็ตอบปฏิเสธเช่นเดียวกัน จากนั้นเขาก็เข้าไปในหมู่บ้าน บอกชาวบ้านว่าพระธาตุคงจะมาบิณฑบาตให้เตรียมใส่บาตรกันได้แล้ว ความสงสัยของพระธาตุคงไม่มีแล้ว แต่ชาวบ้านยังไม่หายสงสัยจึงถามพระธาตุคงตลอดเส้นทางบิณฑบาตในหมู่บ้าน เกี่ยวกับเสียงร้องให้ดังกล่าว

เมื่อคณะพระธาตุคงได้รับบิณฑบาตรอบหมู่บ้านแล้วก็เดินกลับไปที่พักเพื่อฉันอาหารเช้า และมีกำหนดการที่จะเดินธุดงค์ต่อไป ขณะที่กำลังจะฉันข้าวก็มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งนำโดยผู้ใหญ่บ้านมาขออนุญาตให้พระธาตุคงนอนที่นี้อีกหนึ่งคืนหรือหลายคืนก็ได้

พวกเขาเล่าให้ครูบาฟังว่า ที่ต้นมะปิ่นยักษ์ (ต้นมะตูม) นี่เป็นที่อยู่ของผีกระยักษ์ มันมักจะหักคอคนที่ผ่านไปผ่านมาเป็นประจำ จนต้องเอาหมูเอาไก่เอาเหล้ามาเซ่นไหว้สังเวยมัน ถ้าใครไม่ให้มันกินมันก็จะฆ่าหักคอคนที่มันหักเมื่อศรัทธาญาติโยมนิมนต์แล้ว คณะพระธาตุคงก็จำเป็นต้องรับนิมนต์พอสาย ๆ พวกชาวบ้านนำเอาเม็ดเอาขวานเลื่อยมาล้อมต้นมะตูมลง แต่ต้นไม้

ยังไม่ทันล้มลง ชาวบ้านส่วนหนึ่งก็วิ่งมาบอกว่าผีเข้าสิงคนในหมู่บ้าน มันบอกว่ามันร้อนมันอยู่ไม่ได้แล้ว ครูบาก็ให้ตุ้ลงมาเข้าไปดูในหมู่บ้าน แต่ไปไม่ทันถึงมันก็ออกจากร่างคนไปแล้ว เมื่อชาวบ้านล้มต้นมะตูมลงแล้วก็พากันมาทำบุญ ตักบาตรถวายสังฆทาน ถัดจากวันนั้นครูบาประสงค์จะเดินธุดงค์ไปแถบชายแดนไทย-พม่าทางด้านอำเภอแม่สอด-เมียวดี โดยมีเด็กหนุ่มกะเหรี่ยงรับอาสาจะไปส่งถึงเขตชายแดนประเทศพม่า แต่คณะพระธุดงค์ที่ติดตามมาจะกลับลำพูนก่อน จึงเหลือเพียงครูบาพรหมารูปเดียวที่เดินธุดงค์เข้าไปในเขตประเทศพม่า คณะพระธุดงค์ติดตามมาส่งครูบาถึงฝั่งแม่น้ำเมยแล้วก็ลากลับลำพูนเส้นทางแม่สอด-ตากโดยรถยนต์ ครูบาพรหมาได้เดินธุดงค์ข้ามไปฝั่งชายแดนพม่ากับหนุ่มน้อยกะเหรี่ยงได้สามวัน หนุ่มคนนั้นก็ลากลับไปบ้านที่แม่ระมาด เขาบอกว่าจะต้องไปช่วยพ่อแม่ทำนา ในฝั่งชายแดนพม่าเขาไม่รู้จักทั้งคนและภูมิประเทศ แต่เคยมีคนบอกว่าบ้านห้วยसानเป็นหมู่บ้านคนไทย และมีคนไทยอีกหลายหมู่บ้านคือ บ้านแม่กะโน บ้านผาซอง บ้านหนองห้า บ้านปางกาน บ้านแม่แปบ บ้านสวนอ้อย บ้านไร่ บ้านสันป่าก่อ บ้านยางเปีย ง ถ้าเลยจังหวัดตากก็กีกมีบ้านล้อง บ้านต้า ชาวบ้านที่นี่เป็นคนไทยภาคเหนือทั้งหมด ประเพณีวัฒนธรรมเป็นแบบชาวเหนือ ครูบากล่าวให้พรแก่ชายหนุ่มแล้วเดินธุดงค์ต่อไปจนมาถึงหมู่บ้านคนไทยภาคเหนือในเขตชายแดนพม่าดังกล่าว

บริเวณหมู่บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี วันหนึ่งครูบาพักอยู่กลางทุ่งนา ตอนกลางคืนฝนตกหนักจนน้ำไหลเต็มท้องนา ทำให้ครูบาต้องตื่นขึ้นมายืนอยู่บนคันนาจนสว่าง ทั้งบาตรจิ๋วเปียกน้ำหมด เมื่อพระอาทิตย์ขึ้นสว่างดีแล้ว ก็บิณฑิ๋วให้แห้งพอหมาด ๆ ห่มครองอย่างเรียบร้อยก็เข้าไปบิณฑิ๋วในหมู่บ้านห้วยसान ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีคนเมือง

เหนือมากที่สุดในประเทศพม่า ขณะนั้น มีลุงหนาน(ผู้ที่ลาสิกขาจากภิกษุ)คนหนึ่ง เห็นครูบาแล้วยื่นร้องไห้ว่า ท่านครูบา นิมนต์ท่านสิก(ลาสิกขา)เถิด จีวรก็เปียกปอน มีแต่ดินแต่ทราย มาอยู่บ้านลุงหนานก็ได้ เพราะลุงหนานมีลูกสาวสองคน ท่านจะเลือกเอาคนไหนก็ได้เป็นเมียและจะแบ่งนาที่ดินทำกินให้ อีกทั้งยังมีวัวควายให้อีก นิมนต์ท่านสิกมาเถิด ทุกข์จริงทุกข์จัง จะทรมานมันทำไม สังขาร นิมนต์สิกเถิดท่าน ครูบาก็บอกว่า ขอขอบใจพ่อหนาน แล้วบอกว่า ครูบาอาจารย์สั่งไว้ว่าถ้ารักตัวกลัวตายก็ปฏิบัติธรรม อย่าละการปฏิบัติ อาตมาได้ตั้งใจบวชแล้วไม่สึก ขอขอบใจโยมที่หวังดีต่ออาตมาอย่างมาก ครูบาก็บิณฑบาตต่อไป

ต่อมา รายเดียวกันนี้ได้นิมนต์ให้ไปอยู่ที่วัดในหมู่บ้าน ไม่ต้องเดินธุดงค์แล้วก็ได้ ครูบาก็บอกว่าได้ถือวัตรสมาทานธุดงค์ก่อนแล้วต้องปฏิบัติ มีหลายคนแนะนำให้ครูบาไปอยู่ในวัดเหมือนพ่อหนานคนนี้ แต่ก็มีอีกคนบอกว่า ตรงดอยแยงห้วยसानเป็นบ้านกะเหรี่ยงอยู่ระหว่างห้วยसानกับดอยแยง นิมนต์ท่านไปจำพรรษาที่นั่นก็ได้ เป็นอันว่าพรรษาแรกชาวบ้านมาสร้างกระท่อมให้อยู่บนดอยแยง มองเห็นแม่สอดและเมียวดีได้ชัดเจนดีมาก เจียบสงบดี ชาวกะเหรี่ยงมาสร้างกระท่อมให้เสร็จแล้วก็ซื้อกระดาศกับน้ำหมักมา

พระธาตุดอยแยง

ทิวทัศน์จากพระราชอุทยาน มองเห็นเมืองเมียวดีและอำเภอแม่สอด

ให้ครูบาวาดพระพุทธรูป เพื่อจะขนนำไปบูชาที่บ้าน ครูบาก็เมตตารับไว้ หลังจากทำวัตรเย็นเสร็จแล้วก็จุดตะเกียงโคมไฟในขณะที่กำลังจะวาดพระพุทธรูปนั้นก็เกิดเสียงดังเปรี้ยงเหมือนคนเอาปืนมายิง ขวดน้ำหมึกแตกกระจายเลอะเปื้อนกระดาษขาวทั้งหมด เหลียวซ้ายมองขวาก็ไม่เห็นมีใครเอาปืนหรือหนังสติ๊กมายิงขวดน้ำหมึก อีกทั้งคำมิดแล้วคนที่จะเดินทางไปมาก็ไม่มี จากนั้นครูบาก็จำวัด จนกระทั่งเช้ามีดก็มีชายกระเหรี่ยงมาเรียกเสียงดังว่า ครูบา ๆ ๆ ครูบาก็ถามว่าทำไมโยม มีอะไรหรือ ? เขาถามว่าครูบา ยังไม่ตายหรือ ? ท่านก็ตอบว่ายังไม่ตาย เขาบอกว่าเมื่อคืนเขาทำคุณไสยส่งมาฆ่าครูบา เมื่อได้ยินเช่นนั้นครูบาก็ยิ้มนิด ๆ ชายคนนั้นก็เลยนิมนต์ไปในบ้านรับบิณฑบาตตามปกติ

พอออกพรรษาแล้ว ครูบาก็เดินธุดงค์ไปยังบ้านสันป่าก่อ ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวกระเหรี่ยงผสมกับคนไทยภาคเหนือ ชาวบ้านนิมนต์ให้จำพรรษาที่นี่ เพราะได้ยินกิตติศัพท์ความศักดิ์สิทธิ์ของครูบามาก่อนแล้ว จึงเรียกขานครูบาวา ครูบาศักดิ์สิทธิ์ เมื่อครูบารับนิมนต์ ชาวบ้านจึงร่วมกันสร้างกระท่อมไม้ไผ่ถวายเป็นที่จำวัด เมื่อครูบาเข้าไปจำวัดในกระท่อม คี้นั้นไม่มีฝนตกและ

เสียงฟ้าร้อง แต่หลังจากทำวัตรสวดมนต์เย็นแล้ว ในขณะที่กำลังนั่งสมาธิภาวนาอยู่นั้น ก็มีเสียงเหมือนฟ้าผ่าดังเปรี้ยงลงตรงกระท่อม เป็นเหตุให้ไม้ไผ่ทุกลำแตกแบนเหมือนฟากทั้งหมด ตอนเช้ามีผู้คนเข้ามาดูว่าครูปาตายหรือยัง ซึ่งก็เป็นเหตุการณ์แบบเดิมที่เคยประสบมาคือถูกกลองของ ทดสอบบารมีเขาบอกว่าไม่เป็นไร พวกเราจะสร้างให้ใหม่ จากนั้นพวกเขาก็รื้อฟากออกทั้งหมดแล้วสร้างให้ใหม่ แต่หลังจากนั้นไม่นานครูบา ก็เดินธุดงค์ไปจำพรรษาที่บ้านยางเปียง รวมสองหมู่บ้านที่ครูบาไปจำพรรษาเป็นระยะเวลา ๕ พรรษา แล้วก็กลับมาจำพรรษาที่ดอยแยงอีก ๑๐ กว่าพรรษา

เมื่อได้เวลาอันสมควรแล้ว ครูบา ก็เดินทางธุดงค์กลับสู่ลำพูนผ่านบ้านสวนอ้อย บ้านไร่ ชายแดนประเทศพม่า เข้าสู่แม่ตาว แม่สอด แม่ปะ แม่กาษา บ้านโกกโก๋ อำเภอมะสอย จังหวัดตาก ชาวบ้านโกกโก๋ได้นิมนต์ครูบา นั่งเสีียงหามไปส่งถึงหมู่บ้านแม่จะรา อำเภอมะระมัต จากนั้นครูบา ก็เดินทางกลับ

เส้นทางแม่ระมัต-บ้านตาก จนมาถึงวัดหนองเจดีย์แล้วได้รับนิมนต์ให้เป็นเจ้าอาวาสรูปแรกของวัดพระพุทธรูปตากผ้า อำเภอบางช้าง จังหวัดลำพูน

เส้นทางและระยะทางในการเดินทางของครูบาพรหมา พรหมจักโก จากจังหวัดตากเข้าสู่ชายแดนประเทศพม่า ดังนี้

๑. บ้านตาก - แม่ระมัต	จำนวน ๘๐ กิโลเมตร
๒. แม่ระมัต - แม่สอด	จำนวน ๓๕ กิโลเมตร
๓. แม่สอด - บ้านห้วยส้าน เมืองเมียวดี ประเทศพม่า	จำนวน ๓๕ กิโลเมตร

๔. บ้านห้วยส้าน - บ้านสันป่าก่อ ประเทศพม่า

จำนวน ๒๕ กิโลเมตร ในพม่า

๕. บ้านสันป่าก่อ - บ้านยางเปียงหรือป่าเปียง ประเทศพม่า

จำนวน ๓๐ กิโลเมตร

๖. เมืองเมียวดี - กุกกิก - บ้านล่อง - บ้านต้า ประเทศพม่า

จำนวน ๘๐ กิโลเมตร

เมื่อครูบาได้มาจำพรรษาที่วัดพระพุทธรูปตากผ้าแล้ว คณะศรัทธาญาติโยมกะเหรี่ยงพม่าจากเมืองเมียวดีได้มากราบนมัสการครูบาที่วัด ครูบาจะสนทนาด้วยภาษากะเหรี่ยง-พม่าได้อย่างคล่องแคล่ว ครั้งหนึ่งได้ถามข้าพเจ้าว่า ป่าสอน (ไอ้สอน) มีอยู่แม่สอดอยู่มาอย่างได้หือ หือมีงไปหัดอุ้สื่อนื้อ ข้าพเจ้าตอบรับคำสั่งครูบาว่า ครบท่านอาจารย์

จากเรื่องราวของพระอาจารย์ครูบาพรหมา พรหมจักโก แห่งวัดพระพุทธรูปตากผ้า อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ที่ได้เดินธุดงค์ไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ แถบชายแดนไทย-พม่า ด้านอำเภอแม่สอด-เมืองเมียวดี ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านทั้งสองแผ่นดินที่มีพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ข้าพเจ้าขอกราบนมัสการพระอาจารย์ครูบาพรหมาด้วยความเคารพอย่างสูงสุด

แอ่วเหือนเหือนบ้านไทยวน เมียวดี

ดร. อัญชลี กีบ์บันส์^๑

เมียวดี ปัจจุบันแม้จะเป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ทว่าในเขตจังหวัดเมียวดีแห่งนี้ มีด้วยกันถึง ๑๐ หมู่บ้าน ที่เป็นแหล่งพักอาศัย ลงหลักปักเรือนของพี่น้องชุมชนชาวไทยวน เชื้อสายล้านนาจากฝั่งบ้านเรา วิถีชีวิตของชาวไทยวนที่นี่ มิเพียงแต่สื่อสารผ่านภาษาคำเมือง หรือคำไทที่ใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน ที่มีสำเนียงแบบภาษาล้านนาบ้านเรา หากแต่ยังสื่อสารผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่สะท้อนเด่นชัดผ่านรูปทรงสถาปัตยกรรมของบ้านเรือน ซึ่งเป็นสิ่งที่โดดเด่นมีเอกลักษณ์

เมื่อเข้ามาถึงเขตหมู่บ้านที่มีชุมชนชาวไทยวนอาศัยอยู่ รูปทรงสถาปัตยกรรมของบ้านเรือน นับเป็น อีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกเอกลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ที่นี่ ในเขตหมู่บ้านของชาวไทยวน เรือนไทยแบบล้านนา ปลุกสร้าง

^๑ รองประธานคณะกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน สำนักวิชาการ มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่.

เรียงรายด้วยไม้สักยกพื้นสูง โดยเฉพาะบ้านที่อยู่ใกล้ริมฝั่งแม่น้ำเมย บ้างก็เป็นเรือนสองชั้น ชั้นล่างบางส่วนเปิดโล่งเพื่อเป็นที่ใช้ทำกิจกรรมอเนกประสงค์ มีช่วงบ้านหรือลานดินรอบบ้าน ซึ่งมักเป็นลานดินที่กวาดเรียบกว้างเป็นลานอเนกประสงค์ไว้เลี้ยงไก่ ให้เด็ก ๆ เล่นบนลานดิน หรือใช้ตากพืชผลทางการเกษตรและเป็นทางเชื่อมไปสู่ลานในบ้านข้างเคียง ส่วนรั้วบ้านนั้นนิยมแบ่งเขตกัน โดยปลูกพืชผักสวนครัวเป็นแนวรอบเขตบ้าน หรือไม่ก็ปลูกดอกไม้ที่มักเอาไว้อวยพระ แสดงออกถึงความอบอุ่นในบ้านใกล้เรือนเคียง ไม่ปิดกั้นมิตรภาพ แต่เชื่อมกันด้วยอาหารการกิน ที่พร้อมจะแบ่งปันกันได้ทุกวัน เชื่อมกันด้วยความงดงามของดอกไม้ที่เบิกบานหลากสีสัน ทำให้หมู่บ้านเปี่ยมเสน่ห์เป็นธรรมชาติ มีบรรยากาศ การอยู่อาศัยที่สงบ เรียบง่าย รมเย็น

ในแต่ละบ้านแทบทุกบ้านจะมี “ฮ้านน้ำ” หรือ “ร้านน้ำ” ที่ชาวเรือนมีทั้งสำหรับวางหมอน้ำดื่มพร้อมที่แขวนกระบวยสำหรับตักน้ำ บางบ้านใช้เป็นขันเงินเล็ก ๆ ครอบฝาหมอน้ำดื่มเตรียมไว้ให้ ส่วนใหญ่ที่เห็น มักจะเป็นแก้วน้ำพลาสติกหรือสแตนเลส ฮ้านน้ำที่ชาวเรือนนี้ มักจะเป็นน้ำดื่มของคนในบ้าน หรือเอาไว้อรับแขก ยามที่มีแขกมาเยือน บางบ้านที่เป็นบ้านหลังใหญ่หรือเป็นบ้านของผู้นำหมู่บ้านที่เรียกกันว่า บ้านพ่อหลวง จะนิยมสร้างฮ้านน้ำไว้หน้าประตูบ้าน ติดกับรั้วบ้านที่โล่งแจ้ง สร้างเป็นรูปทรงลักษณะคล้ายเรือนหลังเล็ก ๆ มีหลังคามุงเพื่อกันแดดส่องที่หมอน้ำ เจ้าของบ้านจะจัดเตรียมกระบวยตักน้ำดื่ม หรือแก้วน้ำไว้ให้พร้อมที่ฮ้านน้ำเพื่อคนที่เดินทางผ่านไปมา หรือเพื่อนบ้านที่อยู่บ้านใกล้เรือนเคียงในละแวกเดียวกัน ได้แวะพักดื่มน้ำได้ หมอน้ำที่พบส่วนใหญ่จะเป็นหม้อดินเก่า ยิ่งเก่ายิ่งดี ถ้าถึงขนาดที่มีตะไคร่น้ำเกาะด้านนอก ยิ่งทำให้น้ำในหมอน้ำเย็นขึ้นใจ ที่สังเกตเห็นได้เด่นชัดคือฮ้านน้ำ หรือหิ้งน้ำที่อยู่บนชานเรือน มักจะจัดวางไว้ให้อยู่มุมด้านซ้าย สุดของเรือน คือสุดปลายบันไดบ้านขึ้นไป ก็จะมองเห็นฮ้านน้ำได้ทันที เพื่อความ

สะดวกเอาไว้ต้อนรับแขกที่มาเยือนเมื่อขึ้นมาถึงخانเรือน ซึ่งคตินิยมของชาวไทก็เชื่อกันว่า “ทานน้ำเป็นเศรษฐี” คือการให้น้ำเป็นทานนั้นจะได้เป็นเศรษฐีหรือบอกสถานะความเป็นเศรษฐีนั่นเอง ดูเหมือนความเชื่อนี้มีเคยเปลี่ยนแปลงไปในสังคมและชุมชนชาวไทยวนเลย

แทบทุกเรือนที่นี่ ปลูกสร้างเป็นเรือนไม้สัก ยกพื้นสูง ตัวบันไดจะหลบอยู่ใต้ชายคาบ้าน บางบ้านจะประดับخانเรือนด้วยไม้แกะสลักเป็นแนว แล้วแต่สถานะทางเศรษฐกิจของเจ้าของบ้าน มีบ้างที่สร้างเป็นเรือนผูก คือใช้ไม้ไผ่ทำตอกหรือหวายผูกสานพื้นบ้าน ผนังบ้านเป็นไม้ไผ่สาน หรือเป็นเสื่อลำแพน แต่ก็ยังคงสร้างแบบยกพื้นสูง มีخانเรือนรับแขก เรือนผูกมักพบในหมู่บ้านเล็ก ๆ หรือที่อยู่ไกลจากศูนย์กลางของหมู่บ้าน ถึงแม้ชาวไทยวนบางครอบครัวจะสร้างบ้านผูกเรือนด้วยไม้ไผ่หลังขนาดย่อม แต่ก็มักจะมีช่ວງบ้านกว้างขวางกวาดเรียบสะอาดตา มีชีวิตชีวาด้วยสัตว์เลี้ยงประจำบ้าน หยอดข้าวเปลือกบนกระจาด วางบนช่ວງบ้านให้แม่ไก่จิกกิน หลายบ้านมักเลี้ยงไก่ไว้กินไข่ บางเรือนเปิดเป็นร้านสะดวกซื้อแบบดั้งเดิม บริเวณเต็น ลูกค้มาซื้อก็ต้องถอดรองเท้าที่ห้ວงบันได แล้วขึ้นไปนั่งเลือกซื้อสินค้าบนخانเรือน นั่งต่อรองกันติด

พื้นเรือน แบบไม้ริบร้อน ไม่แรงร้าว ซื่อขายกันเสร็จก็นั่งสนทนากลมไถ่สารทุกข์
กัน สะท้อนวิถีชีวิตแบบเกื้อกูลसानโยมิตรภาพจากบ้านสู่บ้าน บ้านทุกหลัง
ที่นี้ล้วนเป็นเรือนไม้ทั้งหลัง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้
ในท้องถิ่น ตั้งแต่สมัยเมื่อปลูกบ้านสร้างเรือน เพราะเรือนส่วนใหญ่ปลูกสร้าง
กันมาหลายสิบปี อีกทั้งความเจริญแบบตะวันตก การจะผูกเหล็กผสมปูน ก็
เป็นเรื่องที่ลำบากอยู่ไม่น้อย มีน้อยหลังที่เริ่มจะสร้างเป็นเรือนไม้กึ่งคอนกรีต
ซึ่งเมื่อเทียบกับคติการสร้างบ้านของทางล้านนาฝั่งเมืองไทยสมัยก่อนนั้น จะ
เห็นว่า จะมีก็แต่เฉพาะเรือนของเจ้านายชั้นสูง หรือเรือนคหบดีเท่านั้น ที่จะ
สร้างเป็นเรือนไม้ทั้งหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง เพราะ
ชาวบ้านธรรมดาสามัญชนสมัยก่อน ไม่สามารถที่จะมีกำลังซื้อหาหรือมีปัจจัย
มากพอที่จะว่าจ้างกำลังแรงงานจากบริวารที่จะไปตัดหรือซื้อไม้สักมาสร้าง
เรือนหลังใหญ่ได้ ส่วนใหญ่ในเมืงเวติ เราจะพบบ้านที่สร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง
เหลืออยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่ก็จะใช้ไม้เนื้อแข็ง มีอยู่บ้างที่สร้างด้วยไม้ไผ่ทั้ง
หลัง เป็นเรือนขนาดย่อมที่ยกพื้นสูง ตัวเรือนและผนังเรือนเป็นพื้นไม้ไผ่สาน
แต่ก็มีความคล้ายเคียงกันในเรื่องรูปทรงทางสถาปัตยกรรม คือเป็นเรือนยกสูง
พื้นที่ใต้ถุนเรือน ใช้เป็นที่เอนกประสงค์ นั่งพักผ่อน เลี้ยงไก่ หรือเก็บอุปกรณ์

ที่ใช้ในการเกษตรกรรม ซึ่งทำให้เห็นความแตกต่างจากบ้านเรือนของชนเผ่าอื่น ที่อาศัยปะปนอยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน นับเป็นอีกอัตลักษณ์สำคัญที่สื่อสะท้อนความเป็นชาติพันธุ์ผ่านรูปทรงทางสถาปัตยกรรม

ในส่วนของห้องครัว หรือเรือนไฟ นิยมสร้างไว้ด้านหลังสุดของตัวเรือน มีหน้าต่างเปิดโล่ง ให้ควันไฟถ่ายเทได้ ลักษณะครัวไทยวน เป็นครัวที่เรียบง่าย ก่อไฟตั้งเตาบนพื้นเรือน ปิ้งอาหารกันแบบนั่งติดพื้นเรือน ถัดมามีบริเวณโล่งสำหรับจัดวางโตกเพื่อจัดสำรับไว้ต้อนรับแขกหรือที่มาเยือนให้ได้รับประทานอาหารกันแบบขันโตก นั่งกันชนิดเข้าชนเข้า อบอุ่นดูญาติมิตร บางเรือนในบริเวณช่่งบ้าน ยังคงสร้างหลองข้าวหรือที่เก็บข้าว ได้เห็น “เสวียนเข้า” หรือ ยุงข้าวที่ใช้ไม้ไผ่สานทำเป็นวง แล้วยัดด้วยมูลวัวควายเหมือนกระบอกกลม ๆ ใบขนาดใหญ่ตั้งบนร้านหลองข้าว ซึ่งปัจจุบันเราไม่ค่อยได้มีโอกาสเห็น “เสวียนเข้า” หรือ หลองข้าวแบบนี้เท่าไรนัก

ในแทบจะทุกเรือนของชาวไทยวน จะมีการสร้างหิ้งพระยื่นออกมาจากตัวเรือน อยู่ในส่วนของห้องรับแขก โดยจะสร้างให้ยื่นเลยออกมานอกชายคาบ้าน มีอีกชายคาเฉพาะ แต่ห้อยยึดติดกับตัวบ้าน เป็นส่วนของห้องพระที่แยกเป็นสัดส่วน เพราะชาวไทยวนเป็นผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา การสร้างส่วนของหิ้งพระให้ยื่นเลยออกนอกชายคานั้น ถือว่าเป็นการแยกเขตพุทธาวาสออกจากตัวเรือน คือเขตฆราวาส ไม่ให้ปะปนกัน ซึ่งบางบ้านนั้นจะสร้างอย่างงดงาม ตกแต่งประดับประดาด้วยกระจกสี ชาวไทยวนจะตื่นแต่เช้าเพื่อถวายน้ำและเปลี่ยนดอกไม้ในแจกันเพื่อบูชาพระ ก่อนจะสวดมนต์ทำวัตรเช้า เจริญภาวนาและแผ่เมตตา ที่เรือนของตนเองเพื่อเป็นสิริมงคล และเป็นการตั้งต้นชีวิตอย่างมีสติในทุก ๆ เช้า ก่อนที่จะปฏิบัติภารกิจในแต่ละวัน

เรือนของชาวไทยวนในเมืงยวดี มิใช่เป็นแต่เพียงเป็นเรือนพักกายพักใจคุ้มแดดกันฝนเท่านั้น หากแต่เป็นเรือนที่สื่อสะท้อนรากเหง้า วิธีการดำรงชีวิตและอรรถาัยนัยใจคอกของผู้คนที่นิยมผูกมิตรไมตรี มีน้ำใจเกื้อกูล รักที่จะดำรงอยู่อย่างสงบเรียบง่าย พึ่งพาอาศัยกันและกัน รักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีโบราณที่ดั่งงามที่สืบทอดกันมาอย่างไม่ขาดสาย เรือนไทยวนจึงไม่เป้นแต่เพียงสิ่งที่สื่อสะท้อนความงดงามทางสถาปัตยกรรมอย่างมีเอกลักษณ์ แต่ยังสร้างอย่างลงตัวกับธรรมชาติที่รายรอบ สอดคล้องกับลักษณะทางภูมิอากาศและการดำรงชีวิต ไม่วังโล่ตามกระแสวัฒนธรรมหรือวิถีที่ไปไกลเกินกว่ารากเหง้าของเผ่าพันธุ์ วันนี้เราเลยยังคงมีโอกาสดูเห็นและสัมผัสความงดงามในจิตใจของเจ้าของเรือน หลังคาแล้วหลังคาเล่า แทบจะทุกครัวเรือนที่ได้ไปเยือนในฐานะญาติมิตร บ้านเรือนที่นี้เปี่ยมเสน่ห์ สมเป็นบ้านเพื่อนเรือนญาติ ที่เชิญชวนให้มาพักได้อย่างอุ่นกายและอุ่นใจเสมอ

ပြည်သူ့ဗဟို
အနုပညာ

ရှေးဦးစွာ

วัดไทยวนในเมืองเมืงเมืงดีกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชนาภ สิตานุรักษ์^๑

วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในเมืองพระพุทธศาสนา ความงดงามของวัดอันประกอบด้วยศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนการเป็นแหล่งรวมงานศิลป์ ประเพณีและวัฒนธรรม สิ่งทีกล่าวมานี้ ถือเป็นเสน่ห์ทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของผู้คนที่ชอบการท่องเที่ยว นอกจากนี้วัดยังเป็นสถานที่ที่ผู้คนทุกเพศทุกวัยใช้เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตของสังคมในชุมชนนั้น ๆ โดยเฉพาะการไปทำบุญในเทศกาลสำคัญตลอดจนเป็นพื้นที่แห่งความสงบร่มเย็นที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการดำรงรักษาไว้ซึ่งความดั้งเดิมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมเมืองเมืงเมืงดี เป็นอีกจุดหมายปลายทางหนึ่งที่นักท่องเที่ยวผู้ชื่นชอบในวัฒนธรรมดั้งเดิมให้ความสนใจมาเยี่ยมชมเยือนดินแดนพระพุทธศาสนาแห่งนี้

การเดินทางสู่เมืงเมืงดี

เมืองเมืงเมืงดีมีเสน่ห์ควรค่าแก่การเยี่ยมชมเพราะมีวัดวาอาราม สถานที่ท่องเที่ยวและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ยังบริสุทธิ์อยู่มาก เมื่อข้ามประตูเมืองแม่สอดโดยทางรถยนต์เข้าสู่เขตเมืองเมืงเมืงดี ผู้มาเยือนจะมีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยวน เมืองเมืงเมืงดี ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันมาก มีการไปมาหาสู่กันระหว่างประเทศไทยและพม่ามาโดยตลอด ทั้งเป็นการเดินทางแบบทางการและไม่เป็นทางการ ถือได้ว่าเมืองเมืงเมืงดีและเมืองแม่สอดเป็นบ้านพี่เมืองน้องโดยมีประเพณีศิลปวัฒนธรรม และพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจและสานสายใยผู้คนสองฟากฝั่งแม่น้ำเมยให้แน่นแฟ้นเป็นหนึ่งเดียวกัน

^๑ ผู้อำนวยการสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

เส้นทางสู่เมืองเมืงเมืง

ภาษาและวัฒนธรรมถือเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่สำคัญในการสร้างสัมพันธภาพของผู้คนในทุกยุคสมัย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จากการเดินทางในครั้งนี้ ผู้เขียนและคณะพบว่าทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำเมย เขตชายแดนแม่สอด-เมืงเมืง มีวัฒนธรรมอันเป็นหนึ่งเดียวกันในหลายด้านโดยเฉพาะภาษาไทโยนหรือไทยวน (ภาษาล้านนา) ประเพณี พระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิม วัฒนธรรมดังกล่าวนี้ทำให้เกิดสัมพันธภาพและการคงอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนในบริเวณนี้ที่คล้ายกันมากแม้จะอยู่ต่างแผ่นดินคนละฝั่งน้ำ

บ้านห้วยล้าน เมืองเมืงเมืง

สำหรับผู้เขียนและคณะมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางครั้งนี้เพื่อไปร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรม และพุทธศาสนาระหว่างสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตเชียงใหม่ สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ กับคณะสงฆ์ และคณะฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยวน เมืองเมียวดี ซึ่งจะมี ความร่วมมือในการทำกิจกรรม/โครงการ ด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรม และ พุทธศาสนาในอนาคตต่อไป นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสสัมผัสการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมและเข้าร่วมประเพณีปอยพั่นพุนชาติไท ณ บ้านห้วยส้าน เมือง เมียวดี ในเวลาเช้าตรู่ของวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

ชาวไทยวนกำลังร้องเพลง “ไทสามัคคี” ในวันปอยพั่นพุนประเพณีชาวไทย

การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในงาน “ปอยพั่นพุนประเพณีชาวไทย”

ภายในงานมีการกล่าวให้โอวาทโดยผู้นำชุมชนเพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึงความเป็นคนไทย (คนไทยล้านนาที่ตกค้างในพม่า) ส่งเสริมและสนับสนุนการคงอยู่ซึ่งอัตลักษณ์ประเพณี วัฒนธรรมและการละเล่นดั้งเดิม เช่น การฟ้อนพื้นเมือง การรำดาบ การแข่งขันไต่เสาน้ำมัน การรับประทานอาหารกลางวันแบบพื้นเมืองดั้งเดิม และการแข่งขันปล่อยโคมลอยในช่วงกลางคืน เป็นต้น ผู้เขียนและคณะทุกคนมีความประทับใจในการเข้าร่วมพิธีอันทรงเกียรตินี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแข่งขันปล่อยโคมลอยในช่วงกลางคืน อันมีความวิจิตรงดงาม ตลอดจนการแสดงแสงสีตระการตา แสดงออกซึ่งความสามัคคีของคนในชุมชนจากหัววัดต่าง ๆ ในเมืองเมียวดี

วัด : แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัดถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านการศึกษา ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรม และพระพุทธศาสนา รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการทำกิจกรรมของคนในหมู่บ้าน ปัจจุบันมีจำนวนคนไทยวนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้อยู่ประมาณ ๒ หมื่นคน กระจายตัวอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ มีวัดซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวชุมชน โดยเฉพาะชุมชนบ้านห้วยส้านมีถึง ๕ วัด ประกอบด้วย วัดบัวสถาน วัดสว่างอารมณ์ วัดสุวรรณคีรี วัดป่าเลไลย์ และวัดศรีบุญเรือง นอกจากนี้ยังมีวัดอื่น ๆ อีกหลายวัด ในเมืองเมียวดี ที่ควรค่าแก่การเยี่ยมชมเยือน

วิหารวัดบัวสถาน

อุโบสถวัดสุวรรณศรี (วัดดอย)

วัดศรีบุญเรือง

อุโบสถวัดสว่างอารมณ์

วิหารวัดป่าเลไลย์

พระธาตุศรีมงคล

กล่าวได้ว่า เมืองเมียวดีมีประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งกลุ่มที่น่าสนใจคือ ชุมชนไทยวน ที่มีการติดต่อสัมพันธ์สองฝั่งแม่น้ำเมยอย่างแน่นแฟ้น จึงเป็นโอกาสดีที่จะส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งสามารถทำได้ในหลายรูปแบบ หากมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชุมชนร่วมกันขับเคลื่อนให้เกิดการสืบสานศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว จะทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนทั้งสองฝั่งน้ำที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกันในความเป็นวิถีไทยวนแบบดั้งเดิม ซึ่งนับวันจะหาชมได้ยากในเขตล้านนาทั่วไป

การสืบสานงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผู้เขียนและคณะในนามสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ขอนำข้อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และสืบสานคุณค่าของวัดให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นข้อมูลจากการจัดสัมมนา ระหว่างวัด ชุมชน และนักวิชาการเรื่อง “วัดในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่” (สุชานาฏ สิตานุรักษ์ และคณะ, ๒๕๕๔) ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการบริหารวัดในด้านการท่องเที่ยวให้เหมาะสมและยั่งยืน ผู้เขียนขอเสนอแนะโดยคงคุณค่าไว้ซึ่งคุณค่าของวัดใน ๕ ด้านดังนี้

๑. ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว ในเรื่องที่ตั้งและการเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น วัดทั้งหมดตั้งอยู่ในจุดที่เหมาะสม มีถนนเชื่อมต่อจากถนนใหญ่ไปถึงวัด แม้บางวัดจะอยู่ไกลก็ตาม ทว่าเพื่อความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่วัด ทางวัดควรร่วมกับชุมชนรอบวัดปักป้ายบอกทางเป็นระยะ ๆ ไป และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวภายในวัดด้วย

๒. ด้านคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว วัดแต่ละวัดมีเอกลักษณ์ ทั้งทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และประวัติศาสตร์ศิลปะ อาทิ รูปแบบเจดีย์และวิหาร เป็นต้น แต่ละแหล่งมีความสมบูรณ์เพราะได้รับการอนุรักษ์ไว้อย่างดี ทั้งนี้การอนุรักษ์รวมถึงการปฏิภูมิทัศน์นั้น มักเป็นหน้าที่ของหน่วยงานเสียส่วนใหญ่ไม่ค่อยปรากฏการมีส่วนร่วมของประชาชนเท่าที่ควร นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวัดต่าง ๆ ในรูปแบบวิชาการมากขึ้น เพื่อเพิ่มคุณค่าทางวิชาการของทรัพยากรท่องเที่ยว

๓. ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว วัดควรกำหนดระยะเวลาและสถานที่ในการเข้าไปเที่ยวชมภายในวัดของนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้รบกวนกิจในพุทธศาสนาของพระสงฆ์และเพิ่มภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว

๔. ด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว หากมีการพัฒนาจนสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แล้ววัดควรควบคุมผู้ค้าขายภายในวัด ไม่ให้โก่งราคาสินค้า ทั้งไม่ควรเรียกร้องให้นักท่องเที่ยวทำบุญ และกล่องบริจาคก็ไม่ควรมีมากจุดจนเกินไป

๕. ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว การป้องกันพื้นที่เปราะบางของวัด เช่น เขตสังฆาวาส อันเป็นพื้นที่เฉพาะของพระสงฆ์นั้น ควรมีป้ายเขียนบอกให้ชัดเจน หรือบริเวณที่มีศาสนวัตถุสำคัญ ควรมีมาตรการป้องกันให้หนาแน่น เป็นต้น ทั้งนี้นักท่องเที่ยวก็ควรเคารพกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณาประยุกต์กับสภาพของวัดในเมืองเมียวดี จะเห็นได้ว่าการนำจุดเด่นของวัดแต่ละวัดมาสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะสามารถสร้างเสน่ห์ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวรวมทั้งการดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมในชุมชนเพื่อส่งเสริม

การท่องเที่ยว ตลอดจนการนำเอาแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมาบูรณาการ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเอาวัดที่มีเป็นจำนวนมาก ทั้งวัดของคนไทยวนและวัดของคนพม่าซึ่งมีสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย มาสร้างจุดเด่นในเชิงคุณค่าเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า “ข้อเสนอแนะในเรื่องแนวทางในการอนุรักษ์และสืบสานคุณค่าของวัดให้คงอยู่อย่างยั่งยืน” จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาวัดในเมืองเมียวดีและที่อื่น ๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

กล่าวโดยสรุปคือ ผู้เขียนมีความเห็นเรื่อง “แนวโน้มหรือรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ณ เมืองเมียวดีในอนาคต” ควรมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะส่งเสริมและขับเคลื่อนให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น การอนุรักษ์และสืบสานประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม การพัฒนาวัดหรือสถานที่ท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ฯลฯ ซึ่งในประเทศไทยมีชุมชนตัวอย่างที่สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ดี เช่น ชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน มีการบริหารจัดการโดยชุมชนอย่างครบวงจรทั้งเรื่องบริการที่พักแบบ Homestay การนำชมวัด น้ำตก วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม การเข้าค่ายวิปัสสนา การเยี่ยมชมศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน การร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่น ฯลฯ ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพและรายได้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดย ชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนดังกล่าวน่าจะเป็นชุมชนตัวอย่าง ที่จะเป็นจุดเริ่มต้นในการนำคณะมาศึกษาดูงานตามข้อตกลงความร่วมมือได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อย่างไรก็ตาม คณะจากสถาบันภาษา ศิลปะ

และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้ลงนามความร่วมมือด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรม และพุทธศาสนา กับสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ คณะสงฆ์เมืองเมืงยวดี และคณะฟื้นฟู วัฒนธรรมไทยวน (ล้านนา) เมืองเมืงยวดี ซึ่งจะมีความร่วมมือในการทำกิจกรรม โครงการ ที่จะส่งเสริม สนับสนุน การทำนุบำรุง อนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร ศิลปวัฒนธรรมตลอดจนความร่วมมือในหลากหลายรูปแบบในอนาคต กล่าว ได้ว่าภาษาและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสองฝัก ฝั่งแม่น้ำเมยให้มีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้มีการพัฒนาด้านการ ศึกษา การวิจัย และการสร้างเครือข่ายร่วมกัน ทั้งในอาเซียนและนานาชาติ ต่อไป

พิธีลงนามความร่วมมือ (MOU) ด้านพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม
ระหว่างสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
กับคณะสงฆ์เมืองเมืงยวดี และคณะฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยวน ชุมชนบ้านห้วยส้าน

บรรณานุกรม

บรรพต ก่อเกียรติเจริญ. (๒๕๕๕). เอกสารบรรยายสรุป สภาพการณ์ปัจจุบัน และอนาคตจังหวัดตาก. ตาก:หอการค้าจังหวัดตาก.

บ้านห้วยล้าน.<http://pundop.blogspot.com/2014/02/blog-post.html>. (2015, January 11).
<http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9570000018336&Html=1&TabID=3&>
(2015, February 12).

บำเพ็ญ ะวิน. (๒๕๓๘). ตำนานวัดป่าแดง เอกสารวิชาการร่วมสมโภช ๗๐๐ ปี เชียงใหม่ อันดับที่ ๕. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.

ประเสริฐ วัฒน และปวงคำ ต้อยเขียว. (๒๕๓๗). ตำนานมูลศาสนาเชียงใหม่ เชียงตุง. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.

พระดิเรก อินจันทร. (๒๕๔๖). การศึกษาคัมภีร์ปกรณ์วิเสสพระวินัยล้านนา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มนัส สุวรรณและคณะ.(๒๕๔๑). โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)และสภาตำบล(สต.). พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

วัฒนธรรม.<http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=5008>.
(2015, February 15).

สร้อยสวัสดิ์ อ่องสกุล. (๒๕๓๙). ประวัติศาสตร์ล้านนา พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สุชานาฏ สิตานุรักษ์.(๒๕๕๔). วัดในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณี
ศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่:สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

อุดม รุ่งเรืองศรี. (๒๕๓๔). พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง.
เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.

แม่สอด-เมียวดี.[https://sites.google.com/site/myanmatourbyeau/
contact-me](https://sites.google.com/site/myanmatourbyeau/contact-me). (2015, February 14).

สัมภาษณ์

๑. พระคำจันท์ กัลยาโณ เจ้าอาวาสวัดสุวรณคีรี บ้านห้วยส้าน เมืองเมืงวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมา ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗
๒. นายตานวิน บ้านห้วยส้าน เมืองเมืงวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมา ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗
๓. พ่อหนานบุญมา ไชยชนะ บ้านไร่ เมืองเมืงวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่ง สหภาพเมียนมา ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗
๔. พ่อน้อยตาน บ้านไร่ เมืองเมืงวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗
๕. พ่อหนานป्ली บ้านห้วยส้าน เมืองเมืงวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมา ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗
๖. พ่อหนานเอ็ก บ้านห้วยส้าน เมืองเมืงวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมา ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗
๗. ดร.อินทร์สอน วุฒิธรรมาภรณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่กีดสามท่า อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก (๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘)
๘. พ่อหนานจันท์ จันธิมา อายุ ๘๒ ปี มีบรรพบุรุษเป็นไทยวน บ้านสันป่าตึง จังหวัดลำพูน (๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘)
๙. พ่อหนานพล อินทร์แก้ว อายุ ๕๓ ปี มีบรรพบุรุษ คือ พ่อหลวงอินทร์ ซึ่งอพยพมาจาก อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ในสมัยที่มีประเทศอังกฤษ ครองอยู่ (๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘)
๑๐. พ่อหนานเย็น วงศ์เครือ อายุ ๖๙ ปี ครูใหญ่โรงเรียนบ้านห้วยส้าน เมือง เมืงวดี (๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘)
๑๑. อาจารย์ดิเรก อินจันท์ นักวิชาการศึกษา ศูนย์โปลานศึกษา สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘)

แนะนำผู้เขียน

พระนคร ปญฺญาวชิโร (ปรังguthee)

เจ้าหน้าที่โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน ฝ่ายวิชาการและวิจัย
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

นายศรีเลา เกษพรหม

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กรรมการโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน ฝ่ายวิชาการและวิจัย
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

นายติเรก อินจันทร์

เจ้าหน้าที่ศูนย์โเบลานศึกษา สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
กรรมการโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน ฝ่ายวิชาการและวิจัย
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ดร.อินทร์สร วุฒิธรรมากรณ์

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่กั๊ดสามท่า สพ.ตาก เขต ๒

นางสาวพรณเพ็ญ เครือไทย

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กรรมการโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน ฝ่ายวิชาการและวิจัย
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ดร.อัญชลี กีบป็นส์

นักพัฒนากลยุทธ์ทางการสื่อสารการตลาด และงานบริหารองค์กรทั้งในประเทศและนอกประเทศ
รองประธานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน ฝ่ายวิชาการและวิจัย
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ผศ.สุชานาฏ ลิตานุรักษ์

ผู้อำนวยการสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

คณะกรรมการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน
และคณะศรัทธาวัดบ้านไร่ เมืองเมียวดี

ประมวลภาพ

พิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกัน (MOU)

ระหว่าง

พระครูสุนทรสังฆพินิต, ดร. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
ผศ.สุชานาฏ สิตานุรักษ์ ผู้อำนวยการสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
กับคณะสงฆ์ คณะวัฒนธรรมไทยวน เมืองเมียวดี
ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
ประจำปี ๒๕๕๘

พระอชิน ธรรมทสสี เจ้าคณะจังหวัดเมียวดี

พระครูบาบุญโชน์ สุธมณะ ตัวแทนคณะสงฆ์ไทยวน

นายประเสริฐ ตาสี ประธานคณะวัฒนธรรมไทยวน

สักขีพยานในพิธีลงนาม

สัตตภัณฑ์ล้านนา

วัดศรีบุญเรือง บ้านห้วยส้าน
เมืองเมืงวดี ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา